

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Sosyoloji Bilim Dalı

**KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİ KAPSAMINDA GECEKONDUDAN
SİTE HAYATINA GEÇİŞTE SAPTANAN DEĞİŞİMLER ÜZERİNE
UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA: YÜCEYURT (ÇAVUŞBAŞI)
MAHALLESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mehtap TAMER ÖZER

Sivas

Haziran 2017

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Sosyoloji Bilim Dalı

**KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİ KAPSAMINDA GECEKONDUDAN
SİTE HAYATINA GEÇİŞTE SAPTANAN DEĞİŞİMLER ÜZERİNE
UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA: YÜCEYURT (ÇAVUŞBAŞI)
MAHALLESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mehtap TAMER ÖZER

Tez Danışmanı

Yrd.Doç.Dr. Fatih ARSLAN

Sivas

Haziran 2017

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : SOSYOLOJİ
Bilim Dalı : TOPLUMSAL YAPI VE DEĞİŞME
Tezin Başlığı : KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİ KAPSAMINDA GECEKONDUDAN SİTE HAYATINA GEÇİŞTE SAPTANAN DEĞİŞİMLER ÜZERİNE UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA: YÜCEYURT (ÇAVUŞBAŞI) MAHALLESİ ÖRNEĞİ
Savunma Tarihi : 18/05/2017
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Fatih ARSLAN

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Doç. Dr. Ünal ŞENTÜRK

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ahmet MAZLUM

Üye : Yrd. Doç. Dr. Fatih ARSLAN (Danışman)

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Mehtap TAMER ÖZER tarafından hazırlanan KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİ KAPSAMINDA GECEKONDUDAN SİTE HAYATINA GEÇİŞTE SAPTANAN DEĞİŞİMLER ÜZERİNE UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA: YÜCEYURT (ÇAVUŞBAŞI) MAHALLESİ ÖRNEĞİ başlıklı tez, kabul edilmiştir. 18/05/2017

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntuladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza

Mehtap TAMER ÖZER

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLolar LİSTESİ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
ÖZET	xi
ABSTRACT	xiii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	3
KENTLEŞME İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	3
1.1. Kent Kavramı	3
1.2. Kentleşme	6
1.3. Kent Planlaması.....	10
1.4. Kentsel Dönüşüm Kavramı	11
1.5. Kentsel Dönüşümün Amaçları	13
1.6. Kentsel Dönüşümün Faktörleri	15
1.6.1.Kentsel Koruma.....	16
1.6.2.Kentsel Yenileme	17
1.6.3.Kentsel Sağlıklaştırma.....	18
1.6.4.Kentsel Yeniden Canlandırma	20
1.6.5.Soylulaştırma.....	22
1.6.6.Eski Haline Getirme	23
1.6.7.İmar-İslah	24
2. BÖLÜM	27
KENTLEŞME KURAMLARI	27

2.1. Yirminci Yüzyıl Kent Kuramları.....	27
2.1.1. Yirminci Yüzyıl Kent Ütopyaları.....	29
2.1.2. Sovyet Devrimi.....	31
2.1.3. Atina Anlaşması	32
2.1.4. Chicago Okulu.....	33
2.1.5. Marksist Kuram	37
3. BÖLÜM.....	43
KENTSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİ	43
3.1. Kentsel Dönüşümün Gelişimi.....	43
3.1.1. Dünyada Kentsel Dönüşümün Gelişimi	43
3.1.2. Türkiye’ de Kentsel Dönüşümün Gelişimi	48
3.2. Kent Planlamasına İlişkin İlk Düzenlemeler	49
3.3. Yaşanan Göç Sonrası Kent Planlamasına İlişkin İlk Düzenlemeler	50
3.4. Planlı Kalkınma Döneminde Kent Planlamasına İlişkin Düzenlemeler.....	52
3.5. Gecekondu ve Kentleşme	54
4. BÖLÜM.....	63
SİVAS’DA KENTSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE YÜCEYURT (ÇAVUŞBAŞI) MAHALLESİ ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ	63
4.1. Sivas ve Yüceyurt Mahallesi Hakkında	63
4.2. Mahallenin Kentsel Dönüşümünün İncelenmesi.....	66
4.2.1. Araştırmanın Yöntemi ve Örneklemi	66
4.2.2. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği	66
4.2.3. Nicel Araştırma Bulguları	67
4.2.4. Nitel (Mülakat) Araştırma Bulguları	83

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	85
KAYNAKÇA	87
EK 1: Görüşme Formu	95
EK 2: Mülakat Sonuçları.....	97
ÖZ GEÇMİŞ	113

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.2.1. Osmanlı Devleti Döneminde Kent Planlamasıyla Alakalı İlk Düzenlemeler (Tekeli,2009:107).....	50
Tablo 3.2.2. Kıtalara Göre Kentleşme Oranları (Danış,2016:1)	56
Tablo 3.2.3. Türkiye’deki Bazı Kentlerdeki Nüfus Artışı (TÜİK, www.tuik.gov.tr)57	
Tablo 3.5.3. Sivas İli Nüfus Artışı (http://www.nufusu.com/il/sivas-nufusu)	60
Tablo 3.5.4. Türkiye’de 1960’lı 2000’li yıllardaki Gecekondulaşmanın Özellikleri (Maybarskan,2013:1).....	61
Tablo 4.1.1: Yıllara Göre Sivas Nüfus Yoğunluğu(Kilometrekareye düşen insan sayısı. Sivas yüzölçümü 28.619 km ² .) (http://www.nufusu.com/il/sivas-nufusu).....	65
Tablo 4.2.2.1: Ön test için güvenilirlik testi tablosu	67
Tablo 4.2.3.1: Ankete katılanların demografik bilgileri tablosu	68
Tablo 4.2.3.2: Ankete katılanların hanede yaşayan kişi sayısı bilgileri tablosu	69
Tablo 4.2.3.3: Ankete katılanların şu anki evlerinin kentsel dönüşüm olup olmadığı ve bina yaşı bilgileri tablosu.....	69
Tablo 4.2.3.4: Ankete katılanların kentsel dönüşüm projesi başlamadan önceki duyurum sağlanması bilgileri tablosu.....	70
Tablo 4.2.3.5: Ankete katılanların mülkiyet durumu bilgileri tablosu.....	70
Tablo 4.2.3.6: Ankete katılanların kentsel dönüşüm hakkındaki bilgileri ve yerel yönetimler tarafından bilgilendirme düzeyleri tablosu.....	71
Tablo 4.2.3.7: Ankete katılanların kentsel dönüşüm başlamadan iletişime geçilme düzeyi tablosu.....	71
Tablo 4.2.3.8: Ankete katılanların kentsel dönüşüm çağrışımları tablosu	72
Tablo 4.2.3.9: Ankete katılanların kentsel dönüşüm öncesi evlerinin beklenti karşılama düzeyi tablosu	72
Tablo 4.2.3.10: Ankete katılanların kentsel dönüşüm gerekliliği görüşü tablosu.....	73

Tablo 4.2.3.11: Ankete katılanların kentsel dönüşüm sonrası sosyal dönüşüm görüşü tablosu.....	73
Tablo 4.2.3.12: Ankete katılanların önceki komşuları ile bir arada oturma durumları tablosu.....	73
Tablo 4.2.3.13: Ankete katılanların kentsel dönüşümde arsalarına karşılık aldıkları ev sayısı ve aldıkları birden fazla evi değerlendirme biçimleri tablosu.....	74
Tablo 4.2.3.14: Ankete katılanların aldıkları ifadelere katılım tablosu.....	75
Tablo 4.2.3.15: Ankete katılanların genel olarak düşünceleri tablosu	76
Tablo 4.2.3.16: Ankete katılanların yaşı ile kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi çapraz tablosu.....	76
Tablo 4.2.3.17: Ankete katılanların öğrenim düzeyi ile kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi çapraz tablosu	77
Tablo 4.2.3.18: Ankete katılanların hanedeki yaşayan birey sayısı ile kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi çapraz tablosu.....	77
Tablo 4.2.3.19: Ankete katılanların kentsel dönüşüm çağrışımı ile kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi çapraz tablosu.....	78
Tablo 4.2.3.20: Ankete katılanların yaşı ile kentsel dönüşüm gerekliliği hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu	79
Tablo 4.2.3.21: Ankete katılanların mesleği ile kentsel dönüşüm gerekliliği hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu.....	80
Tablo 4.2.3.22: Ankete katılanların oturdukları Bina yaşı ile kentsel dönüşüm gerekliliği hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu	81
Tablo 4.2.3.23: Ankete katılanların yaşı ile kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu.....	81
Tablo 4.2.3.24: Ankete katılanların kentsel dönüşümün gerekliliği hakkındaki düşünceleri ile kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu.....	82

Tablo 4.2.3.25: Ankete katılanların kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyleri ile kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu	82
Tablo 4.2.3.26: Ankete katılanların kentsel dönüşüm sonrasında aldıkları ev sayısı ile kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu	83

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1.1.1. Sanayi Devrimi Sonrası Dünyadaki Kentsel Dönüşümün Gelişimi (Ergun,2011:41).....	44
Şekil 3.1.1.2. Türkiye'nin Kentsel Dönüşüm Süreci (Ergun,2011:43).....	48
Şekil 3.5.1. İstanbul'un Nüfus Artış Hızı (%) (Danış,2016:1)	58
Şekil 3.5.2. Yıllara Göre İstanbul'un Nüfus Gelişimi (Danış,2016:1)	59

ÖZET

Günümüz koşullarında, toplumsal anlamda bireyler hızlı ve süreklilik arz eden bir şekilde sosyal hayattan özel hayata kadar teknolojik, ekonomik, kültürel ve sosyolojik olarak bir değişim süreci içindedir. Yaşanan bu değişim sürecindeki en belirgin göstergelerden birisi olarak kentleşme kavramı ifade edilmektedir. Bireyler toplum içerisinde yaşayan sosyal varlıklar olarak kent mekanizmalarını oluşturan parçaların en önemlisidir ve kentlerin gerçek anlamda gelişmesi, sanayi devriminden sonra gerçekleşmiştir. Sanayi devrimiyle birlikte yaşanan teknolojik gelişmeler ve tüketimdeki hızlilik gibi bir takım faktörler kentlerin gelişmesi ve büyük endüstri merkezleri haline alması, hızlı bir kentsel dönüşümün de ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Yaşanan değişim ve dönüşüme, paralel olarak gerçekleşen demografik değişim ve kentlerde yaşayan nüfusun hızla artması mekânsal yapılanmalarda, insan yaşamlarında büyük yenilikler yaratmıştır. Canlı bir varlık olarak bireylerden oluşan karmaşık ve dinamik bir yapıya sahip olan kentler de fiziksel, sosyolojik, toplumsal, ekonomik, çevresel, siyasal faktörlerin etkisiyle değişim ve dönüşüm göstermektedirler. Çoğunlukla yaşanan mekânın ekonomik, toplumsal, çevresel kalitesini artırmaya yönelik olarak inşa edilen bu dönüşümler, genel olarak sosyoloji çalışmalarının konuları arasında da yer almaktadır.

Bu çalışma kentsel dönüşüm kapsamında Sivas'ta bir mahallede yaşanan değişimleri saptamayı amaçlamıştır. Daha sağlıklı sonuçlar elde etmek için çalışma uygulamalı olarak yürütülmüştür. Örneklem seçmek yerine dönüşüme dahil olan hane sayısı azlığından dolayı tam sayım yöntemi kullanılmıştır. Anket ile gözden kaçma ihtimali olan mühim detayları tespit etmek için mülakat yöntemi ile çalışma desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentleşme, Kentsel Dönüşüm.

ABSTRACT

Today's conditions, in the social meaning, individuals are propounded in the fast and continuously process of change which as technologic, economic, cultural and sociologic from social life up to private life. In this period of change process one of the most stated indicator is expressed by urbanization. Individuals as social beings who live in society are the most important part of mechanism, and the development of cities in real terms has began after industrial revolution. A number of factors with the technological developments in the industrial revolution and, fastness of consumption, also development of cities and, turn into huge industrial centers caused a fast urban transformation.

Changes and evolutions, as paralleled the demographic change, and fast increase of population, it creates innovations into human's life in spatial structuring. In the cities as an living existence which composed of individuals, has complicated and dynamic structure, it shows difference in the effect of factors of sociologic, communal, economic, environmental, and political ways. These transformations which tends to increase the living territory's economic, communal, and environmental quality, is generally take part in sociological studyings.

This study took aim to determine the changes in a neighborhood of Sivas about urban transformation. This study exercised by practically for to get more positive results. It was used complete inventory due to rarity of housing that included the transformation, instead choose sample. The study supported by interview process for to determine the details which have probabily of overlooked with survey.

Keywords: Urban, Urbanization, Transformation of urban.

GİRİŞ

Günümüz koşullarında, toplumsal anlamda bireyler hızlı ve süreklilik arz eden bir şekilde sosyal hayattan özel hayata kadar teknolojik, ekonomik, kültürel ve sosyolojik olarak bir değişim süreci içindedir. Yaşanan bu değişim sürecindeki en belirgin göstergelerden birisi olarak kentleşme kavramı ifade edilmektedir. Bireyler toplum içerisinde yaşayan sosyal varlıklar olarak kent mekanizmalarını oluşturan parçaların en önemlisidir ve kentlerin gerçek anlamda gelişmesi sanayi devriminden sonra gerçekleşmiştir. Sanayi devrimiyle birlikte yaşanan teknolojik gelişmeler ve tüketimdeki hızlilik gibi bir takım faktörler kentlerin gelişmesi ve büyük endüstri merkezleri haline alması, hızlı bir kentsel dönüşümün de ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Yaşanan değişim ve dönüşüme paralel olarak gerçekleşen demografik değişim, kentlerde yaşayan nüfusun hızla artması mekânsal yapılanmalarda, insan yaşamlarında büyük yenilikler yaratmıştır. Canlı bir varlık olarak bireylerden oluşan karmaşık ve dinamik bir yapıya sahip olan kentler de fiziksel, sosyolojik, toplumsal, ekonomik, çevresel, siyasal faktörlerin etkisiyle değişim ve dönüşüm göstermektedirler. Çoğunlukla yaşanan mekânın ekonomik, toplumsal, çevresel kalitesini artırmaya yönelik olarak inşa edilen bu dönüşümler, genel olarak sosyoloji çalışmalarının konuları arasında da yer almaktadır.

Bu konulara bir bakış açısı getirmek amacıyla, tez çalışması dört bölüm halinde hazırlanmıştır. Birinci bölümde tez çalışmasını daha anlaşılır kılacak temel kavramlar üzerinde durulmuştur. Bunlar “Kent Kavramı”, “Kent, Kentleşme ve Kentleşme Tanımları” ve “Kentsel Dönüşüm Süreci” alt başlıkları altında iki bölüm halinde verilmiştir. Daha sonra “Kent Kuramları” bölümünde teorik olarak konu tüm detaylar ile ele alınmıştır. Üçüncü bölümde kent ve mahalle detaylı olarak incelenmiş ve bölgenin kentleşme boyutu ele alınmıştır. Tezin son bölümü olan örnek uygulama aşamasında ise, Sivas’ ta Kentsel Yenileme Projesi çerçevesinde Çavuşbaşı Mahallesi’nde yaşanan kentsel dönüşüm sonrası evlerine taşınan vatandaşların sosyal ortam, kültürel pratikler ve mekansal örüntüleriyle birlikte, uygulamaya yönelik görüşleri nicel ve nitel araştırma teknikleri kullanılarak sosyolojik boyutuyla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Hazırlanan bir görüşme formu yüz yüze anket tekniği

ile mahallede yaşayan bireylere tamsayım yöntemi kullanılarak uygulanmıştır. Bu anket çalışması ile elde edilen verileri desteklemesi amacı ile mahallede uzun zaman yaşayanlar ve esnaflar ile bir mülakat yapılmıştır. Her iki yöntemle elde edilen veriler üzerinden bir sonuca ulaşılmıştır.

1. BÖLÜM

KENTLEŞME İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Kent Kavramı

Çağımızda toplumlar hızlı ve etkili değişim süreçleri yaşamaktadır. Kentleşme bu değişim süreçlerinin önemli parçalarından biridir. Bu yüzden kente ve kentleşmeye dair birçok farklı perspektif oluşmuştur. Literatüre bakıldığında birçok farklı kent tanımına rastlamak mümkündür ve yapılan bu farklı tanımlar kapsamında araştırmacıların odaklandıkları ortak bazı noktalar söz konusudur. Bu ortak noktalar şunlardır:

- a) Kentler toplumlar ve topluluklar tarafından kurulmaktadır.
- b) Kentler içerisinde yapılan üretim faaliyetleri kapsamında tarım ürünleri pek bulunmamaktadır.
- c) Kentsel yapılarda bir takım denetleme ve kontrol sistemleri mevcuttur.
- d) Diğer yaşam bölgelerinde yaşayan kişi sayısı ile kıyaslandığında kentlerde yaşayan kişi sayısı oldukça fazladır.
- e) Kentlerin kapsadığı yaşam alanı oldukça büyüktür.
- f) Kentler içerisinde mesleki uzmanlaşma oldukça yüksektir.
- g) Kentin oluşumunda ve kentin devamlılığında iş bölümü ön plandadır.

Kentle alakalı yapılan tanımlamalarda farklı unsurların değerlendirilmesi gerekmektedir. “Farklı öğelerden yararlanan tanımların şu kategorilerde değerlendirilmesi mümkündür” (Keleş, 2012: 108-109):

- 1) İdari sınırı ölçüt alan tanımlar: Bu tanımların yapılabilmesi açısından idari sınırın bulunması gerekmektedir. Söz konusu tanımlar kapsamında idari sınırlar dâhilinde bulunan alanlar kent şeklinde değerlendirilmektedir.
- 2) Nüfus kriterine göre tanımlamalar: Kent tanımını yaparken nüfusun büyüklüğü göz önünde bulundurulmaktadır. Buna göre nüfusu belli bir düzeyin üstündeki bölgeler kent olarak ifade edilmektedir.

- 3) Ekonomik verileri kriter olarak kabul eden tanımlar: Tarımsal üretimin yapıldığı bölgeler kent olarak kabul görmemektedir. Bu açıdan kentlerde tarım üretimi dışındaki üretimler gerçekleştirilmek durumundadır.
- 4) Toplumsal verileri ölçüt alan tanımlar: Nüfus yoğunluğu, iş bölümü, istihdam ile uzmanlaşmanın yüksek olduğu alanların kent olarak değerlendirmesini öne süren tanımlardır.

Güler (2011:28) açısından kent, “içerisinde siyasi, ekonomik ve sosyal öğeleri barındıran bir oluşumdur”. Kentlerin gelişim gösterebilmesi için kültürel ve iktisadi ilişkiler içerisine girmesi lazımdır. Tekeli (2014:34) kenti; “nüfusu yüksek, homojen niteliklerin fazla olduğu ve tarım üretiminin olmadığı alanlar” olarak tanımlamıştır. Söz konusu bu tanımda kentlerin içerisinde değişik yapıların bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Başka bir tanımda kent, “bilişsel emek ve fiziksel emek arasında ortaya çıkan çelişki olarak ifade edilmiştir. Bu tanım kapsamında kırsal kesimler teklik üzerine kurulu alanlar iken, kentler nüfus yoğunluğunun, gereksinimlerin ve üretimin fazla olduğu alanlardır” (Marks ve Engels, 2008: 81).

Aydoğdu (2013:52) açısından “kent yapısında tarihten gelen pek çok ırkı ve halkı barındıran bu yapılara ortak bir kültür sağlayan yapı” şeklinde ifade edilmiştir. Bu açıdan kentlerdeki kültürel farklılıklar kentlerin gelişimini sağlayan öğeler olarak ifade edilmektedir.

Weber, kentin ortaya çıkışını otorite kavramı ile açıklamaya çalışır: “Geleneksel otoritenin tükendiği, karizmatik otoritenin henüz bulunmadığı ve yasal bürokratik otoritenin henüz doğmadığı bir ortamda sürüp giden çıkar çatışmalarının artışında ortaya çıkar”. Ona göre kent, “büyük bir kalabalığın yoğun bir şekilde yerleştiği ve sakinlerinin birbirleriyle karşılıklı kişisel tanışıklıklarının olmadığı kadar geniş bir koloni oluşturdukları bir alandır” (Mazlum,2010:104).

Kent konusunda önde gelen düşünürlerden Harvey’ in bakış açısına yer vermek gerekmektedir. Kapitalist toplumun sınıf yapısı ile ilgili çözümler yapan Harvey (2002:160), “nüfus artması ile birlikte oluşan devingenliğin farklılaşmalara yol açtığını ve buna neden olan üç etmenden söz etmektedir”:

1- Sermaye ile emek arasındaki iktidar ilişkisine dayalı temel etmen,

2- Kapitalizmin çelişkili ve evrimsel niteliğinin yarattığı; (a) emeğin bölünmesi ve işlevlerde uzmanlaşma, (b) tüketim kalıpları ve yaşam biçimi, (c) yetke ilişkileri, (d) ideolojik ve siyasal bilincin yönlendirilmiş izdüşümleri, (e) devingenlik olanaklarına getirilen engeller ve belirlenen çizgiler doğrultusunda toplumsal farklılaşmayı güçlendiren bir dizi ikincil etmen, 3-Geçmişten devralınan ya da coğrafi olarak ayrı, fakat bağımlı bir üretim biçimi içinde kurulmuş toplumsal ilişkileri yansıtan tortul etmenler (Akt. Mazlum,2010:59).

Sosyolojinin ve felsefenin önemli yapı taşlarından biri olan Henri Lefebvre, II. Dünya Savaşı sonrası “mekan”ın ve “kent”in değişen ve artan önemi ve farklı işlevlere bürünen yönleriyle kenti ele almıştır. “Aslında toplum-kent için otoritenin ifade ettiği anlam ile devlet-kent veyahut iktidar-kent için otoritenin taşıdığı anlam aynı bağlamda buluşurlar: Sokak/mekân” (Adanır,2008).

Yapılan tanımlamalar değerlendirildiğinde kentle alakalı tek bir tanımın bulunmadığı fark edilecektir. Bunun kökeninde ise kentlerin yapısında pek çok farklı etmenin yer alması bulunmaktadır. Ayrıca yapılan tanımlar hep farklı kriterlere odaklanmaktadır. O halde ortak özellikler dikkate alınarak Gökulu (2010:212) tarafından yapılan kent tanımı ortak kabul edilebilir tanım olarak şu şekildedir: “Kent bir yerleşme türüdür, yasal bir örgütsel birimdir. Yerel yönetime sahiptir. Kent çevresi içinde bir merkez oluşturur. Kentler, tarım dışı ve tarımsal üretimin denetlendiği ve dağıtımının, eşgüdümünün yapıldığı yerdir, ekonomik faaliyetler yönünden, tarım dışı bir üretime dayalı bir ekonomisi olan, teknolojinin ve teknolojik gelişmenin beraberinde getirdiği örgütlenme, uzmanlaşma ve işbölümünün yer aldığı, kentsel işlevler için yeterli ve gerekli bir nüfus büyüklüğü ve nüfus yoğunluğuna ulaşmış, toplumsal heterojenlik ve bütünleşme düzeyine erişmiş, doğal, beşeri ve yapılaşmış çevre öğeleriyle ve zaman içinde oluşan özgün karakteristikleriyle kendine özgü kimliğini kazanmış, bir toplama ve dağıtım merkezi olan bir insan yerleşmesidir”.

Kentlerin oluşum süreçleri değerlendirildiğinde, kentlerin insanların bir takım faaliyetleri yapmak amacıyla bir araya gelmeleri sebebiyle kurulduğu görülmektedir.

Bu bakımdan kentlerin ticari faaliyetlerin yürütülmesi sebebiyle kurulduğunu ifade etmemiz mümkün olacaktır. “Kentlerdeki hayatın aksine kırsal kesimde hayatın yavaş akması söz konusu bölgelerdeki ticaretin azlığını da yansıtmaktadır. Ayrıca kırsal kesime nazaran kentlerdeki kaynakların fazlalığı kentlerdeki ticaret hızının artmasına sebep olmaktadır” (Mumford, 2013: 21).

Kentler, tarihsel süreç içerisinde gereksinimler ve bu gereksinimlerin temin edilmesiyle alakalı üretimin gerçekleştirildiği alan olarak karşımıza çıkmıştır. Ayrıca söz konusu üretimlerin diğer bölgelere dağıtılmasında kentler önemli alanlar olmuşlardır. Bunlar dışında kentler sosyolojik gelişmelerin yapıldığı bölgeler olarak da görülmüşlerdir. Tarihsel olarak değerlendirildiğinde kentler, üç aşamadan geçerek günümüze kadar gelmişlerdir. Bu aşamalar şunlardır (Kaypak, 2013: 344):

- Sanayiden önceki kentler: Sanayi üretiminin olmadığı kentleri açıklamaktadır.
- Geçiş dönemi kentleri: Sanayi üretime geçmemiş ancak gelişim sergileyen kentlerdir.
- Sanayi kentleri: Sanayi üretimi yapan kentleri açıklamaktadır.

Kent kapsamında öğelerin değerlendirilebilmesi için sosyoloji biliminden yararlanılması gerekmektedir. “Kentler insanlardan ve bu insanların aralarındaki kurdukları bağlardan meydana gelmektedir. Söz konusu bu olgular ise sosyolojiye olan gereksinimi ortaya koymaktadır” (Kaypak, 2013: 344). Ayrıca kentler yapıları itibarıyla merkez görevini üstlenmektedir.

Kent denildiğinde iki unsur ön plana çıkmaktadır. Bu unsurlardan biri nüfus iken, diğeri ise kent kültürüdür. Nüfus kentlerde yaşayan insan sayısını ortaya koymaktadır. Kent kültürü ise kent içerisinde hüküm süren ortak kültürü ortaya koymaktadır.

1.2. Kentleşme

Kent oluşumları tarihte eski dönemlere kadar dayanmaktadır. Dünyada eski dönemlerde görülen kentleşme örnekleri dönemler itibarıyla sınıflandırılmıştır.

Sınıflandırma şu şekildedir (Kaypak, 2013: 344):

- 1) Mezopotamya (M.Ö. 3500'ler),
- 2) Eski Mısır (M.Ö. 3000'ler),
- 3) Çin ve Hindistan (M.Ö. 2500'ler).

“Eski dönemlerde kentleşmenin ilk görüldüğü bölgelerden biri Mezopotamya’dır. Bu kentleşme sürecinde kurak iklim baş faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurak iklimin negatif etkileri sebebiyle insanlar işbirliği içine girme eğilimine girmiştir. Bu insanların beraber bir takım yapılar oluşturmalarına katkı sağlamıştır. Bunun dışında M.Ö. 3300’lü yıllarda yazının icat olmasıyla beraber yönetim öğeleri ortaya çıkmış ve böylece kent kavramı giderek kendini göstermeye başlamıştır” (Güler, 2011: 51).

Yaşam koşulları bireylerin yaşamlarını devam ettirebilmek adına onları ticari ilişkiler kurmaya yönlendirmektedir. “Teknolojinin ilerlemesiyle beraber bireyler arası iş bölümünün artış göstermesi kentselleşme sürecini kentlerin dışına taşımaya başlamıştır. Bu durum en ücra ve kırsal kesimlerde üretim sürecine dahil olma çabasının oluşmasına neden olmuştur. Üretim sürecine dahil olamayan kesimler ise ihtiyaçlarını kentlerden temin etmek durumunda kalmıştır” (Şengül, 2007: 92).

Kentleşmenin tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. Kartal çalışmasında (1983:93) kentleri, “tarihsel süreç içerisinde gereksinimler ve bu gereksinimlerin temin edilmesiyle alakalı üretimin gerçekleştirildiği alan” olarak tanımlamıştır. Ayrıca söz konusu üretimlerin diğer bölgelere dağıtılmasında kentler önemli alanlar olmuşlardır. Bunlar dışında kentler sosyolojik gelişmelerin yapıldığı bölgeler olarak da görülmüşlerdir. Tarihsel olarak değerlendirildiğinde kentler, üç aşamadan geçerek günümüze kadar gelmişlerdir. Bu aşamalar şunlardır (Kaypak, 2013: 344):

- Sanayiden önceki kentler: Sanayi üretiminin olmadığı kentleri açıklamaktadır.
- Geçiş dönemi kentleri: Sanayi üretime geçmemiş ancak gelişim sergileyen kentlerdir.
- Sanayi kentleri: Sanayi üretimi yapan kentleri açıklamaktadır.
- Kentleşme hareketleri ekonomik, teknolojik, siyasal ve psiko sosyolojik etmenlerin etkisi altında oluşmaktadır. Ekonomik nedenlerden bir kısmı, köylü nüfusu köyünden iten tarım kesiminin içinde bulunduğu

koşullardan kaynaklanmaktadır. Bunlara itici etmenler ya da olumsuz göç nedenleri adı verilebilir (örneğin tarımsal alanda bir üretim fazlasının olması). Ekonomik nedenlerin bir diğer kısmı ise, köyünde beslenemeyen gelecek için güvence bulamayan, nüfusu kent merkezlerine çeken nedenlerdir. Bunlara da çekici etmenler ya da olumlu göç nedenleri denmektedir(örneğin kentlerdeki yaşam kalitesinin yüksekliği) (Ulusoy ve Vural,2001:9).

“Kentleşme, bir alan, ülke ya da bölge içerisinde sanayi üretiminin artmasıyla birlikte ve üretim süreçleri kapsamında denetim ve kontrol mekanizmalarının artırılmasıyla birlikte ortaya çıkan bütünleşme olarak nitelendirilmektedir” (Tekeli, 2014: 20).

Chicago Okulu için ise kent, uygar insanın doğal yaşam alanıdır. Chicago Okulu’nda özellikle iki kavram ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki, kentlere ilişkin çözümlenelerde kullanılan —ekolojik yaklaşımlıdır. “Bu yaklaşıma göre, tabiatta canlıların birbiriyle çatışması, uyum içinde yaşaması gibi, insanlar da kent içinde tabiatın kurallarına benzer kurallar içinde yaşamaktadır. Tabiatta görülen istila, rekabet, birbiri ardına gelme, yoğunlaşma, merkezileşme, ayrılma, yerine geçme vb. eylemler kentsel mekânda insanlar tarafından tekrar edilmektedir” (Karasu,2008:259).

“Lefebvre açısından kentleşme sürecinde kırsal kesimin farklılaşmasına neden olan birliktelik, kırsal kesimin genişlemesine sebep olmakta ve üretimde sanayi üretimine geçilmesine sebebiyet vermektedir. Üretim araçlarından yararlanılmasının fazlalaşmasıyla beraber nüfus büyümeye başlamaktadır. Kent yaşamına geçilmeye başladıkça tarım üretimi giderek düşmektedir. Söz konusu bu süreç kırsal kesimi giderek kentleştirecektir. Günümüz koşullarında kentleşmenin hızlı gelişim gösterdiği görülmektedir. Bu gelişim kapsamında kentleşmenin toplulukların ortaya koyduğu bir öge olarak değerlendirmemiz yerinde olacaktır” (Lefebvre, 2014: 9-10).

Kentleşmenin yalnızca sosyolojik açıdan ele alınması mümkün değildir. “Kentleşme kavramı sosyolojinin yanında, içinde ekolojiyi, tarihi ve kültürü bulunduran bir kavramdır. Bu durum günümüz koşullarında kentlerin siyaseti,

ekonomiyi ve kültürü yön verici etkilerinin olmasına neden olmuştur. Ayrıca kentler artık kırsal kesimdeki insanların yaşam tarzlarına da yön vermektedir” (Aydoğdu, 2013: 21).

Kentleşme kavramı kamusal kurumlar üzerinde de kendi göstermiştir. Bu kapsamda dört tane dönüm noktası ortaya çıkmıştır. Bu dört dönüm noktası şunlardır (Tekeli, 2014: 29):

- 1) İnsanların bir takım alanlar ve bölgelerde bir araya gelmesi ve bu insanların söz konusu alanlarda temelli olarak yaşamaya başlaması.
- 2) Sanayi üretimine başlamadan önce kent oluşumu gerçekleşmeye başlamaktadır.
- 3) Sanayi üretimine geçilmekte ve kent giderek sanayi kenti olmaya başlamış olmaktadır.
- 4) Kent sanayi üretiminin de ötesine geçmekte ve bu açıdan kent metropol biçimine kavuşmaktadır.

Uygarıkların ortaya çıkmasıyla birlikte kentleşme sürecinin başladığını söylememiz mümkündür. Ancak tarihsel sürecin sahip olduğu nitelikler kentleşmeyi farklı biçimlerde ortaya çıkarabilmektedir. Bununla alakalı olarak ortaçağda kentleşmenin büyük duvarlar arasında sağlandığı örneği gösterilebilir. Ayrıca ortaçağda kentle alakalı bir takım oluşumlar söz konusu olmasına rağmen sanayileşme süreci ortaya çıkmamıştır. “Kentler sanayi üretimin ön planda olduğu mekanlar, kırsal kesim tarımsal üretiminin ön planda olduğu bölgelerdir. Kentlerin sanayi üretiminin yapıldığı alanlar olması kentlerde kontrol ve denetim sistemlerinin oluşmasını sağlamıştır. Ayrıca bu denetim sistemleri günümüz şartlarında oldukça hızlı bir şekilde artmaktadır. Kentlerin büyüme süreci genel olarak heterojen olmaktadır” (Keleş, 2012: 30-31).

Günümüz koşullarında neredeyse her ülkede, nüfusun büyük bölümü kentlerde yaşamayı tercih etmektedir. Bu yapı içerisinde kentlerde genel olarak serbest piyasa ekonomisi şartları uygulanmaya başlamıştır. Bu durum sermayenin büyük bölümünün kentlerde toplanmasına neden olmuştur. Bu nedenle kentler arasında rekabet koşulları oluşmaya başlamıştır.

Her kent kendini ispatlamaya çalışmakta ve böylelikle daha fazla sermaye çekmeye çalışmaktadır. “Kentler arasındaki rekabet kent imajı, marka kent gibi kavramların türemesine sebep olmuştur. Bunun dışında kentlerde yönetici ve çalışanların istihdam edilmesi etmenlerine odaklanılmaktadır. Tüm bu yarış içerisinde kentler giderek iki bölüme ayrılmaktadır. Bu bölümlerden birini çalışarak yaşamını sürdürmek zorunda olan kısım iken, diğer bölüm ise kentin yönetilmesinde görev alan elit kısım’dır” (Marcuse, 2013: 1-2).

Bazı araştırmalar kapsamında kentleşmenin sınıflara bağlı olduğu ileri sürülmektedir. Söz konusu bu tezin ortaya atılmasının sebebi artı ürünün herkesten temin edilebilmesi, ancak bu artı ürünün denetiminin pek az kişi altında olmasıdır.

“Kentsel süreç içerisinde artı ürünün üretilmesi sonrasında bu ürünün topluma nasıl dağıtılacağına denetlenmesi açısından adaletli bir yapının oluşturulması önem arz etmektedir” (Sadri, 2013: 79).

Kentler kapsamında yaratılan hakların temelinde 1871 yılında gerçekleşen Paris komünü önemli bir yer teşkil etmektedir. Ayrıca 19 Nisan 1871’de ortaya konulan çalışma (Castells,1983:20) kapsamında düşünce özgürlüğü, istihdam özgürlüğü, vicdan ve düşünce özgürlüğü konuları üzerinde durulmuştur. Bu bildiri özellikle kentlerdeki güvenliğin sağlanabilmesi açısından savunma yapılarının oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir. “Ülkemizde 1930 senesinde yayınlanan Türk Belediye Yasası’na göre kentlerin belli bir yapıya kavuşturulması amaçlanmıştır. Bu sebepten ötürü bu yasa kapsamında kent sisteminin oluşturulması ve sistemin korunmasının sağlanması maksadıyla denetim sistemleri üzerinde durulmuştur” (Sadri, 2013: 80).

1.3. Kent Planlaması

Kent planlaması, kent kapsamında bulunan unsurların sağladığı desteklerle birlikte kaynak bulunması, alt yapı oluşturulması benzeri çalışmalarla birlikte kent üzerinde bir takım değişikliklerin yapılmasını ifade etmektedir. Kent planlaması denildiğinde sadece çevre koşullarının değiştirilmesi anlaşılmamalıdır.

Kent planlaması içerisinde iktisadi, psikolojik ve kültürel değişiklikleri de bulundurmaktadır. Bu açıdan kent planlaması planlama süreciyle başlayıp, sürecin

yönetilmesi ve plan kapsamında kararlaştırılan unsurların uygulamaya konulmasını kapsamaktadır.

“Türkiye’de kent planlaması konusunda 1960’lı yıllarda bir paradigma değişikliği yaşanmıştır. Yapılan bu paradigma değişikliği kısaca kapsamlı, akılcı (comprehensive-rationalist) planlama olarak adlandırılabilir. Aradan geçen 40 yıl içinde tüm dünya ve Türkiye çok önemli dönüşümler yaşamıştır” (Tekeli,2002:25).

Kentlerin oluşum nedenlerinin arasında toplulukların gereksinimlerinin karşılanması bulunmaktadır. Bu neden aynı zamanda tarih sürecinde kentlerin oluşumuna katkı sağlamıştır. Fakat belirtilmesi gereken öge tarihin farklı dönemlerinde farklı gereksinimlerin olduğudur. Bu durum kentlerin oluşum sebeplerinin de farklılaşmasına neden olmuştur. Ancak kentlerin oluşumunda ana öge hep toplum gereksinimleridir.

Dönemler itibariyle gereksinimlerin değişmesi kentlerin değişmesine yol açmıştır. Özellikle eski dönemlerde insanların güvenlik gereksinimlerinin karşılanması amacıyla büyük duvarlı kentler kurulmuştur. Ayrıca ticaret gereksinimlerinin temin edilmesi açısından ticari alanlara yakın kentler kurulmuştur. Fakat gereksinimlerle birlikte toplumsal özellikler de kentlerin yapısını etkilemiştir. Bu durum kentler üzerinde kültürel unsurların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Günümüz şartlarına gelindikçe gereksinimler değişmeye başlamış ve sanayi üretimi bir gereksinim haline gelmiştir. “Köy ve kasabalarda sanayi üretiminin gerçekleştirilememesi bu yöre insanların kentlere göç etmelerine neden olmuştur” (Keleş, 2012: 103-104). Kent planlaması süreci 20. Yüzyılda gelişim kazanmıştır. Ayrıca bu gelişim bu kavramı ayrı bir uzmanlık dalına çevirmiştir.

1.4. Kentsel Dönüşüm Kavramı

Kentsel dönüşüm Türkçe’ye İngilizceden gelen bir kavramdır. İngilizce “urban transformation” olarak kullanılmaktadır. Kentsel dönüşüm kavramı genel olarak kent içerisinde yapılan fiziksel değişiklikler şeklinde algılanmaktadır. Türkçe’de kentsel dönüşüm kavramı Türk Dil Kurumu tarafından şu şekilde; “kentin imar planlarına uymayan binaların yıkılıp yapılan yeni planlara uygun olarak toplu

yerleşim alanlarının oluşturulması” açıklanmıştır (Türk Dil Kurumu, Genel Türkçe Sözlük).

Kentsel dönüşüm olgusu ilk kez gelişmiş Batı ülkelerin kentlerinde sosyal ve ekonomik açıdan çöküntü alanlarının yeniden canlandırılmasına yönelik müdahaleler yapılmasıyla başlamıştır. Genelde kentin, nüfusunu kaybetmiş ya da düşük gelir gruplarının kötü ekonomik ve fiziksel şartlarda yaşadıkları ve sosyal dayanışmanın kaybolduğu konut alanlarında, eski boş liman ve sanayi alanlarında kentin ekonomik gelişimine katkıda bulunacak projelerin uygulanması biçiminde olmuştur. Batı kentlerinin mekansal biçimlenmesine müdahale yöntemleri, yapılan hatalardan alınan derslerle zaman içerisinde o toplumlara özgü kurumsal yapıların varlığına ve toplumsal dinamiklerine göre geliştirilmeye başlanmıştır. Kentsel dönüşüm Türk planlama sisteminde bir strateji olarak uygulanmamış, Türkiye’nin bağlamsal ve uygulama dinamiklerine göre gerçekleşmiştir. Bu yüzden, “Türk metropoliten kentlerindeki dönüşüm olgusunu Türk kentlerinin mekansal yapısının oluşma dinamiklerini dikkate almadan açıklamanın yetersiz kalacağı söylenebilir” (Ataöy ve Osmay,2007:58).

Türkiye’de kentsel dönüşüm kavramı son dönemlerde önem kazanmaya başlamıştır. Yapısal olarak bu kavram birçok kişiyi ve kurumu yakından ilgilendirmesi sebebiyle birçok araştırmamanın ana konusu haline gelmiştir.

Kentsel dönüşüm projeleri, bütünleşik ve eşgüdümlü bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Günümüzde Batı’da olduğu gibi Türkiye’de de halkın karar verme süreçlerinde önemli bir rol alması gerekmektedir. “İyi bir kentsel yönetim kentsel dönüşüm süreçlerinde farklılık yaratabilir. Bunun için, hükümetin piyasayı ve halkı anlaması gereklidir. Yerel halkın katılımı kentin ilgi gruplarının aleyhine alınan kararların sonradan değiştirilmesinden doğan kaynak israfını engellemesi, karar verme süreçlerinin demokratikleşmesi, karar uygulama taahhütlerinin alınması ve toplumsal öğrenmeyi desteklemesi açısından önemlidir” (Ataöv, 2005).

“Kentsel dönüşüm, bizzat devletçe yapılan ya da devletin yardım ettiği projelerle barınma şartlarının geliştirilmesi, yapıların düzeltilmesi, kentteki yaşam koşullarının daha iyi bir düzeye getirilmesi, kamu binalarının yapılması, çevrenin düzeltilmesi sebepleriyle yapılan faaliyetler biçiminde nitelendirilebilecektir” (Üstün,

2009: 3). Bu açıklama incelendiğinde tanımlamanın yapılanma üzerine kurulduğu görülmektedir. Bu bakımdan kentsel dönüşüm bir açıdan imara dayalı bir yapılanma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir diğer tanımda kentsel dönüşüm, “kent kapsamındaki ekonomik, bölgesel ve yapısal kaynakların yeniden kullanılabilir hale getirilmesi ile kentteki sorunlu alanların uygun yaşam alanlarına dönüştürülmesi için yıkılıp yeniden yapılması, kentin iyileştirilmesi için yeni projelere imza atılması ile söz konusu projelerin yapılmaya başlaması” biçiminde ifade edilmiştir (Ertaş, 2011:58). Görüldüğü gibi bu tanım kapsamında da imar ön plana çıkmaktadır.

Ülkemizde kentsel dönüşümle alakalı özel bir kanun mevcut değildir. Ancak “6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun kapsamında kentsel dönüşüm uygulamaları ortaya çıkmaktadır. 6306 Sayılı Kanunun 1. Maddesinde riskli binalar ile riskli bölgelerdeki dönüşümlerde ilmi koşulların ortaya konulması gerektiğinden söz edilmiştir. Bunun dışında aynı maddede hayat şartlarının geliştirilmesinin öneminden bahsedilmektedir” (6306 Sayılı Kanun m.1). Söz konusu bu açıklamalar kentsel dönüşüm uygulamalarının sebeplerini açığa çıkarmaktadır.

1.5. Kentsel Dönüşümün Amaçları

Kentsel dönüşüm belli amaçlara dayanan uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentsel dönüşümün amacı aşağıda belirtilen dört temel kriteri yerine getirmektir. Bunlar (Polat ve Dostoğlu,2007:62);

- Fiziksel çöküşü durdurmak ve tarihi dokunun sürdürülebilirliğini sağlamak,
- Ekonomik yaşamı canlandırmak,
- Mimarlık ve kentsel yaşam kalitesini arttırmak ve kültüre dayalı dinamikleri harekete geçirmek,
- Proje sürecine her ölçekte ilgili aktörlerin katılımı sağlamaktır.

Söz konusu amaçlarının kavranabilmesi açısından kentsel dönüşüm projeleri kapsamında yapılan çalışmaların anlaşılması lazımdır. Bu açıdan kentsel dönüşüm projeleri kapsamında yapılan çalışmalar şunlardır (Ergun, 2011: 68):

- Kentte işlevselliğini yitiren alanlara yeniden işlevselliğini kazandırmak maksadıyla yapılan çalışmalar,
- Kentte kapsamında düzene uymayan ve kaçak yapıların ortadan kaldırılması ile söz konusu yapılar yerine geçecek ruhsatlı ve düzenli bina ve yapıların kurulması maksadıyla yapılan çalışmalar,
- Çeşitli felaketler ve doğal afetlerin ortaya çıkması neticesinde toplum hayatına zararı olabilecek bina ve yapıların yıkılması ve yapı ile binaların riskli bölgelerde yapılmamasını sağlayan çalışmalar,
- Kent içerisindeki yapılanmanın ve yürütülen faaliyetlerin bir plana bağlı olarak sürdürülmesini sağlayacak sistemin kurulmasını temin edecek çalışmalar.

Kent kapsamında önemli olgulardan biri kent içerisindeki problemler ve yapıların yıkılmasıdır. Ancak kent içerisinde yıkılmaması ve korunması gereken bazı tarihi bina ve yapılar da bulunmaktadır.

“Kentsel dönüşüm kapsamında bu tarz yapıların korunmasını ve restorasyonunu temin etmek gerekmektedir. Koruma görevleri genel manada “çöküş önleme” görevi şeklinde nitelendirilmektedir. Çöküş önleme aslında kentin kültürel, sosyal ve ekonomik canlılığının korunmasını kapsamaktadır. Bu bakımdan bu süreçlerin tamamı kentin devamlılığının sağlanması açısından önem arz etmektedir” (Doğan, 2015: 518).

Kent işleyişi içerisinde olması gereken unsurlardan biri, kent içerisindeki ekonominin sürekliliğinin sağlanmasıdır. Kentler büyüdükçe kent halkının istekleri ve ihtiyaçları artmakta ve giderek biçim değiştirmeye başlamaktadır. Bu açıdan kenti bireylerin istek ve ihtiyaçlarına cevap verilebilmesi için kent kapsamında bir takım oluşumlara gereksinim vardır. Bu sebepten dolayı kentlerde farklı teknolojilerin kullanılması ve böylece tüm insanların ihtiyaç duyduğu gereksinim giderilmesi gerekmektedir. “Kentlerin teknolojiye adapte olabilmesi kentin kendini pazarlayabilmesi açısından da yarar sağlayacaktır” (Doğan, 2015: 518).

Kentler açısından bir diğer önemli olgu kentlerdeki bireylerin hayat kalitelerinin ve refah düzeylerinin yüksek olmasıdır. Kentsel dönüşüm kapsamında yaşam kalitesi ile refah düzeyi artırılmak istenmektedir. “Kentlerin yaşam kalitesi ile

refah düzeyinin artması aynı zamanda kendi mark kent haline getirebilecektir. Bu durum ise kentin uluslararası platformda önemli bir yere taşınmasını sağlayacaktır. Böylece kent daha fazla turist tarafından ziyaret edilmeye başlanacaktır” (Doğan, 2015: 519).

Kentsel dönüşümün kent içerisinde yaşayan tüm sınıflara uygun faaliyetler yürütebilmesi oldukça önemlidir. Her kesimden insanın kent hayatına katılması kent kapsamındaki sorunların belirlenebilmesi açısından yarar sağlayacaktır. Ayrıca her kesimden insanın kent yaşamına dâhil olması kent yaşamının geliştirilebilmesi açısından da önemlidir.

1.6. Kentsel Dönüşümün Faktörleri

Değişen dünya şartları insanların ve toplulukların farklı fikirlere sahip olmalarına sebep olmaktadır. Söz konusu bu olgu kentlerin farklı biçimlerde dizayn edilmesi gerektiğini göstermektedir. “Hayat koşullarının ve teknolojinin giderek farklılaştırması ile küreselleşme sonucunda dünyanın tek bir pazar haline gelmesi kentleri rekabet sürecine sokmuştur” (Ergun, 2011: 71).

Değişen tüm şartlar içerisinde üzerinde durulması gereken noktaların başında günümüzde kentlerin ikamet alanı olarak tarif edilemeyecek yapılar haline dönüşmeleri gelmektedir. “Kentler artık kültürel, ekonomik ve sosyal merkezlerdir. İlerleyen teknoloji iletişim sistemleri geliştirmiş ve böylece insanların sosyal ilişkilerinin daha da büyütülmüştür. Bunun neticesinde ise insanlar yalnızca diğer bireyleri değil aynı zamanda kendi kentlerini veya diğer kentleri etkilemeye başlamıştır” (Zheng, 2013: 66).

Bahsedilen tüm bu değişimler her kente aynı biçimde yansımamaktadır. Söz konusu değişimlerin farklı yansımaları kentler arasında farklılıkların oluşmasına sebep olabilmektedir. Bu durumdan dolayı kentler arasındaki gelişmişlik düzeyi farklı olmaktadır. Hızlı veya yavaş gelişim gösteren kentler ortaya çıkmaktadır. Hızlı gelişim gösteren kentler genel olarak bireyler açısından tercih edilen konuma gelmekte ve bu sebeple bu kentlere olan göçler artış göstermektedir. Gelişim gösteren kentler günümüzde cazibe noktaları olarak kabul görmektedir.

Demokrasi kentlere etki eden kavramlardan biridir. “Demokrasi denildiğinde, bir yapı kapsamında yapıyı meydana getiren bireylerin düşüncelerine veya fikirlerine saygı duyulduğu ve bu bireylerin haklarının ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı sistem akla gelmektedir. Bu konu kentsel dönüşüm açısından ele alındığında ise, kentlerdeki bireylerin kentler üzerinde bir takım hakları bulunmaktadır. Bu açıdan bireylerin kentle alakalı fikir ve görüşlerine saygı duyulması ve bir proje yapılmaya karar verildiğinde insanlara danışılması önemli olacaktır. Bu sebeple bireylerin fikirlerin kent oluşumuna katkı sağlaması gerektiğini belirtmememiz gerekmektedir” (Tokay 2011: 11).

1.6.1.Kentsel Koruma

Kent devamlılığının sağlanması kentsel dönüşüm çalışmalarının amacını oluşturmaktadır. Bu açıdan kentin sahip olduğu doğal, sosyal ve kültürel değerlerin korunması önemli olmaktadır. Kentsel koruma çalışmaları tüm bu öğelerin sürekliliği sağlamak adına yapılan faaliyetleri açıklamaktadır.

Polat ve Dostoğlu’ nun 2007 yılındaki çalışmasına göre, “toplumun geçmişteki sosyal ve ekonomik koşullarını, kültürel değerlerini yansıtan fiziksel yapısının, yaşanan değişim ve gelişimler nedeniyle yok olmasının engellenmesi (Gülersoy, 1997), kentsel dokunun çağdaş yaşamla bütünleştirilmesi, kültürel varlıkların topluma faydalı, ekonomik ve işlevsel koşullarla sağlıklaştırılması şeklinde tanımlanmaktadır (Cantacuzino, 1990). Koruma kavramında, özgün niteliği ile koruma (preservation) veya sınırlı değişimlerle koruma (conservation)” olarak adlandırılan iki tür yaklaşım söz konusudur (Tiesdell ve ark, 1996).

Kentsel koruma uygulamalarıyla birlikte kentin kendine has tarihi dokusu korunmuş olacaktır. Bu sayede ilerleyen dönemlerde kentin yeni nesli benliğinden haberdar olacaktır. Ayrıca “kentsel koruma çalışmalarıyla birlikte kent turizm imkanlarını daha da artırabilecektir. Bu durum kentsel koruma çalışmalarının kente mali imkanlar sağlamasına olanak tanıyacaktır” (Türk, 2012: 38).

1.6.2.Kentsel Yenileme

II. Dünya Savaşı sonrasında bombalanarak zarar gören, yakılıp yıkılan kentlerin yeniden canlandırılması, rehabilitasyonu gibi konularda odaklanan ilgili çevreler, kentlerin çöküntü alanlarının yenilenerek kentlere kazandırılması amacıyla çeşitli arayışlar içine girmişlerdir. Bu amaçla 1950'lerden başlayarak, Avrupa ülkelerinde çeşitli toplantılar yapılmış; kampanyalar acılmış; böylelikle kentsel yenilemenin ilkeleri saptanmaya çalışılmıştır. Bu çabalara, "1956 yılında Leo Grabler tarafından, Batı Avrupa'nın bombalanmış şehirlerinin yeniden inşası konusunda hazırlanan araştırmalarını, aynı yıl Almanya'da şehir planlamanın tarihçesi ve yeniden inşa konusunda gerçekleştirilen konferansı, 1980 yıllarında Avrupa çapında yeniden yapılanma konulu bilimsel araştırmaları, 1987 tarihli Bellagio Konferansı'nı örnek göstermek ve Avrupa Konseyi'nin 1981 yılında başlattığı "Urban Renewal" adlı kampanyayı anımsamak yerinde olacaktır. Avrupa ülkelerinde eş zamanlarda, Amerika'da da benzer çabalara rastlamak mümkündür. Sürdürülebilir kentler yaratmak, hem konut alanlarını, hem de toplumları geliştirebilmek ve bunları ekonomik gelişmeye paralel olarak ileriye götürmek bu çabalar arasında yer almaktadır" (Özden,2001:256).

Kentin tarihsel özelliği bulunmayan bölgelerinin yıkılması ve bu bölgelerde yeni bina ve yapıların kurulması faaliyetleri kentsel yenileme kapsamında değerlendirilmektedir. Kentsel yenileme faaliyetleri kapsamında kentin kendine has yapısı korunmaya ve bu yapıya modern bir görünüm kazandırılmaya çalışılmaktadır.

"Kentsel yenileme, kentteki yapı ile binaların değerini korumasını hedeflemektedir. Bunun dışında kentteki ucuz yapıların ve binaların satın alınması ve bunların bir takım değişikliklerden geçirilmesi sonucunda bu öğelerin daha yüksek fiyatlardan satılarak rant temin edilmesine mani olunmaktadır" (Özden, 2001: 20).

Kentsel yenilemenin yapılmasının amaçlarını beş madde altında ele alınması mümkündür. Söz konusu beş madde şunlardır (Balcan, 2012: 7):

- a) Kentsel yenileme ile çevre koşullarının daha iyi hale getirilmesi ve yaşam koşullarının kalitesinin artırılması gerekmektedir.
- b) Barınma ve konut alanlarında yapılacak gelişmelerde ortaya çıkacak maliyetlerin bu bölgelerde barınanlardan temin edilmesi gerekmektedir.

Söz konusu nedenden dolayı maliyetin sanayi sektöründeki ortalama ücretin 1/5'inden fazla olmaması lazımdır.

- c) Düşük gelirli ev sahiplerinin daha iyi evlere sahip olabilmeleri açısından bu kişilere konut yardımı yapılmalıdır.
- d) Bölge yaşayanlarının ev sahibi olacaklarını düşünmeleri bölgenin daha iyi korunacağını düşünmelerine neden olmaktadır. Bu durum sebebiyle kentsel yenileme kiracıların ev sahibi olmalarını hedeflemektedir.
- e) Kentsel yenileme faaliyetler yapısal açıdan toplumsal hizmetleri sağlayan öğeleri uzun dönemli olarak tesis ederek, halka geniş barınma alanları tahsis ederek nüfusun gelişmesine olanak tanınmalıdır.

Kentsel yenilemenin bahsedilen amaçları sağlayabilmesi açısından bazı prensipler üzerine kurulmuş olması lazımdır. Söz konusu prensipler şunlardır (Balcan, 2012: 5):

- Kentin kendine has yapısına bağlı kalmak,
- Fiziksel ile iktisadi değişimlere hızlı adapte olabilmek,
- Kentsel yenilemenin birbiriyle ilişki içerisinde olan kapsamlı stratejilere dayanması,
- Sürdürülebilirlik,
- Hedeflerin açık açık tespit edilmesi,
- Kaynakların en verimli şekilde kullanılmasının sağlanması,
- Kentsel yenileme sürecine girişimciler ile bu süreçten etkilenenlerin dahil olmasını sağlamak,
- Kentsel yenileme süreçlerinin denetiminin öneminin kavranması,
- Belli durumlar ortaya çıktığında yatırımların değiştirilebilir olmasını sağlamak,
- Kentsel yenileme kapsamında farklı bölgelerde aynı hızda ilerlemeler kaydedilemeyeceği anlamaktır.

1.6.3.Kentsel Sağlıklaştırma

Kent kapsamında fakir insanların kaldıkları bölgelerin sağlık açısından kontrol edilmesi lazımdır. Özellikle yoksul kesimlerde bu bölgede yaşayan insanların

sağlıklarına zarar verecek unsurların tespit edilerek yok edilmesi oldukça önemlidir. Bunun dışında “çöküntü yaşayan yoksul bölgelerde bir takım faaliyetler düzenleyerek bu bölgelere bir takım ekonomik olanaklar tesis edilmeye uğraşılmaktadır” (Keleş, 2012: 170).

Kentsel sağlıklaştırma faaliyetlerin dört ana unsura bağlı olması lazımdır. Bu unsurlar şunlardır (Şişman ve Kibaroglu, 2009: 4):

- 1) Kentin fiziksel koşullarıyla kentteki toplumsal sorunlar arasında bir ilişki olmak durumundadır. Toplumsal hayatta meydana gelen sorunlar kentlerin çöküntü yaşamasına neden olmaktadır. Bu sebepten dolayı sağlıklaştırma çalışmalarıyla birlikte kentin bozulması engellenerek toplumsal çöküntü engellenmelidir.
- 2) Kentsel sağlıklaştırma faaliyetlerinde kent dokusunun bir takım değişikliklere ihtiyaç duymasına yönelik süreçler yürütülmelidir. Bu açıdan kentsel sağlıklaştırma faaliyetleri ekonomik, fiziksel ve toplumsal ihtiyaçları tespit ederek, buna göre kentin geliştirilmesini temin etmelidir.
- 3) Kentsel sağlıklaştırma faaliyetlerinin toplumun refah seviyesini ve hayat kalitesini yükselten iktisadi kalkınma oluşturması gerekmektedir.
- 4) Çevrede ve toplumda ortaya çıkan sorunların dışında kentte belli alanlarda çöküntü durumunun görülmesinin en mühim nedeni söz konusu alanların iktisadi varlığını devam ettiremeyecek duruma gelmiş olmalarıdır. Bu sebeple kentsel sağlıklaştırma faaliyetlerinde çöküntü yaşayan bölgelerin yeniden iktisadi gelişimi temin etmek için bir takım faaliyetlerin düzenlenmesi gerekmektedir.

Kentsel sağlıklaştırma faaliyetlerinde bir takım metotlardan yararlanılmaktadır. Yararlanılan bu metotlardan bazıları şunlardır (Körlü, 2015: 21):

- Sağlamaştırma (Consolidation),
- Koruma- Saklama- Bakım (Preservation) yöntemi,
- Temizleme- Açığa Çıkartma (Liberation),
- Yeniden Yapma (Reconstruction),
- Arkeolojik Restorasyon,
- Yeniden İşlevlendirme,

- Yeni İşleve Uyarlama,
- Yeni güzel bir çevreye taşıma.

1.6.4.Kentsel Yeniden Canlandırma

Kentin belli bölümlerinde sosyal, kültürel ve ekonomik koşulların gelişmesini temin etmek amacıyla yürütülen faaliyetler kentsel yeniden canlandırma olarak adlandırılmaktadır. Kentin belli bölümlerinde bölgede yaşayanların ihtiyaçlarını gideremeyen yapılar bulunmaktaysa bunların yerine, toplum ihtiyaçlarını giderecek bina ile yapıların oluşturulması faaliyetleri kentsel yeniden canlandırma sürecini açıklamaktadır.

Kentsel yeniden canlandırmayla bir bölgeden başka bölgelere insanların geçiş yapmalarına mani olunmaya çalışılmaktadır. Bu açıdan “kentsel yeniden canlandırma çalışmalarıyla bölgeler arsasında farklılık oluşması engellenerek bir denge yaratılmaya uğraşmaktadır” (Tekeli, 2014:5).

Kentlerin belli bölümlerinde açığa çıkan çöküntülerin yapısında bir takım fiziksel, kanuni, işlevsel unsurlar yer almaktadır. Kent kapsamında tarihsel yapıların tekrar canlandırılmasıyla birlikte farklı bölgelerinde ihtiyaçlara bir denge sağlanması ve böylelikle iktisadi yapıda bir temelin oturtulması lazımdır. Böylece iktisadi yapıda çeşitlilik de temin edilebilecektir. Farklı alanlara yönelen yeniden canlandırma çalışmalarıyla hedeflenen sonuçlara kolaylıkla varılabilecektir. Ancak sadece yalnız bir alana odaklı yeniden canlandırma faaliyetleriyle başarılı olunabilmesi oldukça güç olacaktır.

Günümüzde yeniden canlandırma faaliyetleriyle kent merkezlerinin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle kent merkezlerinin geliştirilebilmesi açısından; sosyal aktivitelere olanak tanıyan, insanların güvende yaşayabilecekleri, çalışma olanaklarının fazlalaştığı alanlar yapılmaya uğraşmaktadır. Kent merkezlerin başarılı olabilmesi için bir takım öğelere sahip olması gerekmektedir. Söz konusu öğeler şunlardır (Oruç, 2015: 57):

- Birbirinden farklı konularla alakalı uzmanlıkları olan finansal çalışanlar, kültürel alanlar, dükkanlar ve eğlence alanları gibi bireyler ve topluma etki eden unsurların varlığı,

- Erişimin kolay olması ve etkin ulaşım alternatifleri,
- Kentin iyi görüntü sergileyebilmesi açısından kamu alanlarının güvenli, temiz ve ilgi çekici olması,
- Bölgenin kendine has özelliklerini ortaya koyan yöresel kimlik,
- Kentin geliştiğini ortaya seren özelliklerinin bulunması gerekmektedir.

Kentlerin yeniden canlandırılması açısından bir takım politikalar yürütülmektedir. Söz konusu bu politikaların bir takım faktörlere göre dengelenmesi gerekmektedir. Bu faktörler şunlardır (Oruç, 2015: 57):

- a) Ekonomik Canlılık: Kentin eski canlılığına kavuşabilmesi açısından ticaretin tekrar gelişmesi lazımdır. Böylelikle ekonomik canlılık kolaylıkla yakalanabilecektir.
- b) Farklılık: İktisadi gelişimle birlikte bir takım değişik öğelerin ön plana çıkarılması gerekmektedir. Fakat söz konusu değişikliklerle birlikte yerel kültüre de sahip çıkılması lazımdır.
- c) Sürdürülebilirlik: Kentin belli bölgelerinde olan problemlerin diğer bölgelere taşınmasının engellenmesi ve söz konusu problemlere kesin sonuçların bulunması gerekmektedir.
- d) Sosyal Uyum: Elde bulunan kaynaklar ile bölgelerin sosyal adalet ilkesine dayanılarak yönetilmesi bu öğeyi oluşturmaktadır.

Yapısal açıdan yeniden canlandırma çalışmaları üç koldan yapılmaktadır. Söz konusu bu kollar şunlardır (Oruç, 2015: 58):

- 1) Fiziki yeniden canlandırma: Eski binaların ve yapıların tarihi dokularına uygun onarılması, sokak ve cadde kalitelerinin artırılması, çevre koşullarından daha iyi hale getirilmesi açısından yapılan faaliyetler fiziki yeniden canlandırma çalışmaları olarak kabul görmektedir.
- 2) Ekonomik yeniden canlandırma: iktisadi fonksiyonları bozulmuş alanlara tekrar iktisadi bir fonksiyon kazandırmak amacıyla yürütülen çalışmalara ekonomik yeniden canlandırma olarak ele alınmaktadır. İktisadi yapısı bozulmuş bölgelere tekrar işlevsellik kazandırılmasıyla birlikte bölgeden göçlerin önlenmesi mümkün olacaktır.

- 3) Sosyal yeniden canlandırma: Kentin sahip olduğu ancak eskisi kadar canlı olmayan kültürel ve sosyal etmenlerin yeniden canlandırılmasıyla alakalı yürütölen faaliyetler sosyal yeniden canlandırma adı altında anılmaktadır. Tiyatrolar, kültür merkezleri, eğlence alanları gibi bölgeler üzerinde yapılan faaliyetler sosyal yeniden canlandırma çalışmalarına örnek olarak sunulabileceklerdir.

1.6.5.Soylulaştırma

“Soylulaştırma faaliyetleri, kent kapsamında bulunan tarihi dokuların restore edilmesini ifade etmektedir. Soylulaştırma faaliyetleri kenti tarihi dokusunu korurken aynı zamanda kentin yapısına bir modern görüntü de eklemektedir. Bu açıdan kent hem tarihi hem de modern bir görüntüye sahip olmaktadır” (Özden, 2001: 20).

Soylulaştırma kavramı ele alınırken genel olarak tüketim veya üretimi ilgilendiren unsurlar üzerine odaklanılmaktadır. Özellikle iktisat biliminde soylulaştırma rant ile emlak farklarını meydana getiren sermaye akımları üzerinden açıklanmaya çalışılmaktadır. Soylulaştırmayı açıklamaya çalışan kültür teorileri ise bu kavramı sanayi devriminden sonra orta ile üst sınıf arasında değişen kültür seçimleri olarak anlatmaya çabalamıştır. Söz konusu bu olgulardan hareketle “soylulaştırma kapsamında sermaye hareketleriyle birlikte insani faaliyetlerin bulunduğunu söylememiz mümkün olmaktadır. Bu açıdan günümüzde değişen tüketim alışkanlıklarıyla birlikte kültürel öğelerin de değiştiğini söylememiz mümkündür” (Kayasü ve Yetişkul, 2013: 147).

Soylulaştırma sadece bir sokak, mahalle veya cadde gibi bir bölgenin geliştirilmesi için olarak yapılan çalışmalar olarak değerlendirmem gerekmektedir. Ayrıca bu çalışmaları yalnızca üst ile orta sınıfı ilgilendiren çalışmalar olarak görmemek de gerekmektedir. Bu olgulardan hareketle soylulaştırma faaliyetlerini sadece rant ile emlak olarak da açıklamak hatalı olacaktır. Söz konusu bu olgulardan hareketle soylulaştırma çalışmalarını sosyal, kültürel ve ekonomik öğeleri bir araya getiren faaliyetler şeklinde değerlendirmemiz yerinde olacaktır.

Soylulaştırma faaliyetleri kapsamında kentlerin ne biçimde gelişim gösterdiklerini görebilmemiz açısından şu unsurlara dikkat etmemiz gerekmektedir (Kayasü ve Yetişkul, 2013: 148):

- Sanayi ve imalat sektörüne dayalı olarak üretim gerçekleştiren bölgelerden servis hizmetleri ile tüketime odaklanan tüketim cazibesinin fazla olduğu tüketim bölgeleri ortaya çıkmaktadır.
- İşletmelerin oldukça fazla yatırım yaptıkları konut ile gayrimenkul üzerine odaklanan bölgeler gelişim göstermektedir.
- Barınma, sosyalleşme ve çalışma şartlarında ortaya çıkan değişimlerle birlikte sosyal sınıfların seçimleri değişmeye başlamaktadır.
- Konut ile mahalle dönüşümü gibi konularla ilgili olarak devletin yaratıcılık, girişimcilik ve sosyal adaptasyon benzeri öğelere odaklanması sonucu farklı politikalar geliştirilmeye başlamaktadır.
- Yukarıda sayılan unsurlarla birlikte mahalle dönüşüm faaliyetlerini içeren çalışmalar soylulaştırma kapsamında değerlendirilmektedir.

Soylulaştırma kavramı yalnızca orta ile üst sınıfın seçimlerini belirleyen kültürel öğelerle birlikte ekonomik unsurların ötesinde bir kavram şeklinde de değerlendirilebilecektir. Soylulaştırma kavramı kapsamında demografik ve kültürel birçok etmen bir araya gelebilmektedir.

1.6.6.Eski Haline Getirme

Kent içerisinde belli alanlarda zaman içerisinde sosyal, iktisadi ve kültürel şartlar bozulabilmektedir. Bu şartların yeniden gelişim kaydedebilmesini sağlamak amacıyla yürütülen çalışmalar eski haline getirme faaliyetleri olarak ele alınmaktadır.

Kentin belli alanlarında ihtiyaçları temin edemeyen bina ile yapılar bulunmaktaysa söz konusu bu olgular yerine ihtiyaçları temin edebilecek yeni olguların yapılması faaliyetleri olarak da değerlendirilebilecektir.

Kentsel yeniden canlandırma faaliyetleriyle bölgeler arasındaki yapısal büyük farklılıklar ortadan kaldırılmaya çalışılmakta ve böylelikle vatandaşların bölge değiştirmesi engellenmeye çalışılmaktadır. Bu açıdan bu çalışmalar “bölgelerdeki

nüfus yapısının korunmasına yönelik çalışmalar olarak da nitelendirilebileceklerdir” (Özden, 2001: 20).

Eski haline getirme faaliyetleri genel olarak bina ile yapıların özelliklerinin geliştirilmesine dayanmaktadır. Bu açıdan bu çalışmalarda restorasyon ön planda olmaktadır. Bu çalışmaların yalnızca bir bina ya da yapı üzerinde uygulanması da mümkündür. “Yapısal olarak pek çok farklı yapı üzerinde de bu faaliyetler uygulanabilecektir” (Oruç, 2015: 51).

Her bölge bir takım sorunlara sahiptir. Bu sorunların çözüme ulaştırılması açısından eski haline getirme çalışmaları oldukça önemlidir. Bunun dışında eski haline getirme çalışmaları sırasında bölge yaşayanları rahatsız edilmemekte ve bölge yaşayanlarının yaşadıkları alanları terk etmelerine gerek kalmaktadır. Bölge yaşayanları söz konusu değişikliklerden faydalanabilmektedir.

Eski haline getirme faaliyetleri kapsamında bölgenin toprak sahiplerinin değişmesi gibi durum söz konusu değildir. Söz konusu bu öge sebebiyle özel firmalar bu çalışmalara pek katılmak istememektedir. Bu açıdan eski haline getirme faaliyetlerine dahil olan firma sayısı genellikle azdır.

Eski haline getirme faaliyetleri kapsamında önem kazanan unsur yapı veya bina içi ya da dışı koşulların geliştirilmesi olmaktadır. Bu açıdan “mekanlarda yapılan değişiklikler yapı veya binanın var olan düzenini bozmadan yeniden yapılmasını kapsamaktadır. Özellikle bu nedenden dolayı eski haline getirme faaliyetlerinin çoğunlukla konut alanlarında kullanıldığına rastlanmaktadır” (Oruç, 2015: 51).

Eski haline getirme faaliyetleri konut sayısı ve sosyal konularla ilgili olarak değerlendirildiğinde, giderek yaşanan kent merkezlerinde bulunan tarihi yapılarının düzeltilmesiyle birlikte kente yeniden zengin bir hava katılması, kent açısından oldukça önemli olacaktır.

1.6.7. İmar-İslah

Kentte boş ve makul olan bölgelere imar-ıslah çalışmaları yapılması söz konusu olmaktadır. “Makul bölgelere çağımızın niteliklerini yansıtan yapıların ve binaların yapılması sonucunda kent hem görüntü hem de gelişmişlik açısından

ilerleme kaydetmiş olmaktadır. Bu durum kentin dünyada tercih edilebilir yerler arasına girmesini sağlamaktadır” (Dağ ve Özberk, 2012: 1811).

Kentlerde ıslah imar planlarının oluşumunda bazı kurallara ve yasalara bağlı kalınması gerekmektedir. Bu açıdan 2981-3290-3366 sayılı İmar Affı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliği’nde yer alan ıslah İmar Planlar başlığının 4. Bölümünde yer alan 20, 21 ve 23’üncü maddelerinde imar ve ıslah planlarının ne biçimde oluşturulacağıyla alakalı düzenlemelere yer verilmiştir.

Bir parsel üstünde ve kadastro parsellerinde ıslah imar planlarının yapılmasıyla söz konusu yapılan planların uygulamaya geçirilmesiyle alakalı olarak önceki paragrafta açıklanan yönetmeliğin 20. maddesinde şu unsurlara yer verilmiştir:

- Toplu hale dönüşmüş gecekondularında ya da diğer topluluk haline gelmiş diğer yerleşim yerlerinde,
- Üzerinde yasal mevzuata uygun olmayan yerleşme niteliğine sahip yapılar bulunduran araziler ile üzerinde yapı topluluğu olan araziler,
- Üzerlerinde imar planıyla uyum olmayan yapılar ve mevzuata uygun olmayan yapılar bulunduran ve bu nedene bağlı olarak faaliyet yapılması mümkün olmayan imar planı olan alanlarda,
- Belediye ile valilikçe ıslah-imar planı yapılacak niteliklerinin bulunmadığı tespit edilen, özel parselasyon planı olan alanlar yapılabileceği belirtilmiştir.

Kentlerde ıslah-imar planlarının yapılması sırasında bazı unsurlara ve kurallara bağlı kalınması gerekmektedir. Söz konusu bu kurallar bahsi geçen yönetmeliğin 23. maddesinde şu şekilde açıklanmıştır:

- Yapılmış halihazır haritalar veya elde halihazır harita bulunuyorsa plan bütünlemeleri haritalar üzerinden yürütülmektedir. Eğer bölgeyle alakalı halihazır haritası yoksa bu haritanın çizdirilmesi gerekmektedir.
- Üzerinde çalışılması düşünülen alanın yerleşime uygunluğunu belirleyen jeolojik raporun temin edilmesi gerekmektedir.
- Çalışma yapılacak bölgenin kadastral bir durumu bulunmaktaysa bu durumun işlenmesi gerçekleştirilir.

- Kanunlara dayanarak müracaatı gerçekleştirilen yapılar ve binalar haritaya eklenmek durumundadır.
- İslah-imar planında olan ancak kanunlar kapsamında olmayan yapılar ve binalar bulunuyorsa bu bina ve yapıların tespiti gerçekleştirilir.
- İlgili maddenin a, b, c, d, ve e bentlerindeki kriterlere göre planı yapılan bölgenin sınırları belirlenir.
- Yapım alanlarıyla alakalı olarak yapım şartları belirlenir. Ayrıca yapım şartları göz önünde bulundurularak yolların tespiti yapılır.
- Mevcut sahip olunan unsurlara ve şartlara bağlı olarak planlar yapılır. Bina ve yapıların yerlerinin belirlenmesinde mevcut teknik faktörler ön planda tutulur. İslah-imar planına bağlı olarak bölgede barınacak olan nüfus değerlendirilip, bölge insanlarına hitap edebilecek kültürel ve sosyal yapılar ve imkanlar plana eklenir.
- Lejant paftası plan notlarına bağlı kalınarak hazırlanır.
- Barınma ve konut alanı dışındaki arazilerden ne biçimde yararlanacağı belirlenir.
- İslah-imar planlarının çizimi sırasında “İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik” kapsamında ele alınan koşullara ve şartlara bağlı kalınır.
- Koordinatlara göre ölçek tespitinde bulunulur. Ayrıca planda kuzey işareti de gösterilir.

2. BÖLÜM

KENTLEŞME KURAMLARI

2.1.Yirminci Yüzyıl Kent Kuramları

Kentlerin oluşum ve gelişimi tarihsel süreç içerisinde farklı kriterler göz önünde tutularak gerçekleştirilmiştir. 20. Yüzyıl öncesinde daha çok kentin fiziksel anlamda planlandığı ve güzelleştirildiği gözlenirken, 20.yüzyıl sonrasında fiziksel özelliklerin yanı sıra ekonomik, sosyal, psikolojik ve işlevsel anlamda düzenlemelerin de hesaba katıldığı ve planlama sürecinin bir parçası olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda planlamanın temel amacı kentin temel işlevlerine göre planlamanın yapılması kentin gelişiminin ne yönde olması gerektiğinin belirlenmesi ve kentte ortaya çıkabilecek toplumsal sorunlara karşı önlemler alınarak gündelik hayatın daha sağlıklı ilerlemesini sağlamaktır. Bu yüzyılın temel düşüncesi, kentin fiziksel görünümünden çok işlevi ve sosyo-ekonomik özellikleri açısından değerlendirilmesidir. Bu nedenle kentler birçok araştırmacının ve kent planıcısının üzerinde çalıştığı ve planlama sürecinin kuramsal bir çerçevede değerlendirildiği yerler olmuşlar ve birçok kuram üretilmeye başlanmıştır.

Kuram, olguların nedenlerini, bir düzen içinde oluşup oluşmadıklarını ve aralarındaki ilişkileri aydınlatmaya ve bunların bağlı olduğu yasaların bulunup bulunmadığını ortaya koymaya çalışan bir düşünce sistemidir. Kentbilim kuramı ise, kent adı verilen toplulukların neden var olduklarını, temel yapılarının ve öğelerinin neler olduğunu, nasıl büyüdüklerini mantığa uygun deyişlerle ve akılcı sembollerle açıklayan düşünce sistemidir.

Kent kuramının iki temel amacı vardır. Bunlardan ilki, “kentlerin nasıl oluştuğunu, geliştiğini ve kent planlamasının bu gelişim üzerinde ne derece etkili olduğunu ortaya koymaktır. İkincisi ise, önceden saptanan amaçların gerçekleştirilmesi için izlenmesi gereken yolların ve uyulması gereken kuralların neler olduğunu gösterme amacını taşır” (Keleş, 2002: 120). Kent kuramlarını işlevselci ve normatif kuramlar olarak da ikiye ayırmak mümkündür. İşlevselci kent kuramları kendi içinde altı gruba ayrılmaktadır. Bunlar, kentlerin bağımsız parçalardan oluşan varlıklar olduğunu kabul eden kenti bir sistem olarak gören

kuramlar, kentleri ekonomik yapılar olarak gören kuramlar, kentleri haberleşme ağları olarak gören kuramlar, önde gelen teorisyenleri David Harvey ve Manuel Castells olan kentleri yarışma mekanları olarak gören kuramlar, kentleri yapılı çevreler olarak gören kuramlar ve kentleri bir kişilik olarak gören kuramlardır. Normatif kent teorileri ise temel olarak dört gruba ayrılmaktadır. Bunlar, kozmik teori, “Le Corbusier’in kartezyen kenti örneğindeki gibi bir makine olarak kent, Chicago Okulu’nun teorisinin temelini oluşturan bir organizma olarak kent ve bir takımyıldız olarak kenti”r (Stelter, 2001:3). Yüzyıldan önceki kent kuramları daha çok kentlerin doğuşunu ve gelişimini açıklamaya yönelik kuramlardır. Kentlerin doğuş nedenlerini farklı kuramsal yaklaşımlara göre değerlendirmek mümkündür. Kuramlar yöntemlerine göre kendi içinde iki ana kategoriye ayrılmaktadır.

“Bunlardan ilki, kentlerin doğuşunu ticaret, pazar yeri, zanaat veya din gibi belirleyici temel bir nedene bağlı olarak ele alan kuramsal yaklaşımlardır. İkincisi ise, kentlerin sadece tek bir nedene bağlı olarak ortaya çıkıp gelişmesinin mantıklı olmadığını savunan ve birden fazla nedenin karşılıklı etkileşimi içinde kent olgusunu ele alan kavramsal çerçevelerdir” (Aslanoğlu, 1998:13).

20. Yüzyılda ortaya çıkan kent kuramları ise, belli bir nüfus büyüklüğüne erişen ve sanayileşme ile birlikte kimlik değiştiren mevcut kentlerin temel sorunlarına ve insan üzerindeki etkilerine odaklanmıştır. Çalışmanın temel amacı, Sivas’ta kentsel dönüşümün gerçekleşmekte olduğu bir mahallenin değişim özelliklerini saptamak olduğu için, günümüz koşullarını daha gerçekçi aydınlatması açısından 20. Yüzyıl kent kuramlarına kısaca değinmekte fayda var.

Çalışmada kent kuramları beş grupta incelenmiştir. Bunlar, ideal kenti yaratma düşüncesine dayalı kent ütopyaları, kenti fiziksel açıdan değiştirerek kalkınmanın gerçekleştirilmesini sağlamaya yönelik olan Sovyet Devrimi, özellikle Sanayi kentlerinde yaşanan sorunlara bir çözüm bulmak amacıyla imzalanmış Atina Anlaşması, Şikago kentindeki sorunları inceleyen ve daha sonra birçok kentin planlanması sürecinde önemli bir role sahip olan Chicago Okulu’nun çalışmaları ve son olarak kenti sermaye birikim süreçlerine göre açıklamaya çalışan Marksist Kuramdır.

2.1.1. Yirminci Yüzyıl Kent Ütopyaları

Howard, Wright ve Le Corbusier 20. yy.'in ideal kentini oluşturmak için, 1890 ve 1930 yılları arasında Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright ve Le Corbusier'in bazı çalışmaları olmuştur. Bu kent plancıları, genel kentsel toprak planından örnek oturma odasına kadar yeni kentin her yönünü planlamışlardır. Amaçları ise, “eski kentlerin iyileştirilmesi değil; kentsel çevrenin bütünsel bir dönüşümü yönünde olmuştur” (Fishman, 2002:3). “Ebenezer Howard Bahçekent modelini, Frank Lloyd Wright Broadacre Kent modelini ve Le Corbusier de Işın Kent modelini geliştirmiştir. Howard'a göre, modern kentin fiziksel açıdan bazı olumsuzlukları vardır. Sanayi kenti, insanı doğal ortamından koparmıştır. Doğa, kentte oturan insan için erişilmez hale gelmiştir. Ebenezer Howard, 1900'lerin başında sanayi kentinin biçimini, fiziksel özelliklerini, mekânsal yapısını ve toplumun yaşam koşullarını eleştirerek “Bahçekent” fikrini ortaya atmıştır” (Ward, 1992:2-3).

“Howard'ın sanayi kentinin ortaya çıkardığı yaşam biçimine tepkisi iki türlü olmuştur. Bunlardan ilki, kentin fiziksel özellikleri ve mekanın kullanılma biçimidir. Howard kentlerin mekânsal açıdan plansız, düzensiz ve belli işlevleri yerine getirme konusunda yetersiz olduğunu savunmuştur. İkinci olarak ise, sosyal açıdan kenti eleştirmiştir. Bu bağlamda kentte insanların yaşam koşullarına ve toplumsal yapıya karşı tepkilidir” (Sorkin, 2002:339).

Tüm bu sorunlardan hareketle “Howard, sanayi kentlerinde yaşayan işçilerle, kırdaki köylülerin yaşadığı toplumsal ve fiziksel çevreyi değiştirmek istemiştir” (Çınar, 2000:28). Kır ve kent arasındaki ayırım yerine, her ikisinin de olumlu özelliklerini kendisinde toplayan bu model, Marx'ın düşüncesini temel alarak oluşturulmuştur. Bu kentin temel amacı, aşırı kentleşme ve sanayileşme sonucu ortaya çıkan kentsel sorunların ortadan kaldırılması ve nüfusun dengeli dağılımının sağlanmasıdır. Bu “kentlerin temel özelliklerine baktığımızda öncelikle modern kentin en önemli iki özelliği olan ticaret ve sanayi alanlarıdır. Bu alanların yanısıra insanların doğa ile iç içe ve sağlıklı bir fiziksel çevrede yaşayabilmesi için yeşil alanlar, boş zamanların değerlendirilmesi ve sağlıklı bir toplumsal çevrenin oluşturulması için de sosyal ve kültürel faaliyet alanları bulunacaktır” (Howard, 1902:53).

“Le Corbusier de Ebenezer Howard gibi, sanayi kentinin yarattığı sorunlar karşısında ideal bir kent yaratmaya çalışmıştır” (Le Corbusier, 1967). Onun için, sanayileşme büyük kentler demektir. İdeal kenti planlarken, eski yapıların yerine, parkların, bahçelerin ve büyük anayolların üzerinden, cam ve çelikten yapılmış gökdelenlerin geometrik olarak yükseleceğini belirtmiştir. Bunlar, yönetim bölgeleri olarak işlevlerini sürdüreceklerdir. “Yapımında teknolojinin önemli bir araç olarak görüldüğü bu kentlere Le Corbusier, “ışınsal kent” adını vermiştir” (Fishman, 2002:10). Işın kentlerdeki bir hektarlık yerleşim alanlarında bin kişilik bir yoğunluk olacağı için toprak kazanımı olacaktır. “Le Corbusier’in modelinde topluluklar yeşil alanların olduğu, kültürel ve sosyal hizmetlerin en iyi düzeyde gerçekleştirildiği ve ulaşım probleminin en aza indirildiği arabaların çok az kullanıldığı bir çevrede apartmanlarda yaşayacaklardır” (Dunnett, 2000:71).

“Le Corbusier’in çağdaş kenti nüfus üç milyonu geçemeyecek ve ortasından bir nehir geçecek şekilde planlamıştır. Şehir nüfusu üç gruptan oluşmaktadır. Bunlar, şehirde yaşayan ve çalışanlar, dış endüstri bölgelerinde çalışan ve bahçe şehirlerde yaşayan banliyö sakinleri ve üçüncü grup ise şehirdeki iş merkezlerinde çalışan ama bahçe şehirlerde yaşayanlardır. Buna bağlı olarak, şehir planlaması da üç şekilde gerçekleştirilmiştir: çalışma ve oturma merkezi olarak şehir, sanayi şehri ve bahçe şehirler. Burada görüldüğü üzere Corbusier’in kenti çalışma hayatını, barınma koşullarını, sanayi alanlarını ve yeşil alanları bir araya getirecek şekilde planlanmıştır” (Le Corbusier, 2003:319).

Wright ise tıpkı diğer iki kent ütopyasında olduğu gibi sanayi kentinin ortaya çıkardığı sorunlara vurgu yapmıştır. Sanayileşme ile birlikte kentler karmaşık, kalabalık ve birçok sosyal ve ekonomik sorunun ortaya çıktığı mekanlar haline gelmiştir. “Wright bu sorunlara çözüm bulabilmek amacıyla, Broadacre kentini tasarlamıştır” (Wright, 1935: 243-254). Bu kent tasarımı özellikle “Le Corbusier’in düşüncesine karşı bir model olarak ortaya çıkmıştır. Le Corbusier’in ışın kent modelindeki büyük katlı yapılara karşın, Wright’ın tasarımı daha az katlı yapılara yer veren, doğa ile uyumlu, yeşil alanların çok fazla yer kapladığı, alanı daha küçük ve nüfusu 7000 kişi gibi az kişiden oluşan bir kent düşüncesidir” (Üçer-Yılmaz, 2004:41-142). Bu kentler, kentin dört temel işlevini yerine getirmek amacıyla tasarlanmıştır. Bu temel işlevler, oturma, dinlenme, çalışma ve ulaşım. Bu

düşüncenin temelinde, insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması için kentin bazı temel işlevlere sahip olması düşüncesi vardır. Bu temel işlevler aynı zamanda modern kent planlamasının da temel işlevlerini oluşturmaktadır. Modern kent planlaması, bu temel işlevler doğrultusunda şekillenmiş ve kent planları bu temel işlevleri karşılayacak biçimde planlanmıştır.

Burada belirtilmesi gereken “bir nokta ise kentin temel işlevleri konusunda Wright çalışma ve boş zaman ile ilgili tasarımları tek bir işlev altında toplarken, Le Corbusier bu iki işlevi keskin sınırlarla ayırarak bir kent tasarımı gerçekleştirmiştir” (Ertan, 2004:18).

2.1.2. Sovyet Devrimi

Temel düşüncesi kentsel yaşamı değiştirmek için fiziksel açıdan kenti değiştirmek olan Sovyet Devrimi, geçmişle bağları koparmak için yapılmıştır. Temel amacı ise, “Marx ve Engels’in köy-kent karşıtlığını ortadan kaldırmak, ülkenin bütününe kalkınmadan eşit olarak yararlandırmak, köylerin toplumsal ve ekonomik yönden yeni bir düzene kavuşturulması, sanayinin hammadde kaynaklarına yakın yerlere yerleştirilmesi, sanayi ve tarım kesimleri arasında denge sağlanmasıdır” (Keleş, 2008: 88). Marksist kuramın ilkelerini yansıtır bir biçimde, yabancılaşmanın sona ermesi için proleter yaşam biçiminin kurulması düşüncesi ağır basmaktadır. Kentin planlanmasında teknoloji ve makineleşme önem kazanmıştır. Sovyet kentinin planlanmasında bazı ilkeler öne çıkmıştır. Bunlardan en önemlileri, “toprağın tüm topluma mal edilmesi yani kamu yararı, konut konusunda standartlaşmaya gidilmesi, kent büyüklüğünün sınırlandırılması, kent merkezlerinin kapitalist kentlerde olduğu gibi ticaret veya sanayi merkezi değil de siyasal, yönetsel ve kültürel bir kimliğinin olması, halkın planlama süreci dışında tutulması ve kitlesel konut üretimidir” (Keleş, 2008:93-96). Diğer yandan, apartman konutların mikro kesimler yani küçük komşuluk birimleri şeklinde örgütlenmesi düşüncesi öne çıkmış olmasında rağmen bu çok fazla gerçekleştirilememiştir. “Özellikle 1950’lerden itibaren fiziksel planlamanın yanında sosyal planlamaya da önem verilmeye başlanmıştır ki bunun en önemli göstergesi kent planlamasının ve özellikle konut alanlarının planlamasının sosyal ilişkileri güçlendirecek şekilde yapılmış olmasıdır” (Sowers, 1977:3).

2.1.3. Atina Anlaşması

Sanayi kentlerinde yaşanan fiziksel, ekonomik ve sosyal sorunlar mimarların da ilgisini çeken en temel konulardan biri olmuştur. Bu sorunlara çözüm bulmak ve kentlerin daha planlı gelişmesini sağlamak amacıyla 1933 yılında bir araya gelen mimarlar, “Modern Mimari Kongresi sonucunda bazı kararlar almışlardır. Bu kongre sonunda alınan kararlar 1941 yılında Paris’te Atina Anlaşması’nı imzalanmasını sağlamış ve bu anlaşma kent planlamasının temelini oluşturmuştur” (İmar ve İskan Bakanlığı, 1969). Anlaşmanın ilkeleri, 20. yüzyıl kent tanımını da içinde barındırmaktadır. Anlaşmada alınan temel karar, toplumsal gelişmenin ve iyileşmenin mevcut kentlerle sağlanamayacağı düşüncesidir. Bu nedenle kentler değiştirilmelidir. Bu değişimdeki temel amaç ise, insanların sağlıklı bir çevrede yaşamasıdır. Makineleşme arttıkça şehirlere yoğun bir göç başlamış ve kentsel sorunlar ortaya çıkmıştır. Oturma alanlarının ve yeşil alanlarının yetersizliği, bu sorunların temelinde yatan nedenlerdir. Güneş, yeşillik ve mekan şehirciliğin üç temel unsurudur. Bu sorunların çözümü için her işleve ve her ferde gereken yeri vermek amacıyla şehir planı üzerinde bazı işlemler yapılmasını gerektiren bölgeleme faaliyetine ihtiyaç vardır. Şehir bazı temel işlevlere göre bölgelere ayrılmalı, birbiri ile uyumlu işlevler bir arada bulunurken, farklı işlevler ayrı yerlerde konumlandırılmalıdır. Bu bağlamda, Atina Anlaşması işlevsel bir bakış açısına sahiptir. Kentin işlevinin saptanması önem kazanmaktadır. Göz önünde tutulması gereken dört önemli unsur vardır. Bunlar mesken, boş zamanların değerlendirilmesi, çalışma ve ulaşımdır. Şehir planlanırken, insanların yaşam koşulları, psikolojik ve biyolojik koşulları, ekonomik durumları, yönetim sistemi ve bazı özel şartlar dikkate alınmalıdır. Anlaşmanın öne çıkardığı temel özellikler, “dengesiz kentleşmenin önlenmesi için alınması gereken önlemler, yoksullukla mücadele, bölge planları ile kent planları arasında uyum sağlanması ve bireysel çıkarların yerine kamu çıkarlarının ön planda tutulması gereğidir” (Duru, 2001:349). Atina Anlaşması’nın fiziksel planlama ile ilgili önerilerine bakıldığında ise sokakların kenarlarındaki az katlı birbiriyle bağlantılı evlerin yerine, sokakların uzağında aralarında yeşil alanların bulunduğu yüksek katlı apartmanlardan oluşan bir yerleşme planının yapılmasını ileri sürmüş olduğunu görmekteyiz. Bu sayede evler birbirine çok yakın konumda olmayacak ve gerektiği kadar ışık alabilecektir. “Tüm evlerde ek bir alan yaratmak

için çatılar bulunacak ve tüm evler bu plan sayesinde birbirinden ayrı, güneş ışığını yeterince alan ve etraflarında yeşil alanlar bulunacak şekilde yüksek katlı olarak inşa edilecektir” (Ellin, 1999:187).

2.1.4. Chicago Okulu

Robert Park, Louis Wirth, Ernest Burgess, ve Roderick Mc Kenzie Kapitalizmin gelişmesinin bir ürünü olarak ortaya çıkan kapitalist kentler, toplumbilimcilerin ve sosyal kuramcılarının önemli laboratuvarları haline gelmişlerdir. “Chicago Okulu’nun kendinden önceki bütün yaklaşımlardan farkı kenti tek başına ele almış olmalarıdır. Bu okulun çalışmaları, 1925 yılında Park, Burgess ve McKenzie’nin birlikte yayınladıkları “Şehir” (Park vd, 1925) adlı eserde derlenmiştir” ve sosyoloji tarihinde ekolojik teori veya insan ekolojisi denilen yeni bir sistematik şehir teorisi ortaya çıkmıştır. Chicago Okulu’nun kenti ele almasındaki temel neden 1900’lü yıllarda Chicago kentinin içinde bulunduğu durum olmuştur. Hızlı kentleşme ve sanayileşmenin etkisiyle kente göç eden grup ve kenti yerlileri arasında ikili bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu ikili yapının sonucunda ise iki temel sorunla karşı karşıya kalınmıştır. Bunlardan ilki, kentte önceden beri yaşayanlarla yeni gelenlerin bütünleşme sürecidir. İkincisi ise, göç edenlerin konut ve istihdam sorunlarıdır. Chicago Okulu da bu sorunlara çözüm yolu bulabilmek, kentteki kültürel, ekonomik ve sosyal sorunların daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla Chicago kentini incelemişler ve bu gözlemlerini bir şehir kuramı haline getirmişlerdir. Park, Wirth, Burgess ve McKenzie gibi kuramcılardan oluşan Chicago Okulu, kentin ve kentleşmenin bir toplumsal maliyeti olduğunu ve marjinalite ve anomie gibi kentlerin büyümesinden doğan bazı sorunların çözülebilir sorunlar olduğunu varsaymıştır. Bireylerin davranışları ve değerlerinin çevrenin oluşumunu etkilediğini öne sürmüşlerdir. Bu ilişki ise, rekabet koşulları içinde biçimlenmektedir. Kentte, mekan üzerinde kapladıkları alan ve sahip oldukları işlevler bakımından farklılık gösteren mekanlar olduğuna işaret eden Chicago Okulu, bu doğal alanların aynı dile, dine, kültüre sahip, aynı ırktan ve sınıftan olan insanları bir araya getirdiğini savunmuşlardır. Bu alanlar, aynı zamanda, “kültürel bir birim olarak ele alınmakta ve Chicago Okulu’na bu özelliği göz önünde bulundurularak kültüralist okul da denilmektedir” (Yörük, 1968: 45-46). Chicago Okulu, kenti ve kentleşmeyi 20.

yüzyılın temel özelliği olarak algılamış ve bunun bir modernleşme süreci olduğunu, modernleşme ve kentleşme ilişkisinin 20. yüzyılı belirleyen temel ve toplumsal dönüşümlerin başında geldiğini savunmuştur. Sosyal ilişkilerin incelenmesi için kenti bir lavabatuar olarak görmüş ve kenti sadece gözlemlemiştir. Yorum yapma çabası olmadan betimleyici bir yaklaşım benimsemiştir. Bugün yapılan kentsel araştırmaların ve anketlerin temelini oluşturmuş ve 20. yüzyıl ampirik şehir sosyolojisi bu okulla başlamıştır. Planlama sürecini etkilemiş, tüm kent kuramlarının üzerinde önemle durduğu fiziksel çevre ve toplumsal çevrenin nasıl uyumlu olacağını göstermiştir. Chicago Okulu, “hem yerel topluluğun oturduğu alanı hem de orada yaşayanların kültürel yaşamlarını incelemiştir. İncelediği toplumun üzerinde oturduğu fiziksel alanı ele alırken sadece insanları değil, kenti mekanı ile beraber değerlendirmiştir” (Duru-Alkan, 2002:11). Chicago Okulu, iki temel çizgide gelişmiştir. Birinci gelişme çizgisi, Burgess’in kentsel form modeline dayanan ve Chicago kentini örnek alarak kentlerin doğal alanları olarak adlandırılan bölgelerin ekolojik haritalarını çıkarmayı amaçlayan bir yöntemdir. Bu noktada, “kentlerde çeşitli grupların kentte yer seçim süreçleri ve birbirleriyle mücadeleleri temel konulardır. Birinci gelişme çizgisi, gruplar arası çelişkiler ve bunun bir sonucu olarak kentsel değişme dönüşümünü açıklarken, ikinci gelişme çizgisi daha çok gruplar üzerinde yapılan detaylı etnografik çalışmalardan oluşmuştur” (Şengül, 1994:471). Başka bir deyişle Chicago okulunun iki açıdan ele almamız mümkündür. İlk grupta yer alan Burgess, Park ve McKenzie kentsel mekan üzerinde çalışmalar yaparken, İkinci grubun temsilcisi Wirth daha çok kentsel mekanın insanlar üzerindeki etkisini ele alan sosyolojik saptamalarda bulunmuştur. Bu bağlamda ilk grup kentin daha çok fiziksel özellikleri üzerinde yoğunlaşırken, ikincisi toplumsal özelliklerine vurgu yapmıştır. Üzerinde birleştikleri ortak nokta ise, kentsel mekan ve insanlar arasında karşılıklı bir etkileşim olduğudur. “Kentte yaşayan kişiler mekanı biçimlendirirken, kentsel mekan ise insan hayatı üzerinde ciddi etkilere sahiptir. Burgess, Chicago kentini örnek alarak sanayi kentlerindeki gelişim sürecinin esaslarını belirlemiştir. Kent, aynı merkezden çevreye doğru yayılan daireler şeklinde genişler” (Burgess, 1925:50-51). En içte bulunan dairede iş merkezleri yer almaktadır. Bu bölgede çoğunlukla büyük mağazalar, oteller, bankalar veya küçük tesisler yer almaktadır. Bu alan ticaret işlevine sahiptir ve genel olarak geçiş bölgesi olarak nitelendirilen,

toptancı veya imalat sanayi kuruluşlarının bulunduğu ikinci bölgeye doğru yayılma süreci içindedir. Bu bölgenin en temel özelliği özellikle kente göç sürecinin ilk basamağını oluşturuyor olmasıdır. Bunun en temel nedeni bölgedeki yerleşim alanlarının kalitesiz, altyapısı yetersiz ve alt gelir gruplarının kentte yer seçim süreçleri için ideal kira ölçütlerine sahip olmasıdır. Üçüncü ve dördüncü daireler orta gelir gruplarının oturduğu yerleşim alanlarından oluşmaktadır. En dıştaki dairede ise üst gelir gruplarının yaşadığı mahalleler bulunmaktadır. Burgess'in daireler kuramı özellikle günümüz kentleri için uygun değildir. Bunun en önemli nedeni kentlerin bu kadar planlı, programlı ve düzenli gelişmemesidir. Özellikle toplumsal tabakalaşma yönünden sosyal grupların bu şekilde keskin sınırlarla ayrılması pek mümkün gözükmemektedir. Kent ortamında insan davranışının incelenmesi üzerine öneriler sunan Park, şehrin birey yığından ve sosyal rahatlıktan daha fazlasını olduğunu ileri sürmektedir. Şehir ona göre, zihnin bir durumu, gelenek ve göreneklerin oluşturduğu bir bütün, bunlar ile şekillendirilmiş ve yönlendirilmiş bir organizasyondur. Park'a göre şehir sadece fiziksel yapı değil aynı zamanda sosyal, sadece coğrafi ve ekolojik bir birim değil aynı zamanda ekonomik bir birimdir. Şehirdeki insanlar tarafından yaratılan, insanların ihtiyaçları, istekleri veya günlük hayatları doğrultusunda yaratılan şehrin mimari öğeleri sadece insanlar tarafından kullanıldığında yani insanlara yarar sağladığı ölçüde yararlı olarak kabul edilmektedir. Buna göre, "şehir medeni insanın habitatu yani doğal yaşam alanıdır. Bu yüzden, kültürel bölge şehrin kendisi tarafından karakterize edilmiştir" (Park, 1925:558). Şehrin organizasyonu ve kentsel çevrenin karakteri, nüfus büyüklüğü ile belirlenmektedir. Şehir ile ilgili bilinmesi gereken temel unsurlar, nüfus kaynakları, göç ve doğal gelişme ile nüfusun dağılımıdır. "Nüfus dağılımını etkileyen unsurlar ise, toprak ve değerler gibi ekonomik unsurlar ile soy ve yetenek gibi hissi unsurlardır" (Park, 1915:580). "Chicago Okulu'nun diğer önemli temsilcisi olan McKenzie, kentlerin resmi politikalar ile değil bazı ekolojik süreçler sonucu ortaya çıktığını belirtir" (McKenzie, 1999:124). Bu süreçlerden ilki, konsantrasyon (yoğunluk), merkezileşme ve merkezden uzaklaşmadır. Yoğunluk, bir bölgede yaşayan insanların çokluğunu, merkezileşme aynı yerde yaşayan yoğun nüfusa verilen hizmeti, merkezden uzaklaşma ise aşırı yığılmanın doğal bir sonucu olarak insan ve sanayinin bölgeden uzaklaşmasını anlatır. Süreçlerin ikincisi olan ayrılma,

belirli işlevlerin veya faaliyetlerin aynı yerde toplanmasının sonucunda bunların diğer benzer faaliyetlerden farklı yerlerde yapılanmasını ifade etmektedir. Bu bağlamda, kentlerde barınma, çalışma, ticaret ve sanayi alanları birbirlerinden farklı alanlara yerleşmektedir. McKenzie'ye göre son süreç istila ve tamamlamadır. İstila bir belli bir işleve sahip olan bir bölgenin başka bir işleve sahip olan bölge tarafından daraltılmasıdır. Konut alanı olma işlevine sahip bölgenin etrafındaki ticaret alanlarının bulunduğu bölge tarafından istilası örnek olarak verilebilir. Tamamlama ise, bu sürecin bitmesi aşamasıdır. Böylece, istilaya uğrayan bölge tamamen karakter değiştirmiş olur. Yukarıdaki örnekte olduğu gibi eskiden barınma işlevine sahip olan bölge istila aşamasından sonra ticaret işlevini kazanarak tamamlama aşamasını bitirir. Bu okulun önemli temsilcilerinden biri olan Louis Wirth'e göre kentleşme bir yaşam biçimidir. "Şehri üç perspektifte ele almaktadır. İlki, nüfus, teknoloji ve ekolojik düzen temelinde fiziksel-sosyal yapı, ikincisi örnek kurumlara ve sosyal ilişkilere sahip bir sosyal organizasyon sistemi ve üçüncü olarak kişilikler, davranışlar ve düşünceler seti olarak şehirdir" (Wirth, 1938: 18-19). Wirth, toplumsal çevrenin içinde bulunduğu fiziksel çevreden etkilenmekte olduğunu ileri sürmüştür. Wirth'e göre kent, kalabalık, geniş ve heterojendir. Kentte işbölümü belirgindir. Birincil gruplar etkisini yitirmiş ve ikincil ilişkiler ortaya çıkmıştır. Kentte yaşayanlar paylaştıkları mekan içinde birbirlerine çok yakın ama manevi ve duygusal açıdan çok uzaktır. Fakat bu farklılıkları bir arada tutan unsur akılcılık, pozitivizm ve teknolojidir. Bu saydığımız özellikler aslında kentin ve kentleşme sürecinin temel özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentleşme, hayat tarzında, dünya görüşünde meydana gelen değişikliklerle ilgilidir. Bu değişiklik kentin büyüklüğüne, yoğunluğuna ve heterojenliğine bağlıdır. Kentte nüfus arttıkça bireyler arası farklılaşma da artmaktadır. Bunun yanında, "kentte bireyler arası işbölümünün yaygınlaşması onları birbirinden uzaklaştırmaktadır. Kentlerde insanların büyük bir kısmının birbirine yakın civarlarda ve birbirlerini kişisel olarak tanımadan yaşadığına işaret eder. Kentte yaşayanlar arasındaki bağlantının çoğu, kısa süreli ve kısmi ilişkilere dayanmaktadır" (Bal, 1999:125). "Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme" adlı makalesinde kentler modernliğin olumlu özellikleri ile örtüştürülmüştür. "Kırdan kente göç edenlerin belirli bir zaman dilimi içinde tek bir bütün olduğu varsayılan kent kültürünü benimseyecekleri düşünülmektedir" (Wirth, 1938:1-24). "Ekolojik

bakış açısına bir tepki bağlamında “kentselliği şehrin fiziksel varlığı ile tanımlamaya devam edersek yeterli bir kentlilik kavramına ulaşmak mümkün değildir” düşüncesi vardır. Bunun yerine şehrin sosyolojik açıdan tanımlanması, şehri insan grup yaşamının ayrı bir biçimi olarak belirleyen unsurları seçmeye çalışır” (Weber, 2000:40).

2.1.5. Marksist Kuram

Manuel Castells, David Harvey ve Henri Lefebvre Marx’ın amacı, farklı üretim tarzlarının yapılarını belirlemektir. Bu üretim tarzlarını çok yönlü, karmaşık ve bütüncül olarak kabul eder ve her üretim tarzı birbirinden ayrı olmasına karşın birbiriyle karşılıklı bağımlı yapı ve süreçlerin bir birleşimidir. Bu öğeler birbiriyle işlevsel ilişki içindedir ve her üretim tarzı belirli bir yapının egemenliği altındadır. “Üretim tarzlarının analizini öğeler arasındaki işlevsel karşılıklı ilişkiye dayandırmasına rağmen, Marx öğelerin kökenini ve dayanıklılığını yapının bütünü için işlevsel olmalarına bağlamaz ve işlevsel yaklaşımı kullanmaz” (Keat-Urry, 2001:185). 1970’lerden sonra, kenti, kapital birikim süreçlerine göre açıklayan yaklaşımlar olmuştur. Bu gelişmelerin nedeni olarak sermayenin uluslararası niteliğinin ön plana çıkması ve 1970’lerde ortaya çıkan ekonomik kriz ile sermayenin yeniden yapılanması gösterilmektedir. Bu yaklaşımda metropoliten kentler, uluslararası sermaye tarafından denetlenen ülke sistemlerine açılış noktaları olarak görülmektedir. Kapital birikim süreçleri ile kenti analiz eden yaklaşımlar, kenti iki türlü incelemiştir. Bunlar, kentin kendisinin bir analiz nesnesi oluşu ile başka bir toplumsal olguyu açıklamak için kullanılması ve mekan ile sosyal süreçler arasındaki ilişkinin sorgulandığı bir çerçevede tartışılması oluşturmaktadır. Marx’a göre kentte görünen şey, kentin kendisi değil, kapitalist üretim süreçleri ve ilişkileridir. Kent emekçilerinin yoksulluğunun sömürülmesinin sorumlusu da kapitalist üretim biçimidir. Kır ve kent ayırımı, en büyük maddi ve entelektüel işbölümü olduğundan, işbölümünü ortadan kaldırmaya yönelik devrimci mücadelenin amacı da bu ayırımın ortadan kalkması olacaktır. Kent ve kır arasındaki karşıtlık, barbarlıktan uygarlığa geçişle belirtilmiştir. Kentin varlığı aynı zamanda yönetimi, polisi ve vergileri zorunlu kılmıştır. Kentte nüfus, üretim araçları, sermaye, zevkler ve gereksinimler toplanırken, kır yalnızlığın ve dağınıklığın alanı olmuştur. Kent ve kır arasındaki

karşıtlık ancak özel mülkiyet çerçevesinde var olabilir. Fakat burada, kentin Marksizm için vazgeçilmez yeri ortaya çıkmaktadır. Çünkü “kent ile kırsal arasındaki karşıtlığın ortadan kalkması, özel mülkiyetin ortadan kalkmasına bağlı olduğu gibi, özel mülkiyetin ortadan kalkması da büyük sanayi ve dolayısıyla onun geliştiği kentlerle mümkündür. Sanayi Devrimi gibi sınıf savaşı da kentlerde ortaya çıkmaktadır” (Bumin, 1988:91). Kenti, Marksist düşünceye göre inceleyen son dönem kuramcıları arasında Castells, Lefebvre ve Harvey’den söz edilebilir. Castells, kentsel mekan ile sosyal süreç arasındaki ilişkiyi; Lefebvre, kentsel mekanın kapitalist toplumda nasıl üretildiğini ya da nasıl meta haline getirildiğini; Harvey ise, kentsel devrim ya da global kentsel yaşantıyı vurgulamıştır. Kapital birikim süreçleri çerçevesinde kenti ele alan yaklaşımların mekan ile ilişkilendirilmesi konusunda ikiye ayrıldıkları görülmektedir. Bunlardan ilki, Castells’in yaklaşımı; ikincisi ise Lefebvre ve Harvey’in yaklaşımıdır. Castells’in yaklaşımında kent, kendisi için bir analiz nesnesi haline gelmiş ancak bu kez kapital birikim süreçleri ile tanımlı bir çerçeveye oturtulmuştur. Lefebvre ve Harvey’de ise, kentin önemi, kapitalizmin krizlerine getirdiği çözümler ile sınırlıdır ve mekan kapitalizm için sermaye birikimini ilgilendirdiği ölçüde ele alınmaktadır (Şengül, 2001:14-26). Bu yaklaşımın en önemli temsilcisi, bu anlayışı yerel bazda ele alan, kentle ilgili sosyal savaşların odağına yerleştiren Fransız düşünür Manuel Castells’dir. Nur Vergin’e göre bağımlılık, az gelişmiş toplumların kentleşme olgusunu ve yerel yapılanmalarını açıklamak bakımından işlevselliği güçlü olan zengin bir kavram olarak ele alınabilir. Bağımlı toplumlarda kentsel olgunun içeriğine ve bağımlılığın kentleşme sürecini nasıl biçimlendirdiğine ilişkin sorulara Marksist sosyal bilimciler arasında en güvenilir cevapları Castells vermiştir (Vergin, 1977:11). Castells, gelişmiş ülke kenti ile az gelişmiş ülke kenti arasında bir bağımlılık ilişkisini tanımlamaktadır. Bağımlı kentleşme kavramına göre, gelişmiş ve az gelişmiş olmak üzere farklı iki ülke vardır. Az gelişmiş ülke kabile tarzı veya feodal yapı olabilir. Egemen ülke ise kapitalist aşamada, endüstri öncesi veya sonrası olabilir. Bu iki ülke arasındaki bağımlılık ilişkisi az gelişmiş ülkenin özellikleri, gelişmiş ülkenin özellikleri ve bu iki ülkenin özelliklerinin birbiriyle nasıl uyumlu hale getirilebileceği gibi bazı unsurlara bakarak belirlenmelidir. Bu süreçte kentte sadece mekânsal açıdan değil, toplumsal, ekonomik ve siyasal açıdan da birçok değişiklik yaşanmaktadır. Özellikle gelişmiş

ülke kentleşme biçimlerini, süreçlerini veya politikalarını az gelişmiş ülkeye getirmektedir. Bunun sonucunda da az gelişmiş ülkenin yapısının yanında, gelişmiş ülkenin üretim ve yönetim biçimi ve ilişkileri yer almaktadır. Bu sürecin iki sonucu vardır. Olumlu açıdan baktığımızda az gelişmiş ülke bir kalkınma süreci içerisine girmektedir. Gelişmiş ülke kalkınma sürecine katkı sağlamakta ve teknolojisini kullanarak kentleri oluşturmakta, yenilemekte veya yeniden yapılandırmaktadır. İkincisi ise olumsuz sonucudur. Burada ortaya çıkan en önemli sorun, iki ülke yapısının birbiriyle uyum sağlayamamasıdır. Mekansal olarak eski ve yeni yerleşim birimlerinin ortaya çıkması, kentin içinde üst gelir gruplarının yerleştiği lüks yerleşim alanlarının ve alt gelir gruplarının barınma gereksinimlerini karşılayan gecekonduların bulunmasının yanı sıra toplumsal tabakalaşma açısından da farklı kesimleri içinde barındıran kimliksiz, farklı veya kendi içinde uyumsuz olan kentler ortaya çıkmaktadır. Kır-kent karşıtlığına dikkat çeken Castells, kenti sosyal çıkar ve değerlerin çatışmasından doğan sosyal bir ürün olarak görmektedir (Castells, 1983:18).

Kentte ortaya çıkan ve kentleri üreten bu çelişkiler siyasi bir içeriğe ve öneme sahiptir. Bunun temel nedeni, üretim ve tüketim araçlarının toplumsallaşması diğer bir deyişle ortak hizmetlerin günlük yaşamın yapısında rol oynamaya başlamasıdır. Bu, kentsel mekanda iktidar ve sınıf ilişkisi ile ilgilidir. Castells'e göre bu, kapitalizmin ekonomik ve toplumsal gelişiminin neden olduğu sürecin bir sonucudur (Castells, 1997: 55). Castells'e göre, "kent ve kentsellik özde ideolojik içeriğe sahip kavramlardır. Bu görüş mekânın biçimlenmesini, kentsel yaşamın ve kent sorunlarının ancak kapitalizm ile kentsellik arasındaki ilişkiler çerçevesinde anlaşılabilceğini varsayar. Üretim birimleri nasıl üretim araçlarının yeniden üretilmesini sağlıyorsa, kentler de emeğin yeniden üretilmesini sağlar." (Keleş, 1998:102).

Castells'e göre, kentlerin en temel işlevlerinden biri de ekonomik işlevidir. Yalnız burada dikkat edilmesi gereken nokta kapitalist sistemlerde üretim artık kentsel alanlarda değil, daha çok bölgesel, ülkesel veya uluslararası düzeyde gerçekleşmektedir. Diğer yandan kentler dağıtım işlevi ile de açıklanamamaktadır. Özellikle kapitalist ülkelerde kentsel sistemin temel işlevi tüketimdir. Tüketim, emeğin yeniden üretimi için gereklidir. Kentler bu anlamda, emeğin yeniden üretimi

için gerekli olan kolektif tüketimin elde edildiği mekanlardır. Kent tarihin ürünü ve toplumsal yapının yansımasıdır. Kent koşullarında sosyal süreçlerle mekan arasındaki ilişki kapital birikim süreçleri bağlamında açıklanır (Bal, 1999:128). Bu birikim süreçleri bağlamında kapitalist üretim tarzının üç düzeyden oluştuğunu öne sürerek, “mekanı toplumsal yapının bir ifadesi olarak değerlendirmek, mekanın ekonomik ve siyasal sistemin öğeleri ve bunlardan kaynaklanan toplumsal pratikler tarafından biçimlendirilmesini incelemek anlamına gelmektedir” düşüncesine sahiptir (Şengül, 2009:23).

Castells, kentsel değişmeyi metropolitenleşme ve alt kentleşme gibi sosyo-mekansal mekanizmalarla açıklama yoluna gitmektedir. Metropolitenleşme, nüfus ve kentsel sermayenin mekanda yoğunlaşmasıdır. Bu yoğunlaşma, üretim araçları, işgücü, tüketim ve kurumsallaşmanın bir araya gelmesinden oluşur. Alt kentleşme ise, kalabalıklaşan merkezler sonucunda sanayi ve ticaret merkezlerinin merkezden uzaklaşarak kentin dış çeperlerine doğru yayılmasıdır. Bu hareketlilik özellikle orta sınıf ve nitelikli işçilere özgü bir hareketlilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sürecin sonucunda ise kent merkezleri çöküntü bölgeleri haline gelmekte, bu alanlarda yoksulluk ortaya çıkmakta ve gelir düzeyinin düşüklüğüne bağlı olarak suç oranları özellikle de kente özgü suçlar artmaktadır. Bu alanlar bu özellikleriyle kentsel kriz alanları olarak karşımıza çıkmaktadır (Aslanoğlu, 1998:63-66). Lefebvre, Marksist yaklaşımın dışında olmasına rağmen kenti bu yaklaşıma göre incelemiştir. Doğrudan bir kent tanımı olmamakla birlikte, kenti incelerken sömürü, işbölümü ve yeniden üretim gibi kavramlarla incelemiştir. Lefebvre kentsel topluluğu tarımsal üretimin ikinci planda kaldığı bir tahakküm süreci olan endüstrileşmeye dayalı bir topluluk olarak tanımlamıştır (Lefebvre, 2003:4).

Bu minvalde, sermaye birikiminin temeli yatırım ekonomisidir ve bununla beraber teknoloji gelişmekte, emek daha çok sömürülmektedir. Kentteki yoksulluk ve sömürü açılarından bakıldığında, üretim araçlarının yani sermaye, emek ve teknolojinin mülkiyeti sorun yaratmaktadır. Üretim araçları kapitalistin elinde olduğundan emek sömürülmektedir. Bu sömürünün en belirgin olarak yaşandığı yer ise kenttir. Diğer yandan, kentlerde gündelik hayatın düzenlenmesi, iş, özel hayat ve boş zaman gibi bölümlere ayrılması, zaman kullanımının kontrolü ve örgütlenme görülmektedir (Lefebvre, 1998:64). Lefebvre de diğer kent kuramlarında olduğu gibi

kentin sadece fiziksel açıdan planlanmasının yeterli olmadığını planlama yapılırken gündelik ilişkilerin ve sosyal hayatın da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (Lefebvre, 2002:67).

Bunun temel nedeni sosyal ilişkilerin temelde kentlerde üretilmekte olmasıdır. Kentsel devrim, sanayiden kent kaynaklı modern kapitalist üretime dönüşümdür. Kent, üretim ilişkilerinin insanların gündelik hayat deneyimlerinde yeniden üretildiği bir yerdir. Kapitalist sosyal ilişkiler de mekanın günlük kullanımı içinde yeniden üretilir. Buna bağlı olarak Lefebvre, kenti birbiriyle ilişkili üç kavramla açıklar. Bunlar, mekan, günlük hayat ve kapitalist ilişkilerdir (Aslanoğlu, 1998: 66-67).

Lefebvre'ye göre, mekanın kapitalist toplumda meta haline gelmesi söz konusudur. Kapitalizm, malların mekan üzerinde üretildiği aşamadan, mekanın kendisi için kıt bir kaynak olarak üretildiği sisteme dönüşmüştür. Kapitalizm (modern anlamda) konusunda birbiriyle ilişkisi üç düzey göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar, biyolojik üretim (aile), işgücünün üretimi (işçi sınıfı) ve sosyal ilişkilerin üretimidir (Lefebvre, 2007:32). Harvey'e göre, 20. yüzyıl kentleşme çağıdır (Harvey, 2003:229).

Zaman-mekan sıkışması çerçevesinde, kentler dünya ekonomisinde belirleyici hale gelmişler ve kentin iç mekanında farklılaşmalar ortaya çıkmıştır. İlk olarak, iletişim olanakları, kentsel mekanı parçalaması ve kentsel yoğunluğu azaltmasıdır. İkinci olarak ise, bilgisayar teknolojilerinin üretime ve tüketime uygulanmasıyla mimarinin ve kentsel tasarımın pazara yönelmesidir (Dear, 2000: 86). Harvey, sermaye birikim süreçleri ve mekan arasında bağ kurarak birçok kent planı için örnek olmuştur. Kentleri kapitalizm süreçleri içinde değerlendirme, Harvey'in "sermayenin kentleşmesi" kavramlaştırmasında yer almaktadır. Harvey, mekanı diğer bir deyişle kent mekanını kapitalist üretim ve tüketim ilişkilerini açıklarken kullanmıştır (Aslanoğlu, 1998: 107).

Bu bağlamda Harvey, kentleşmenin öneminin sanayi sermayesinin ürünlerine olan talebi arttırmasından kaynaklandığını belirtmektedir (Harvey, 1974:240). Kapitalizm artı değer üretiminde krize girmektedir. Artı değer elde etmek için çalışma saatlerinin uzatılması ya da üretim araçlarına yatırım yapmak gerekir. Bu da aşırı birikime yol açarak, kar oranlarının düşmesine yol açar. Sorunların çözümü için

sermayenin ikincil döngülerine yani fabrikalara, bürolara, konuta yatırım yapması gerekmektedir. Ancak, bu da kalıcı bir çözüm sağlamadığından sermaye bunu aşmak için üçüncül döngülere yani bilim ve teknolojiye yatırım yapar. Harvey'e göre kentleşen sadece sermaye değildir, aynı zamanda bilinç de kentleşmektedir. Diğer bir deyişle emek ve sermaye arasındaki tezat sınıfsal tezattır. Bu bağlamda birey, topluluk, aile ve devlet olmak üzere dört ayrı bilinç odağı tanımlanmaktadır. Fakat sermaye kaynaklı sınıf ilişkileri ve toplumsal tabakalaşma bu dört bilinç odağından daha etkili olmaktadır. Bunun çözümü ise ancak toplumsal güçlere ve yapılara önem verilmeli ve devlet karşısında güçlü konuma getirilmelidir. Devlet bu bağlamda, kentsel bölge içindeki farklı çıkarların bir araya getirilmesinin bir aracı olarak görülmektedir. Devlet, Harvey'in açıklamalarında sermaye açısından işlevsel olduğu ölçüde ele alınmaktadır (Şengül, 2001:21).

Harvey, kente yaklaşımlarının yanısıra çalışmalarında postmodernizm kavramını da ele almıştır. Postmodernizmde, insan, bütünsel, tutarlı bir akıl, tarihi oluşturan bilinçli bir özne değil, sürekli bir oluş halindeki, etkileyen ve etkilenen, tutarlılıktan yoksun bir kimliktir. Postmodernizm denildiğinde akla evrensel olarak kabul edilmiş teorilerin reddedilmesi, bütünsellik yerine çoğulculuk ve parçalanmışlık akla gelmektedir. Diğer yandan farklılık ve çeşitlilik en önemli unsurlarındandır. Kentsel anlamda baktığımızda ise mekan estetik kaygıların ön planda olduğu, toplumsal amaçlarla çok ilgisi olmayan bağımsız bir alan olarak kabul edilmektedir (Harvey, 1997: 85; Smith, 2001: 43). Harvey, Castells ve Lefebvre Marksizm çerçevesinde kenti açıklamışlardır. Harvey kenti sermaye ile açıklarken, Lefebvre mekan bağlamında, Castells ise sınıf temelli bir bakış açısı ile ele almıştır. Her üç kent kuramı da kentleri kapitalizme getirdiği açıklamalarla incelemişlerdir.

3. BÖLÜM

KENTSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİ

3.1. Kentsel Dönüşümün Gelişimi

Artan nüfusa oranla yerleşim alanlarının sayısı da artmış ve yerleşim alanları bir araya gelerek git gide büyüyen kentleri meydana getirmiştir. Kentler de tarih sürecinde bazı değişimlerle yüzleşmek zorunda kalmış ve “kentsel dönüşüm” gibi bir takım yeni olguların oluşumuna sebep olmuştur.

İçli'nin aktardığı gibi kentsel dönüşüm, vizyon, amaç, strateji bakımından yapılan vurgulara göre değişik biçimlerde tanımlanmaktadır. Donnison (1993:15) “kentsel dönüşümü, kentsel çöküntü alanlarında yoğunlaşan sorunları eşgüdümlü bir biçimde çözümlenmek için ortaya konulan yeni yol ve yöntemler” olarak tanımlanmıştır. Roberts'a göre “kentsel dönüşüm, bütünleşik bir eylem olarak bir alanın toplumsal, fiziksel, ekonomik ve çevresel koşullarının sürekli iyileştirilmesini sağlamaya çalışmaktır” (2000:9-36).

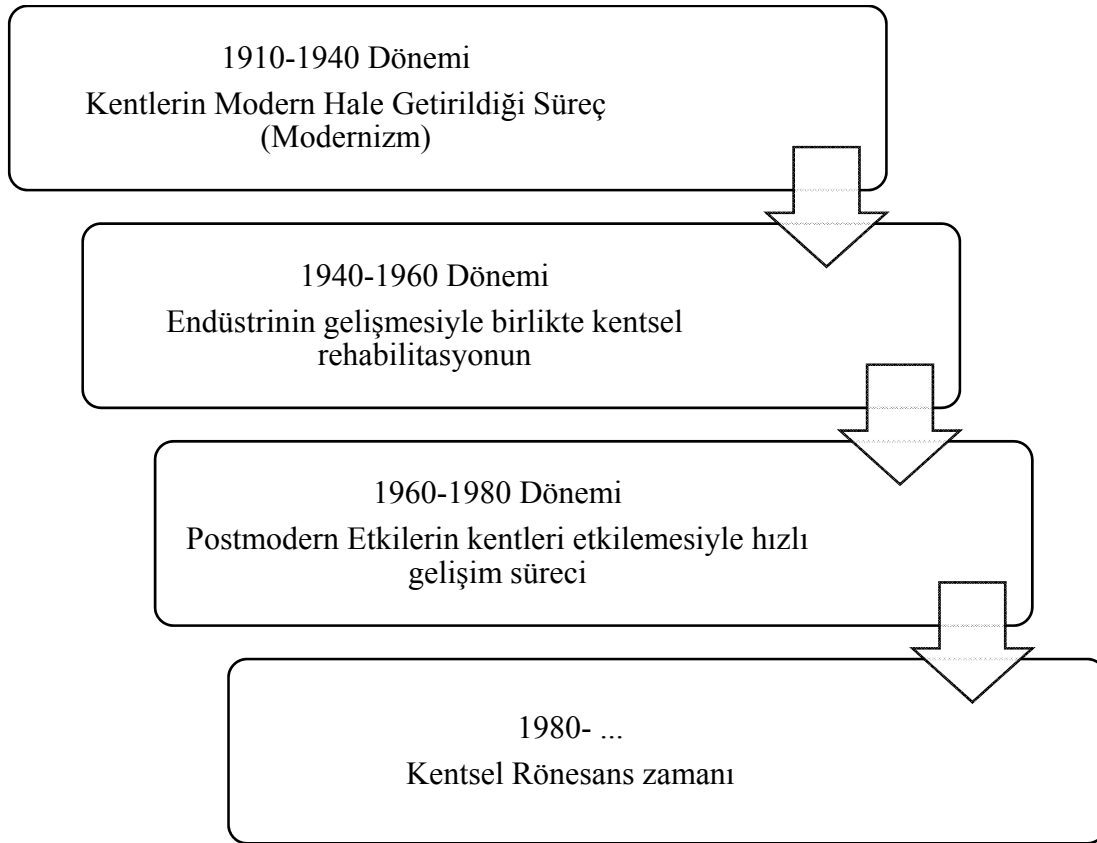
Kentsel dönüşüm kavramının ortaya çıkmasının kentlerin oluşumuna bağlı olduğunu söylememiz mümkündür. Ancak kentsel dönüşümün bazı tarihsel dönemlerde çok hızlı gelişim gösterdiğini de belirtmeliyiz. Bu durumla alakalı olarak insanlığın buhranlarla ve krizlerle yüzleşmek durumunda kaldığı dönemler ile teknolojilerin oldukça hızlı artış gösterdiği zamanlardan kentsel dönüşüm hızlı oldukça artmıştır. Ayrıca tarihsel süreçlerde sıklıkça rastlanan savaşlar kentlerin yıkılarak tekrar inşasını gerektirmiş ve bu durum kentsel dönüşümlerin hızını artırmıştır. Bunlar dışında sanayi devriminin ardından kentleşme hızının giderek artması ve bunlar neticesinde kentlerdeki nüfusun hızlı artış göstermesi benzeri olgular kentsel dönüşümlerin hızlanmasına sebep olmuştur.

3.1.1. Dünyada Kentsel Dönüşümün Gelişimi

Kentsel dönüşümün dünyadaki tarihsel gelişimi ele alındığında bu kavramın ilk olarak II. Dünya Savaşı ile birlikte yaşanan Sanayi Devrimi sonrasında görülmeye başladığını söylememiz mümkündür. Fakat “kent olarak nitelendirebileceğimiz yapılar M.Ö. 4000 senelerinde görüldüğünü belirtmemiz mümkündür” (Göz, 2008:

9). Kentsel dönüşümle alakalı olguları sanayi döneminden önce ve sonra ele aldığımızda bu dönemler arasındaki farklılıkların temelinde iktisadi etkilerin olduğunu söylememiz mümkün olmaktadır. “Sanayileşme sonrasında özellikle yapı ve bina yapımında kullanılan araç ve gereçlerin gelişim göstermesi bunun dışında, kitle iletişim araçlarının ortaya çıkması, global ekonomik yapıların oluşmaya başlaması, global istihdam şartlarının oluşması benzeri olgular kentsel dönüşümün farklılaşmasına neden olmuştur” (Koç, 2011: 46).

Sanayi devrimi sonrasında dünyadaki kentsel dönüşümün gelişimi Şekil 3.1.1.1.'de gösterilmiştir.

Şekil 3.1.1.1. Sanayi Devrimi Sonrası Dünyadaki Kentsel Dönüşümün Gelişimi (Ergun,2011:41)

Şekil 3.1.1.1'de ele alınan kentsel dönüşüm süreci görüldüğü gibi dört dönem altında ele alınmıştır. Ayrıca bu sürecin geliştirilen stratejilere bağlı olarak dört dönem kapsamında ele alınması da mümkün olmaktadır. Bu “dört dönem ve bu dönemlerin özelliklerinin aşağıdaki gibi özetlenmesi mümkündür” (Gün, 2013:7).

- 1) 19. Yüzyıl erken sanayileşme dönemi: Erken sanayileşme döneminde kentsel dönüşümün başlangıç yeri Avrupa olmuştur. Ayrıca bu dönemde kentsel dönüşüm Avrupa'dan dünyaya giderek yayılmıştır. Sanayileşme sürecine geçilmesiyle birlikte köy ve kasabalardan kentlere göçler başlamıştır. Ancak hızla artan bu göç dalgası kentlerde bir takım sorunların oluşmasına sebep olmuştur. Bu sorunların başında barınma, eğitim ve sağlık konularıyla alakalı yetersizlikler gelmiştir. Söz konusu bu sorunların varlığı kamusal yönetim liderliği olgusunun önem kazanmasına başlamıştır (Şişman ve Kibaroglu, 2009: 3). Ayrıca kentlerde ortaya çıkan farklılıklarla birlikte kültürel, sosyal ve fiziksel değişimler ortaya çıkmıştır. Fakat söz konusu değişimler bazı sorunların ve çöküntülerin yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum kentlerle alakalı planlar hazırlanmasına neden olmuştur.

Erken sanayileşme döneminde sürdürülen çalışmalar iki unsura dayalı olarak yürütülmüştür. Bu unsurlardan birincisini 1852 senesinde İngiltere'de çıkarılan Konut Kanunu oluşturmaktadır. İkinci unsuru ise 1851-1873 senelerinde Baron Hausman'nın Paris'te sürdürdüğü faaliyetler oluşturmaktadır (Bektaş, 2014: 158). 1800'lü yılların ilk yarısından itibaren sanayileşmenin artması ve sosyal ile fiziksel sorunların fazlalaşması kentlerde barınma yetersizliklerinin ortaya çıkmasına, çevre kirliliğine ve yaşam koşullarının kötüleşmesine sebep olmuştur. Tüm bu öğelerin varlığı kentlerde yeni alt yapı çalışmalarının yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu nedenden dolayı "Park Hareketi" adı verilen uygulamalar yapılmaya başlamıştır. Söz konusu uygulamalar kapsamında kentte doğanın var olmasını sağlamak amacıyla parklar kurulması hedeflenmiştir. Park Hareketi kapsamında kurulan parklardan bazıları şunlardır:

- 1844 yılında Liverpool kentinde açılan Birkenhead Parkı,
- 1845 yılında Londra kentinde açılan Victoria Parkı,
- 1963 yılında New York kentinde açılan Central Park.

Söz konusu Park Hareketi'ni Kuzey Amerika'da düzenlenen "Güzel Kent Hareketi" takip etmiştir (Görgülü, 2009: 769).

2) II. Dünya Savaşı sonrasındaki dönem: II. Dünya Savaşı Avrupa'daki kentlerin büyük bölümünün yıkılmasına neden olmuştur. Savaş sırasında pek çok bina, okul, hastane ve diğer yapılar yıkılmıştır. Savaş sonrasında bu yıkımların sebep olduğu olguların ortadan kaldırılması 1960'lı yıllara kadar devam etmiştir. Bu açıdan bu süreç içerisinde pek çok bina ve yapı imarı gerekmiştir. Söz konusu yapım süreçlerinde ise hayat kalitesini azaltan sorunlara odaklı hareket edilmiştir. Bu kapsamda kentleşme planlarında yaşam kalitesini artıracak stratejilere yer verilmiştir. Özellikle yürütülen projelerde özel sektör ve kamu sektörü ortaklaşa çalışmalar sürdürülmüştür. Ayrıca özel sektörün yaptığı ancak kamunun da finansal destek sağladığı projelere de önem verilmiştir. 1949 yılında ABD'de çıkarılan Konut Yasası ile yeni kentsel dönüşüm projelerine imza atılması amaçlanmıştır (Bektaş, 2014: 159).

II. Dünya Savaşı sonrasında yıkılan bölgelerin onarılması için devlet, halk ile beraber hizmet vermeyi planlamıştır. Bu sebepten dolayı 1970 yıllarında farklı kentsel dönüşüm projelerine imza atılması söz konusu olmuştur. Bu açıdan kentsel dönüşümler bir yapıya dayalı olarak adım adım devam ettirilmiştir. Bu dönemde İngiltere'de çıkarılmış olan üç temel politika farklı nitelikler barındırmaktadır. Bu üç temel politika şu şekildedir (Aktaş Polat, 2015: 188):

- Urban Programme (Kentsel Program),
- Inner Area Studies (Merkez Bölgelere Yönelik Çalışmalar),
- Community Development Projects (Yerel Toplulukların Gelişimi)

Merkezi bölgelere yönelik yapılan projeler kapsamında Keynesyen Refah Devleti modeli benimsenmiştir. Yapılan bu programlar kapsamında nüfus artışı söz konusu olmuştur. Bunun dışında yararlanılan araç gereç sayılarında da artış yaşanmıştır. Söz konusu bu değişim ise kentlerde ulaşımının kolaylaşmasına sebep olmuştur. Bu açıdan kentler giderek enine doğru genişlemeye başlamıştır. Ayrıca bu durum özel mülklerin artmasını sağlamıştır. Kentlerin enine doğru büyümesiyle birlikte orta sınıf ve çalışan kesim kent kıyılarına, yoksul aileler ise merkezlerde kalmaya başlamıştır (Arslan, 2014: 40).

3) Neoliberal süreçte kentsel dönüşüm: Daha önce bahsedilen refah devlet modeli 1970’li yılların sonlarına gelindiğinde rağbet görmemeye başlamıştır. Bu dönem kapsamında daha çok özelleştirme kavramı ön plana çıkmıştır. 1970’li yıllardan itibaren neoliberal politikaların etkin bir biçimde kullanılması neticesinde eski işlevselliğini korumayan alanlara ve bölgelere tekrar işlevsellik kazandırılması için küreselleşme sürecine adapte olmuş projelerin yürürlüğe sokulması gündeme gelmiştir (Öktem, 2007: 83-84).

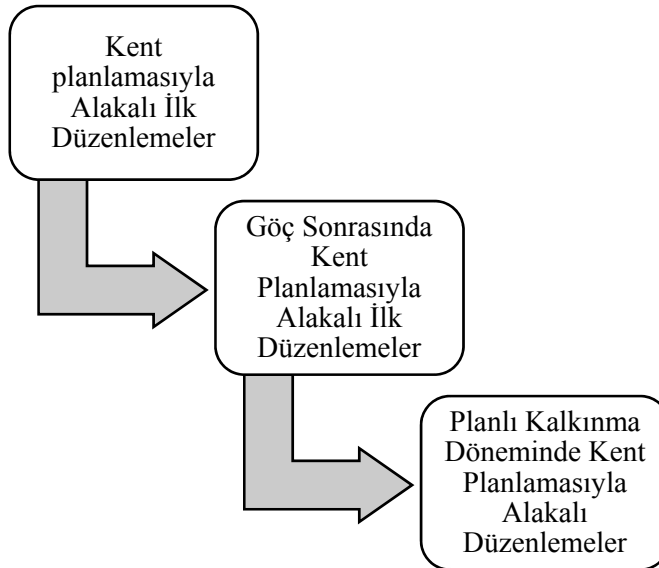
Neoliberal iktisadi politikaların etkileri kendini 1980’li yıllarda hissettirmeye başlamıştır. Bu kapsamda özel ve kamu sektörünün birlikte yürüttüğü, teknoparklar, uluslararası finans yapıları, fuarlar gibi unsurlar kentsel dönüşüm süreçlerine bağlı olarak yürütülmeye başlamıştır. Kamu yönetimi yerine özel sektör yönetimine odaklanması olgusu bu dönemde özelleştirme kavramına odaklanılmasına neden olmuştur. Özelleştirmeyle birlikte emlaklaşma kavramı ortaya çıkmıştır. Emlaklaşma sürecinin yaygınlaşmasıyla birlikte ise emlak odaklı olan bölgeler önem kazanmaya başlamıştır. Bu açıdan “İngiltere ve Amerika gibi emlak odaklı çalışan ülkelerde yürütülen proje sayıları oldukça artmıştır. Bunun dışında New York, Rotterdam, Liverpool, Londra, Birmingham gibi şehirlerde de emlaklaşma merkezli projeler oldukça artmıştır” (Bektaş, 2014: 159).

Kapitalizm 1980’li yıllara girilmesiyle birlikte küresel bir boyut kazanmıştır. Söz konusu dönem içerisinde kentsel arazileri giderek ayrılmaya başlamıştır. Bu durum sebebiyle kentsel dönüşümle yeniden kent alanlarının kurulmasını sağlamıştır. “Yeniden kentsel alanların kurulmasında rekabet, mülkiyet, emek benzeri öğelerin tekrar tanımlanmaya başlaması etkili olmuştur” (Kurtuluş, 2008: 31). Kentlerin ayrışmasıyla birlikte bazı sorunların ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu sorunların başında ise “kent hakları” sorunu gelmektedir. Kentlerde rantın giderek yaygınlaşmasıyla birlikte adaletsiz gelir dağılımının artmasına sebep olmuştur. Adaletsiz gelir dağılımının artmasıyla birlikte ise sınıflar arasındaki farkların oldukça büyümesi söz konusu olmuştur. Bunun dışında mekanla ve sosyal etmenlerle alakalı unsurlara dikkat edilmemesi mülkiyet haklarıyla ilgili problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Öktem, 2007: 84).

- 4) 1990'lı yıllarla birlikte başlayan kentsel dönüşüm: Neoliberal politikalarda sürdürülen kentsel dönüşüm projelerinde insanların görüşlerinin alınmaması 1990'lı yıllarda farklı dönüşüm politikalarının benimsenmesine neden olmuştur (Aktaş Polat, 2015: 189). Bu nedenle 1990'lı yıllarla birlikte kentsel dönüşüm uygulamalarında sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte halk çalışmaya başlamıştır. Bunun dışında sağlanan beraberlik kapsamında yeni sektörlerin oluşumuna zemin hazırlanmıştır

3.1.2. Türkiye' de Kentsel Dönüşümün Gelişimi

Birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de, özellikle "1980 sonrası büyük ölçekli ulusal ve uluslararası sermayenin kar güdüsünün ön planda olduğu konut projeleri sonucunda, kentlerin gereksiz yayılmasına, kültürel, tarihi ve doğal zenginliklerin tahribine, ekonomik, toplumsal ve çevresel sürdürülebilirlik ilkesine karşı, kamu kaynaklarının verimsiz kullanımına, aynı zamanda israfına, yerele özgü olmayan, toplumsal eşitsizliği, dışlamayı ve kutuplaşmayı artıran kentsel mekanların türemesine yol açmıştır" (Sekmen, 2007). Türkiye'de kentsel dönüşüm süreci belli aşamalardan geçerek gelişim kaydetmiştir. Türkiye'nin söz konusu kentsel dönüşüm sürecinin Şekil 3.1.1.2'de görülmesi mümkündür.

Şekil 3.1.1.2. Türkiye'nin Kentsel Dönüşüm Süreci (Ergun, 2011:43)

3.2.Kent Planlamasına İlişkin İlk Düzenlemeler

Osmanlı Devleti 1800’lü yıllarda Avrupa’daki ve dünyadaki gelişmeleri tam olarak takip edememiştir. Bu sebepten dolayı topraklarındaki kentlerde büyüyen nüfusla alakalı uygulamaları bizzat kendisi geliştirmek zorunda olmuştur. Özellikle bu dönemde sanayi devrinin etkileriyle birlikte kentlerdeki kontrolü sağlayan eski uygulamaların etkinlikleri azalmaya başlamıştır. Bu sebepten dolayı “yeni uygulamaların varlığına ihtiyaç duyulmuştur. Tüm bu süreçler belediye kavramının önem kazanmasını sağlamıştır” (Tekeli, 2014: 107-108).

Kentsel dönüşüm uygulamalarında Osmanlı’ nın yarı özerk politikalar uygulamayı tercih etmiştir. Ayrıca söz konusu dönem kapsamında ulaşım imkanların iyi gelişmemiş olması politikaların yürütülmesini zorlaştırmıştır. Bunun dışında “işleyiş kapsamında denetim süreçlerinin tam olarak sağlanamaması da politikaların tam olarak uygulanamamasına neden olmuştur” (Çoban, 2012: 77).

Osmanlı Devleti modern bir yapı oturtmak maksadıyla bir takım reformlar uygulamaya koymaya çalışmıştır. Söz konusu reformlarla birlikte özel alanlar ile kamusal mülkiyetle ilgili olarak bazı değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler neticesinde ise kentlerde bir takım farklılıklar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu farklılıklarda göze çarpan unsurlardan bir tanesi başta liman kentlerinde sigorta şirketleri ile banka sayısının hızla artmasıdır. Söz konusu kurumların fazlalaşması kent merkezlerinde ulaşım ve alt yapı hizmetlerini zorunlu kılmıştır. Bunun dışında ortaya çıkan değişimlerle birlikte kentlerde milliyetçi ile sınıfsal ayrımlar giderek ön plana çıkmaya başlamıştır. “Kentlerde açığa çıkan banliyöleşme hareketleriyle beraber yaşam kalitesi ile standartlarında farklı unsurlar görülmeye başlanmıştır” (Tekeli, 2014: 107-108).

1800’lü yıllarla birlikte Osmanlı toprak kayıpları yaşamaya başlamıştır. Bu toprak kayıpları özellikle göç süreçlerini hızlandırmış ve bunun neticesinde de kentlerdeki nüfus giderek artmıştır. Kentlere göçüp gelen aileler ve insanlar bir araya gelerek mahalleleri kurmuştur. “Görülen bu durumlarla alakalı olarak bir çözüme ulaşılabilme adına Avrupa’da kullanılan sistemler denenmiş ve bu bakımdan belediyelerin kontrolü kadınlara teslim edilmiştir” (Gün, 2013: 42).

Osmanlı Devleti döneminde kentsel planlamayla alakalı yapılan düzenlemelerinin Tablo 3.2.1’de görülmesi mümkündür.

Tablo 3.2.1. Osmanlı Devleti Döneminde Kent Planlamasıyla Alakalı İlk Düzenlemeler (Tekeli,2009:107)

Dönem	Yapılan Düzenleme
1836-1837	Planlama çalışmaları ilk defa İstanbul kapsamında uygulanmaya başlandı.
1839	İlmü haber yayınlanması gerçekleştirildi.
1850	Planlama faaliyetleri İstanbul dışında uygulanmaya başladı.
1855	Belediye (Şehremaneti) hizmete sokuldu.
1857	Altıncı Daire-i Belediye hizmete girdi.
1877	Belediye Kanunlarını yaygın hale getirilmesi sağlandı.
1864	Ebniye ile Turuk Nizamnamesi yayımlandı.
1882	Ebniye Kanunu Yürürlüğe sokuldu.

3.3. Yaşanan Göç Sonrası Kent Planlamasına İlişkin İlk Düzenlemeler

Cumhuriyet’in kurulmasının ardından ülke çapında modernleşme çalışmalarına başlanmıştır. Bu açıdan çeşitli çalışmalar sürdürülmüş ve düzenlemeler yapılmıştır. “Kentsel dönüşüm sürecinde ise belli bir dönem tek partili sistem üzerinden bir takım çalışmalar yapılmıştır” (Tekeli, 2014: 107-108).

Türkiye’de cumhuriyetin kurulmasından sonra yaşanan tarihsel süreçlerin şu şekilde sıralanması mümkündür (Tekeli, 2014: 111-112):

- 1) Başkent olarak Ankara’nın seçilmesi,
- 2) Ankara’nın imar alanı olarak kullanılmaya başlaması,
- 3) Kamu görevini icra eden memurların barınma problemlerinin çözüme ulaştırılması amacıyla başkentini geliştirmesi ile ilgili olarak belediyelerin kamulaştırma yetkisinin tanınması,
- 4) Anadolu’ya Trakya’dan göç etmek zorunda kalan insanların ve ailelerin yerleştirilmesi,

- 5) Ülkedeki iç pazarların entegre edilmesi,
- 6) Başkent in ülkedeki kontrol kuvvetinin artırılması,
- 7) Başkente dayalı olarak bir demir ağı yapısının kurulması,
- 8) Dünyada yaşanan 1929 buhranı sonrasında devletçilik politikasına yönelmesiyle birlikte Anadolu kentlerinde fabrikaların kurulup, bu fabrikaların faaliyete sokulması,
- 9) Halk evlerinin kurulmasıdır.

“Cumhuriyet’in ilanından sonraki süreçte 1930-1935 yıllarında yürürlüğe giren düzenlemeler ve kanunlar kapsamında başkent dışındaki kentlerde planlama ile dönüşüm süreçleriyle alakalı bir takım politikalar ve stratejiler meydana getirilmiştir. Söz konusu bu olgular 1980’li yıllara kadar kullanılmıştır” (Gün, 2013: 44).

Ülkemizde 1950’li yıllara gelindiğinde, köy ve kasabalardan kentlere göç olgusu sayısı yüksek rakamlara ulaşmaya başlamıştır. Köy ve kasabalardan kentlere hızla artış gösteren göç kentlerde bir takım sorunların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle köy ve kasabalardan kentlere gelen göç dalgaları çarpık kentleşmenin fazlaşmasına neden olmuştur. Kırsal kesimden kentlere göçle birlikte ortaya çıkan problemlerin anlaşılması için ilk başta bu göçün nedenlerinin anlaşılması gerekmektedir. Literatürde yapılan çalışmalar kapsamında göçün sebepleri şu faktörlere göre kategorize edilmiştir:

- a) Dış ile iç faktörler (Şen, 2014: 245),
- b) Çekici, iletilici ve itici kuvvetler (Keleş, 2012: 74),
- c) Siyasi, ekonomik, teknolojik ile sosyo-psikolojik faktörler (Özden, 2001: 23).

Türkiye 1950’li yıllarda ABD’den Marshall yardımlarını temin etmiştir. Söz konusu yardımlarla birlikte ülkemizde sanayi ve ticarete makineleşme hız kazanmaya başlamıştır. 1950’li yıllarda ortaya çıkan önemli gelişmelerden bir diğeri çok partili siyasi sisteme geçilmesidir. Ayrıca bu dönem kapsamında yabancı sermayenin ülkede fazla olması özel sektörün yaygınlaşmasını sağlamış ve liberalleşmenin Türkiye’de önü açılmaya başlamıştır. Söz konusu “liberalleşme süreciyle birlikte kentleşme Türkiye’de daha da hız kazanmıştır” (Tekeli, 2014: 117-119).

Kentleşme hız kazanmışken sanayileşme süreci bu kadar hız kazanamamıştır. Söz konusu bu durum kentlerde bir takım problemlerin görülmeye başlamasına sebep olmuş ve dolayısıyla çarpık kentleşme kentlerde giderek büyüyen bir problem halini almıştır. “Gecekondu her geçen gün kentlerde daha da fazla görülmeye başlamıştır” (Bayraktar, 2006: 117).

Türkiye’de kentlerdeki gecekonduların oldukça hızlı artması sonucunda 1966 senesinde 775 sayılı Gecekondu Kanunu’nun yürürlüğe sokulması söz konusu olmuştur. Söz konusu kanunla birlikte siyasal yönetimler üzerinde de bir takım düzenlemelere imza atılmıştır. “Ayrıca 1954 senesinde Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği faaliyete geçmiş ve bu olaydan dört sene sonra ise İmar ve Iskan Bakanlığı kurulmuştur” (Keleş, 2012: 460-462).

Türkiye’de Gecekondu Kanunu yürürlüğe girinceye kadar bu yapılarla alakalı bir kanuna imza atılmamıştır. Ancak belirtmemiz gerekir ki her ne kadar bu yapılarla alakalı kanun çıkarılmamışsa da bazı kanunlar kapsamında gecekonduyla alakalı düzenlemelere yer verilmiştir.

Çoğunlukla gecekondu kentlin havasını bozan unsurlar olarak nitelendirilmişse de bir dönemden sonra buralarda yaşayan insanlar sağladıkları istihdam potansiyeli ve sahip oldukları oy hakları nedeniyle daha özen gösterilen yerler haline almışlardır (Bektaş ve Yücel, 2013: 119).

3.4. Planlı Kalkınma Döneminde Kent Planlamasına İlişkin Düzenlemeler

Türkiye’de kent planlamasıyla alakalı değişik uygulamalara 1961 Anayasası’nın yürürlüğe girmesiyle başlanmıştır. Söz konusu süreç üzerinde odaklanılan konulardan biri refah devlet modelidir. Bu model kapsamında “yoksul kesimin ihtiyaçlarının ve isteklerinin karşılanabilmesi açısından planlı kalkınma kavramına odaklanılmıştır. Söz konusu bu öğelerden dolayı Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) faaliyete geçirilmiştir” (Bayraktar, 2006: 139).

Kentlerde gecekondu probleminin çözüme ulaştırılabilmesi açısından konut kooperatif uygulamaları yapılmıştır. Ancak bu yapılarda gecekondu sorununa çözüm olmamıştır. Bu açıdan kentler bir yandan büyürken, kentlerin sorunları da bir yandan

büyümüştür. Bunun sonucunda da kentlerdeki yaşam kalitesi giderek azalmıştır. “Kentlerin kalitesiz biçimde büyümeye devam etmesi 1970’li yıllara kadar devam etmiştir” (Tekeli, 2014: 121).

1970’li yıllara gelindiğinde, iyi gelire sahip bireylerin sayısının artmasıyla birlikte kent dışındaki alanlarda yaşam artmaya başlamıştır. Bunun en önemli sebeplerinden biri iyi gelir grubuna dahil olan kişilerin kendi özel vasıtalarının bulunmuş olmasıdır. Bunun sonucunda “kent dışında yaşayan insanlar küçük kentlerin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Böylelikle sanayi kuruluşları kent merkezleri dışındaki alanlarda kurulmaya başlamıştır. Bunlar dışında bu dönem içerisinde insanların mahalle dışında site adı verilen toplu yaşam alanlarında yaşayabildikleri konut yapıları da ortaya çıkmaya başlamıştır” (Tekeli, 2014: 107).

“Türkiye 1980’li yıllara girdiğinde küreselleşmenin etkilerini hissetmeye başlamıştır. Söz konusu etkilerle birlikte kentleşme süreci ülkemizde farklı bir boyut kazanmaya başlamıştır. Bu süreç içerisinde özellikle planlama kavramı önemini artırmıştır” (Tekeli, 2014: 107).

Türkiye’de 1980’li yıllarla birlikte kentleşmeyle alakalı yapılan önemli değişiklikler şu şekildedir (Gün, 2013: 49):

- İmar planlarının oluşturulması ve yürütülmesiyle alakalı olarak Belediyelere yetki tanınmıştır.
- Toplu Konut İdaresi hizmete sokulmuştur.
- İmar ve İskan Bakanlığı’nın görevine son verilmiştir.
- Merkezi yönetimlerin sahip oldukları yetkiler azaltılmış, bunun yerine yerel yönetimlerin gücü artırılmıştır.

Türkiye’de kentlerin dönüşüme ihtiyaç duydukları dört unsura bakılarak karar verilmiştir. Bu unsurlar şu şekildedir (Gün, 2013: 49):

- a) Artan göçler,
- b) Yaşanan doğal afetler,
- c) Kaçak yapılaşmanın artması,
- d) Kentlerde bulunan eski bina ve yapılarla alakalı problemler.

Türkiye’de kentsel dönüşümle alakalı olarak 2004 senesinde yürürlüğe sokulan “Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu” ile kentsel dönüşüm süreci yasal bir yapıya kavuşmuştur. Bunun dışında “2005 senesinde yürürlüğe sokulan Belediye Yasası kapsamında kentsel dönüşüm konusyla ilgili olarak bazı düzenlemelere imza atılmıştır” (Türkün ve Yapıcı, 2008: 51).

Türkiye’de ve dünyada genel olarak kentsel dönüşüm olgusuna barınma ihtiyaçlarının temini açısından yaklaşılmaktadır. “Türkiye bu kavrama 1999 yılında yaşanan depremle birlikte daha fazla önem vermeye başlamıştır. Bu tarihten sonra özellikle risk barından binalar ile yapıların kentsel dönüşüm sürecine dahil edilmesi hızlanmıştır” (Aydoğdu, 2013: 19).

3.5. Gecekondu ve Kentleşme

Gecekondu kavramı farklı biçimlerde tanımlanan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Tanımların bir bölümü bu kavramı kanuni konumuna veya fiziksel görüntüsüne göre tanımlamaktadır.

Birleşmiş Milletler (BM) gecekonduyu, kanuni niteliklere sahip olmadan yerin işgal edilmesi ve yoksul kişilerce bina yapımı biçiminde ifade etmiştir. Bu açıdan bu tanımlara göre gecekondu yoksul kişilerce kanuni olmadan yapılan binalarla yer işgalinde bulunulmasıdır. Ayrıca genel olarak “gelişmemiş ülkeler kapsamında gecekondu özel toprak mülkiyeti ihlal edilmesi olarak değerlendirilmektedir” (Çakır, 2011: 212).

775 Sayılı Gecekondu Kanunu’nda bu kavram şu şekilde tanımlanmaktadır; “Gecekondu deyimi ile imar ve yapı işlerini düzenleyen mevzuata ve genel hükümlere bağlı olmaksızın, kendisine ait olmayan arazi ya da arsalar üzerinde, sahibinin izni olmadan yapılan izinsiz yapılar anlatılmaktadır”

Söz konusu tanımlardan hareketle gecekonduların ve gecekondu mahallelerinin ortak özelliklerini şu şekilde sıralamamız mümkündür (Çakır, 2011: 213):

1. Kanunları ihlal etmesi,
2. Teknik koşulları ile sağlık konularından yoksun olması,
3. Mülkiyeti başkasına ait yerlere yapılmış olması,

4. Arazi sahibinden izin alınmamış olması,
5. Ruhsatsız yapılması,
6. Özensiz ve hızlı şekilde yapılması,
7. Saklı yapılması,
8. Bireye ait arazilerde de yapılmış olsa özelliksiz ve kanunlara aykırı yapılar olmasıdır.

Türkiye’de gecekondu sorununu çıkaran en büyük etken göç olgusudur. Bu açıdan kentlere göçün nedenlerini şu şekilde sıralamamız mümkündür (Çakır, 2011: 214):

- Nüfusun her geçen gün artması,
- Makineleşmenin artmasıyla birlikte tarımın da makineleşmesi sonucunda işgücünün kırsaldan kentlere doğru kayması,
- Sanayileşmenin plansız yürütülmesi,
- Toprağın parçalara ayrılması ve toprak etkinliğinin azalması,
- Toprak reformunun gerektiği gibi uygulanamaması,
- Hazine arazilerinin etkin kullanılmaması,
- Doğal afetlerin sık sık görülmesi ve bunlara önceden tedbir alınamaması,
- Konut alanlarıyla alakalı kesin bir çözüme ulaşılamaması ile konut kiralarnın kanuni bir çerçeveye oturtulamaması,
- Kırsal kesimde eğitim, ulaşım, sağlık benzeri imkanların az olması veya bu imkanların dengesiz dağılmış olması,
- İstihdam imkanlarının yalnızca kent merkezlerinde açılan devlet kurumları ile fabrikalarda olması,
- Kentlerin zamanın şartlarına uygun olmaması ile kentlerin bir plana göre oluşturulmamış olması,
- Güneydoğu ile doğuda çözüme ulaştırılmayan siyasi olaylar, baskılar, şiddet olayları, eğitimsizlik, yoksulluk, benzeri olaylar gecekondu sorununun ortaya çıkmasına neden olan göçlere zemin hazırlamaktadır.

Dünyada kentleşme ülkelere ve kıtalara göre farklılık göstermektedir. Bu açıdan kentleşme oranının kıtalara göre değerlendirilmesi bize olaylarla alakalı bir genel izlenim oluşturacaktır.

Tablo 3.2.2. Kıtalara Göre Kentleşme Oranları (Danış,2016:1)

	1950	1975	2010	2030	2050
Dünya	%29	%37,2	%50,5	%59	%68,7
Kuzey Amerika	%63,9	%73,8	%82,1	%86,7	%90,1
Güney Amerika	%42	%61,2	%79,6	%84,9	%88,8
Avrupa	%50,5	%65,6	%72,8	%78,4	%84,3
Okyanusya	%62	%71,5	%70,2	%73,4	%74,8
Afrika	%14,7	%25,4	%40	%49,9	%61,6
Asya	%16,8	%24	%42,2	%52,9	%64,6

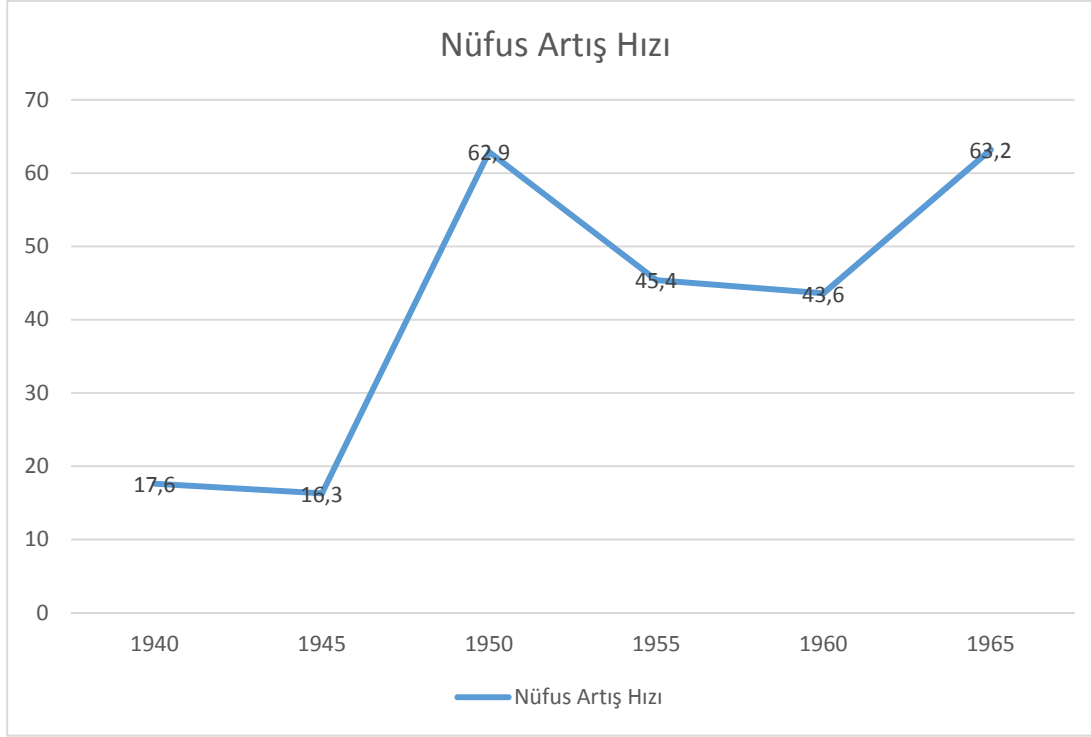
Tablo 3.2.2 'de görüldüğü gibi kıtalarda yıllara göre kentleşme oranları hızla artmaktadır. Bu hızlı artışta kırsal kesimlerdeki insanların kentlere göç etmelerinin etkileri azımsanamayacak kadar fazladır. Dikkat edildiğinde özellikle Kuzey Amerika, Güney Amerika ile Avrupa'da kentleşme oranları oldukça fazladır. Afrika, Asya ile Okyanusya bu kıtalarla kıyaslandığında daha fazla kentleşme oranına sahiptir. Bu kıtalardaki kentleşme oranlarının Amerika ile Avrupa'ya nazaran daha az olmasının sebebi bu kıtalardaki gelişmiş ülke sayılarının az olması olabilir.

Bilindiği üzere kentleşme oranları ile gecekondulaşma oranlarının artmasının en büyük nedenlerinden biri nüfus artışıdır. Bu açıdan Tablo 3.2.2'e Türkiye'deki bazı kentlerdeki nüfuslar ve nüfus artış oranları verilmiştir.

Tablo 3.2.3. Türkiye’deki Bazı Kentlerdeki Nüfus Artışı (TÜİK, www.tuik.gov.tr)

	1990 Nüfus Sayımı	2016 Nüfus Sayımı	Yıllık Nüfus Artış (%)
Toplam	22.776.700	78.741.053	26,98
İstanbul	6.629.431	14.377.018	28,35
Ankara	2.583.963	5.150.572	21,48
İzmir	1.758.780	4.113.072	23,83
Bursa	834.576	2.787.539	35,86
Adana	916.150	2.165.595	21,04
Gaziantep	603.434	1.889.466	34,66
Konya	513.346	2.108.808	36,92
Antalya	378.208	2.222.562	46,67
Diyarbakır	373.810	1.635.048	37,87

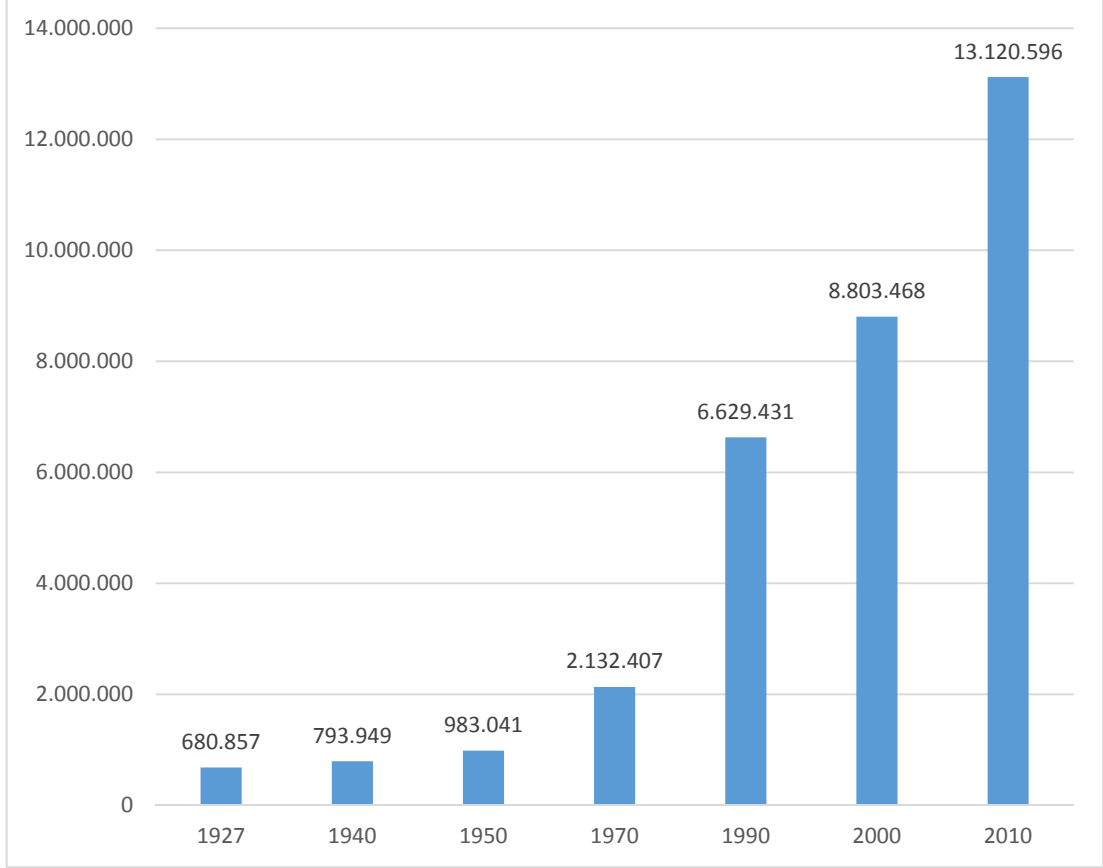
Yukarıdaki tablo incelendiğinde 1990 ile 2016 yıllarında en fazla büyüme oranına sahip şehir Antalya olmuştur. Bunu Diyarbakır, Konya ve Bursa izlemiştir. Türkiye’nin kentleşmesi sürecinin tam olarak anlaşılması için artık bir metropol haline gelmiş İstanbul’un gelişimini incelemek yerinde olacaktır. Bu açıdan Şekil 3.5.1 ’de İstanbul’un 1940 ile 1965 yılları arasındaki nüfus artış hızları gösterilmiştir.

Şekil 3.5.1. İstanbul'un Nüfus Artış Hızı (%) (Danış,2016:1)

İstanbul 1935 senesinde Türkiye'nin toplam nüfusunun %5'ine sahiptir. Günümüze gelindiğinde ise bu oran yaklaşık %18'e kadar yükselmiştir. Türkiye'nin nüfusu 1935'den 2000 senesine kadar olan zaman içerisinde 4,2 kat artmışken, İstanbul'un nüfusu yaklaşık olarak 11,3 kat artış göstermiştir. İstanbul'un nüfusunun bu kadar artmasının sebebi doğum oranlarının yüksekliği değil, İstanbul'a yapılan göç sayısının fazla olmasıdır (Danış, 2016). Zaten Şekil 3.5.1'de görüldüğü gibi İstanbul'un 1940 yılında nüfus artış hızı %17,6 dolaylarındayken, 1950'lere gelindiğinde bu oran %62,9'lara çıkmış ve 1965 senesine kadar bu durum benzer oranlarda devam etmiştir. Bu nüfus artış hızının doğum oranlarına bağlı ortaya çıkması mümkün değildir.

İstanbul'daki nüfus gelişimini Şekil 3.5.2'de görmemiz mümkündür.

Şekil 3.5.2. Yıllara Göre İstanbul'un Nüfus Gelişimi (Danış,2016:1)

İstanbul'da 1940'dan 1970'e kadar olan süreç içerisinde doğum oranı yaklaşık olarak %24,2 iken ölüm oranı yaklaşık olarak %11,6'dır. Ancak dikkat edilirse İstanbul doğum oranlarının çok çok üzerinde büyüme kaydetmiş bir kent olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlaşılacağı gibi burada İstanbul'a yapılan göçler etkili olmuştur. Özellikle "1950 ile 1980 yılları arasında İstanbul'a Karadeniz bölgesinden oldukça göç olmuşken 1980 sonrası dönemde ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan İstanbul'a göçler olmuştur. Söz konusu göçler neticesinde gelen yoksul insanlar gecekondulaşmayı artırmıştır" (Danış, 2016). Bu tez çalışmasının uygulandığı Sivas ili için aynı istatistiklere bakıldığında aşağıdaki tablo karşımıza çıkmaktadır;

Tablo 3.5.3. Sivas İli Nüfus Artışı (<http://www.nufusu.com/il/sivas-nufusu>)

Yıl	Sivas Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2016	621.224	309.364	311.860
2015	618.617	307.439	311.178
2014	623.116	309.864	313.252
2013	623.824	311.798	312.026
2012	623.535	311.893	311.642
2011	627.056	314.206	312.850
2010	642.224	328.304	313.920
2009	633.347	318.905	314.442
2008	631.112	316.848	314.264
2007	638.464	320.557	317.907

Tablo incelendiğinde Sivas ilinin son derece fazla göç veren bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu durum yukarıda bahsedilen Anadolu’ dan Batı’ ya göçün de önemli bir ispatıdır.

“Türkiye’de 2000’li yıllarda kentleşme oranı genel olarak %65 civarlarındadır. Söz konusu bu oran insan sayısı olarak yaklaşık kırt dört milyon insana denk gelmektedir. Dünyada ise kentleşme oranlarının yaklaşık %75’lerde olduğu düşünüldüğünde kentleşme oranı Türkiye’de düşüktür” (Keleş, 2006).

Ülkemizde 2000’li yıllarda devam eden gecekondulaşma sorunu 1960’lı yıllardaki gecekondulaşma sorunundan farklı bir boyut kazanmaya başlamıştır. Eskiden alelacele yapılan gecekondulara 2000’li yıllarda rastlamak güçleşmiştir. Artık günümüzde gecekondular birer rant unsuru olarak kullanılmaktadır.

Bu dönüşüme 1980’li yıllardan sonra uygulanmaya başlayan neoliberal politikaların etkili olduğunu söylememiz mümkündür. Bu politikalar sermayeyi kentlere çekmiş ve böylece kentlere yapılan yatırımlar artmıştır. Yatırımların artmasıyla beraber kentler giderek dolmaya başlamış ve giderek yalnızca alan olarak

gecekonduların bulunduğu araziler kalmaya başlamıştır. Bu durumda “gecekondu bölgelerinde rantın dönmeye başlamasına sebep olmuştur” (Torlak, 2003).

Yapısal olarak 1960’lı yıllardan sonra ve 2000’li yıllardaki gecekondulaşma farklı niteliklere sahiptir. Bu açıdan söz konusu bu nitelikler Tablo 3.5.4’de görülmektedir.

Tablo 3.5.4. Türkiye’de 1960’lı 2000’li yıllardaki Gecekondulaşmanın Özellikleri (Maybarskan,2013:1)

	1960 ve Sonrası	2000’li Yıllar
Gecekondu Miktarı	2 milyon	2,2 milyon
Altyapı	Az veya yok	Altyapı oluşturuldu
Gecekonduların Kent Merkezlerine Uzaklığı	Kent merkezi dışı, sanayi bölgelerine yakın	Kent içinde imarlı konutlarla birlikte merkeze yakın
Gecekondunun Yapılma Amacı	1960’larda barınmak için, 1970 ile 1980’ler ticari amaçlar	Kiralık ve ticari konut
Gecekondu sahipliği	Gecekondu oturanlar sahip.	Kiracılar fazlaştı. Gecekondu mülkiyeti azaldı.
Gecekondulaşma Süreci	Hızlı bir ilerleyişle sürdü.	Gecekondu yapımı yok denecek kadar azaldı.
Gecekondunun kentte sebep olduğu fiziksel görüntü	Estetiği olmayan, kötü görüntü.	Kentsel dönüşüm programlarıyla fiziksel kötü görüntü düzeltiliyor.
Gecekondunun sağlıklı şartları	Kötü, sağlıklı koşullar	İmar aflarıyla birlikte sağlıklı koşullar ortadan kaldırılıyor.

Ülkemizde özellikle eskiden yapılmış gecekondu üzerine yeni katlar çıkılarak bu gecekondu apartmana dönüştürüldüğü görülmektedir. Eski göçler

kapsamında gelenler yeni göçlerle gelenlere bu apartmandaki daireleri kiralayarak kendilerine gelir sağlamaya başlamışlardır.

Geçmişte İstanbul, Ankara, Adana ve İzmir’de görülmeye başlayan gecekondulaşma süreci 2000’li yıllarda Diyarbakır, Bursa, Samsun ve Erzurum gibi illerde de giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. “Ülkemizde 40 il içerisinde gecekondulu mahalleleri yer almaktadır” (Bayraktar, 2006). Türkiye’de 2002 istatistiklerine göre 2,2 milyon adet gecekondulu bulunmaktadır. Bu gecekondularda “yaşayan nüfus ise 11 milyon dolaylarındadır. Ankara’da ise 2000 istatistiklerine göre 500 bin gecekondulu bulunmaktadır. Ankara’da gecekondularda yaşanan sayısı ise 2,5 milyon civarındadır” (Keleş, 2006).

4. BÖLÜM

SİVAS'DA KENTSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE YÜCEYURT (ÇAVUŞBAŞI) MAHALLESİ ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ

4.1. Sivas ve Yüceyurt Mahallesi Hakkında

Sivas, tarih boyunca birçok medeniyete yurt olmuş çok eski bir yerleşim yeridir. Kuruluşundan bugüne iktisadi, siyasî, askeri ve kültürel önemini daima muhafaza etmiş, Anadolu'nun bağrında çok özel bir yere sahiptir. Diğer bütün şehirlerde olduğu gibi, Sivas da içinde yaşayan nesillerin özellikleri ve kültürlerine göre gelişmiş ve şekillenmiştir. Sivas ili üç vadi arasında kurulmuştur ve Kızılırmak Havzası; kenti İç Anadolu iklimine, Yeşilirmak; Karadeniz, Fırat Havzası ise Doğu Anadolu iklimine bağlamaktadır. Bu üç su, üç yol, üç farklı kültür demektir. “Sivas, Roma Devrinde Sebasteia adıyla anılmıştır. Birçok kaynak ise Sivas adının Sebastia'dan türediği konusunda ortaklaşmaktadır. Kentin Tabura veya Talavra, Megalopolis, Karama gibi bilimsel olarak kesinlik kazanmamış adlarının yanı sıra, MÖ 1. yüzyılda Romalı komutan ve devlet edamı Pompeius' un verdiği Diopolis adı da kaynaklarda yer almaktadır. Sivas adının Hititlerin bir kolu olan Sibasip kavminin adından geldiği de tarihsel bir söylence olarak kayıtlara girmiştir. Selçuklular Döneminde zaman zaman başkent olan Sivas, bir bilim ve ticaret kenti olarak önemini korumuştur. Osmanlı Devrinde Eyalet-i Rum'un Eyalet-i Sivas kimliğiyle yönetsel bir merkezi olan kent, Cumhuriyet Devrinde Sivas adıyla il merkezine dönüşmüştür” (<http://www.sivas.bel.tr/icerik/38/12/sivasimiz.aspx>).

“Sivas'ın en eski ve köklü mahallerinden biri olan ve bu çalışmada araştırılan Yüceyurt mahallesinin oluşumu çok uzun yıllar öncesine dayanmaktadır. Halk arasında 93 harbi olarak bilinen (1876-1878), Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki savaş nedeni ile Doğu Anadolu'dan yurdun çeşitli bölgelerine büyük çapta göçler olmuştur. Özellikle Kars ilinde ve civarındaki kasaba, köy ve şehirlerden İç Anadolu'ya ve diğer bölgelere göç etmek zorunda kalınmıştır. Sivas' a gelen bu göçmenleri yerli halk istememiştir. Birçok tartışmadan sonra o tarihte Sivas Valisi olan İpşir Paşa isimli zat devreye girerek o dönemdeki adı “Kabak Yazısı” olan şimdiki Yüceyurt Mahallesinde göçmenlerin yerleşmesini sağlamıştır. O tarihte bu

mahalle şehir merkezine uzak (şehir merkezi Meydan Camii civarı idi) boş ve kurak bir arazi özelliği göstermektedir. Buraya yerleşen halk çiftçilik ve hayvancılıktan başka işi olmayan ailelerden oluşmaktaydı. Zaman içerisinde şehir halkı ile kaynaşarak çeşitli meslek gruplarında gençlerin çırak olarak istihdam olması ile birlikte ticaretle de uğraşmaya başlamışlardır. Mahallenin adı ilk zamanlarda İran tarafından gelen “Acem” diye tabir edilen ve halen İran’ da varlık gösteren bir kitleyi temsilen “Abadan” olarak kaydedilmiştir. Fakat zaman içerisinde konum olarak yüksek bir yerde olması sebebi ile resmi nüfus kayıtlarına “Yüceyurt” olarak geçmiştir. Şu an halen resmîyette bu isimle anılmasına rağmen “Çavuşbaşı” ifadesi de yoğun bir biçimde gayri resmi olarak kullanılmaktadır. Bu isimde yakınında bulunan “Mehmet Paşa” mahallesine nizam ve intizam sağlamak üzere görevlendirilen beş görevlinin ordu içinde çavuş rütbesine sahip olmalarından kaynaklandığı anlatılmaktadır” (Hayat Ağacı Dergisi,2006:4).

2000 li yıllarda Sivas’ın genel popülasyon yapısı ise aşağıdaki tabloda (3.1.1) görülmektedir. Tabloya bakıldığında şehrin göç veren yapısı görülmektedir. Günümüzde geçmişe oranla nisbi bir iyileşme görülse de Sivas ülkenin genel gelişme hızının gerisinde kalmaya devam etmektedir ve bu durum özellikle çevre illerle karşılaştırıldığında daha da belirgin hale gelmektedir. Örneğin 2010 yılı verilerine göre Türkiye’de iller arasında Sivas kişi başına düşen ithalatta 137 dolarla 36. sırada ve ihracatta 59 dolarla 63. sıradayken, Kayseri kişi başına düşen ithalatta 831 dolarla 12. sırada ve ihracatta 800 dolarla 14. sırada yer almaktadır.¹¹ 2007 verileri itibariyle Kayseri’de toplam 492 yatak kapasiteli 12 özel hastane bulunurken Sivas’ta 84 yatak kapasiteli bir özel hastane vardır.¹² Önemli ekonomik ve sosyal göstergelerden biri olan işsizlik verilerinde is Sivas, 2013 yılında %10 ile Türkiye ortalamasının da üzerinde bir işsizlik oranına sahiptir (Arslan,2016:1108).

Tablo 4.1.1: Yıllara Göre Sivas Nüfus Yoğunluğu(Kilometrekareye düşen insan sayısı. Sivas yüzölçümü 28.619 km².) (<http://www.nufusu.com/il/sivas-nufusu>)

Yıl	Sivas Nüfusu	Nüfus Yoğunluğu
2016	621.224	22 /km ²
2015	618.617	22 /km ²
2014	623.116	22 /km ²
2013	623.824	22 /km ²
2012	623.535	22 /km ²
2011	627.056	22 /km ²
2010	642.224	22 /km ²
2009	633.347	22 /km ²
2008	631.112	22 /km ²
2007	638.464	22 /km ²

Eski mekânsal görüntüsüne bakıldığında birbirine paralel biçimde uzanan büyük avlulu iki katlı evlerden oluşmakta olan mahalle 2006 senesinden sonra hızlı bir kentsel dönüşüm sürecine girmiştir. Bu tez çalışmasında mahallede yaşanan kentsel dönüşüm sonrasında yeni evlere taşınan ailelerin sosyal entegrasyonu incelenmiştir.

4.2. Mahallenin Kentsel Dönüşümünün İncelenmesi

4.2.1. Araştırmanın Yöntemi ve Örneklemi

Tez çalışması kapsamında, kentsel dönüşüm, soylulaşma kuramlarına ilişkin olarak yüksek lisans tezleri, İnternet ve basılı kaynaklar olmak üzere süreli yayınlar ve çeşitli kitaplar taranarak literatür araştırması yapılmıştır. Anket soruları hazırlanırken likert tipi ölçeklendirme kullanılmıştır. Anketler, Yüceyurt mahallesinde evleri yıkılıp yeni evlerine taşınan bireyler ile yapılan görüşmeler sırasında doldurulmuştur. Anket sonuçları SPSS programına aktarılarak sonuçlar değerlendirilmiştir. Araştırmada nicel veri toplama yöntemlerinden biri olan yüze anket tekniği kullanılmıştır. Ayrıca araştırma tekniklerinden olan nitel yöntemlerden biri olan mülakat yöntemi ile araştırma desteklenmiştir. Mahallede yaşayan insanlar ve esnaflar ile mülakat yapılarak bulunan sayısal veriler ile birlikte bir sonuca ulaşılmıştır.

Bu çalışmada mahallede yaşanan kentsel dönüşüm oranına bakılarak örnekleme yerine tamsayım yöntemine karar verilmiştir. Yapılan yeni konutların tamamına anket uygulanmış ve mülakat yöntemi ile iki yönlü bir araştırma yapılmıştır.

4.2.2. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Anket formunun planlanması, soruların hazırlanması ve örneklemin belirlenerek uygulanması çok önemli bir süreçtir. Ancak yapılan çalışmaların doğruluğu, soruların birbirleri arasındaki tutarlılığı ve bilgi envanteri formunun güvenilir olması da sürecin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Anket formunun somut olarak güvenilir olup olmadığını test etmek, ölçmek mümkündür. Anket formunun güvenilirliğini test etmek için, öncelikle ortalama 50 kişiyi kapsayacak şekilde bir pilot çalışma yapılmıştır. Yapılan pilot çalışmanın verileri SPSS e girilmiş ve güvenilirlik oranını tespit için Croanbach'ın Alphası¹ kullanılmıştır.

¹ Bir bireyin bir olaya karşı bilgi, tutum ve davranışları ankette yer alan sorulara verdiği cevaplar doğrultusunda güvenilirlik hesaplanmaktadır. Anket formunda yer alan soruların birbirleri ile yakınlık derecesini ortaya koymak için bu analiz yapılmaktadır. Formun güvenilir olması soruların birbirleri ile yüksek korelasyon göstermesi ile mümkündür. Bu korelasyonlardan hareket ederek güvenilirlik ölçüleri geliştirilmiştir. Güvenilirliğin hesaplanması için değişik yöntemler kullanılmaktadır. Bunlardan bir tanesi de "Cronbach' s Alpha" katsayısıdır ve faktör analizidir (Özdamar, 2002: 663).

Çalışmanın uygulama kısmı için kullanılacak olan formun geçerlilik ve güvenilirlik düzeylerinin tespiti için 01.03.2017 tarihinde bir ön test yapılmıştır. Örneklemi en iyi temsil edecek şekilde seçilen 50 kişilik örneklem grubu üzerinde yapılan pilot çalışma sonucunda SPSS ortamında yapılan analizler aşağıdadır. Cronbach's alpha değeri yöntemi kullanılarak yapılan geçerlilik ve güvenilirlik analizleri neticesinde ön test sonucunda, 19 sorudan oluşan anket formuna ilişkin alpha değeri aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.2.2.1: Ön test için güvenilirlik testi tablosu

Güvenilirlik İstatistiği (Reliability Statistics) (Ön test)	
Cronbach's Alpha	N of Items
0,8952	50

Güvenilirlik İstatistiği tablosundan faktörün güvenilirliğinin ($\alpha = 0,8952$) kabul edilebilir bir değer olduğu görülmektedir.

4.2.3. Nicel Araştırma Bulguları

Araştırma kapsamında tam sayım yöntemi kullanılarak yapılan anket uygulamasında toplam 237 kişi ile görüşülmüş ve veriler SPSS programında analiz edilmiştir.

Cronbach' s Alpha; Alpha katsayısı bilgi envanterinde yer alan soruların varyansları (değişim yüzdeleri) toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır. Bu katsayı 0 ile 1 arasında değişim gösterir. α değerini çıkan katsayı değeri olarak düşünürsek (Cortina, 1993: 78,98-104);

$\alpha \geq 0.9$	Excellent (Mükemmel)
$0.8 \leq \alpha < 0.9$	Good (İyi)
$0.7 \leq \alpha < 0.8$	Acceptable (Kabul edilebilir)
$0.6 \leq \alpha < 0.7$	Questionable (Sorgulanır)
$0.5 \leq \alpha < 0.6$	Poor (Düşük)
$\alpha < 0.5$	Unacceptable (Kabul edilemez)

Tablo 4.2.3.1: Ankete katılanların demografik bilgileri tablosu

		Frekans	Yüzde
YAŞ	18-25 yaş arası	18	7,6
	26-35 yaş arası	82	34,6
	36-45 yaş arası	89	37,6
	46-55 yaş arası	37	15,6
	56-65 yaş arası	9	3,8
	65 yaş ve üzeri	2	,8
	Toplam	237	100,0
EĞİTİM	Okuryazar	1	,4
	İlkokul	22	9,3
	Ortaokul	63	26,6
	Lise	79	33,3
	Lisans	67	28,3
	Yüksek lisans	5	2,1
	Toplam	237	100,0
MESLEK	Memur	21	8,9
	İşçi	19	8,0
	Esnaf	61	25,7
	Çiftçi	3	1,3
	Ev hanımı	40	16,9
	Doktor	2	,8
	Şoför	7	3,0
	Öğretmen	30	12,7
	Mühendis	11	4,6
	Avukat	3	1,3
	Emekli	15	6,3
	Öğrenci	15	6,3
	Güvenlik görevlisi	8	3,4
	Hemşire	2	,8
Toplam	237	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %37,6 sı 36-45 yaş, %34,6 sı 26-35 yaş ve %15,6 sı 46-55 yaş aralığındadır. Genel olarak ankete katılanların

orta yaş düzeyinde olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcıların %33,3 ü lise, %28,3 ü lisans ve %26,6 sı ortaokul düzeyinde eğitime sahiptir. Meslek dağılımı ise, %25,7 si esnaf, %16,9 u ev hanımı ve %12,7 si öğretmendir.

Tablo 4.2.3.2: Ankete katılanların hanede yaşayan kişi sayısı bilgileri tablosu

	Frekans	Yüzde
1 kişi	5	2,1
2 kişi	16	6,8
3 kişi	38	16,0
4 kişi	62	26,2
5 kişi	65	27,4
6 kişi	41	17,3
7 kişi	9	3,8
8 kişi	1	,4
Toplam	237	100,0

Ankete katılan mahalle sakinlerinin evde kaç kişi yaşadıkları sorusuna cevap dağılımları %27,4 düzeyinde beş kişi, %26,2 dört kişi ve %17,3 ise altı kişi şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2.3.3: Ankete katılanların şu anki evlerinin kentsel dönüşüm olup olmadığı ve bina yaşı bilgileri tablosu

		Frekans	Yüzde
Evin kentsel dönüşümü	Evet, kentsel dönüşüm geçirmiş bir konut	231	97,5
	Hayır, eski bir evde	4	1,7
	Kentsel dönüşüm bitti ancak yeni ev yapılmadı	2	,8
	Toplam	237	100,0
Binanın yaşı	1 yıl	98	41,4
	2 yıl	126	53,2
	3 yıl	8	3,4
	4 yıl	2	,8
	8 yıl	1	,4
	17 yıl	1	,4
	20 yıl	1	,4
	Toplam	237	100,0

Ankete katılan mahalle sakinlerinin %97,5 oranında büyük çoğunluğu kentsel dönüşüm geçirmiş bir konutta oturmaktadır ve oturdukları bina yaşı %53,2 oranında iki yıllık ve %41,4 oranında bir yıllıktır. Tüm katılımcıların oturdukları binaların neredeyse yeni inşa edilmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2.3.4: Ankete katılanların kentsel dönüşüm projesi başlamadan önceki duyurum sağlanması bilgileri tablosu

	Frekans	Yüzde
Evet, ilan edildi	193	81,4
Hayır, duyuru yapılmadı	44	18,6
Toplam	237	100,0

Ankete katılanların %81,4 oranında büyük çoğunluğu kentsel dönüşüm öncesinde bilgilendirildiklerini ifade etmektedir.

Tablo 4.2.3.5: Ankete katılanların mülkiyet durumu bilgileri tablosu

	Frekans	Yüzde
Kiracıydım	66	27,8
Ev sahibiydim	159	67,1
Hisseli bir yapı	12	5,1
Toplam	237	100,0

Kentsel dönüşüm öncesi mülkiyet sahipliği sorusuna katılımcıların %67,1 i ev sahibi ve %27,8 i kiracı oldukları yönünde görüş belirtmiştir.

Tablo 4.2.3.6: Ankete katılanların kentsel dönüşüm hakkındaki bilgileri ve yerel yönetimler tarafından bilgilendirme düzeyleri tablosu

		Frekans	Yüzde
Bilgi düzeyleri	Oldukça bilgiliyim	30	12,7
	Bilgiliyim	109	46,0
	Az bilgiliyim	86	36,3
	Bilgim yok	12	5,1
	Toplam	237	100,0
Bilgilendirilme düzeyleri	Çok yeterli	13	5,5
	Yeterli	140	59,1
	Yetersiz	69	29,1
	Hiç bilgi verilmedi	15	6,3
	Toplam	237	100,0

Ankete katılanların %46,0 sı kentsel dönüşüm hakkında bilgili olduğunu, %36,3 ü az bilgili ve %12,7 si oldukça bilgili olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra yerel yönetimler tarafından konu hakkındaki bilgilendirilme düzeyinin yeterli olduğunu düşünen %59,1 iken yetersiz olduğunu düşünen oran %29,1 şeklindedir.

Tablo 4.2.3.7: Ankete katılanların kentsel dönüşüm başlamadan iletişime geçilme düzeyi tablosu

	Frekans	Yüzde
Muhtarlıkta toplantı yapıldı	122	51,5
Mahalleye danışma masası kuruldu	13	5,5
Belediye binasında danışma birimi	13	5,5
Komsunun evinde toplantı	29	12,2
Evimize bizzat ziyaret	60	25,3
Toplam	237	100,0

Ankete katılanların kentsel dönüşüm hakkında bilgilendirme toplantılarının yapıldığı yer sorusuna cevap dağılımı %51,5 düzeyinde muhtarlık ve %25,3 düzeyinde kendi evleri olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2.3.8: Ankete katılanların kentsel dönüşüm çağrışımları tablosu

	Frekans	Yüzde
Yerinden etme	24	10,1
Depreme dayanıklı binalar	65	27,4
Rant elde etme	6	2,5
Yenileme	44	18,6
Sağlıklı yapılar	41	17,3
Yıkım	7	3,0
Soylulaştırma	1	,4
Modern binalar	49	20,7
Toplam	237	100,0

Ankete katılanların %27,4 ü kentsel dönüşümün amacının depreme dayanıklı konutlar yapmak olduğunu belirtirken %20,7 si modern binalar yapmak ve %18,6 sı yenileme olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.2.3.9: Ankete katılanların kentsel dönüşüm öncesi evlerinin beklenti karşılama düzeyi tablosu

	Frekans	Yüzde
Evet	50	21,1
Hayır	77	32,5
Kısmen yeterliydi	110	46,4
Toplam	237	100,0

Ankete katılanların %46,4 ü kentsel dönüşüm öncesi evlerinin beklentilerini kısmen karşıladığını belirtmiştir. %32,5 i ise karşılamadığını düşünmektedir.

Tablo 4.2.3.10: Ankete katılanların kentsel dönüşüm gerekliliği görüşü tablosu

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle gerekli	103	43,5
Kısmen gerekli	91	38,4
Gerekli değil	20	8,4
Fikrim yok	23	9,7
Toplam	237	100,0

Ankete katılanların %43,5 i kentsel dönüşümün kesinlikle gerekli olduğunu ve %38,4 ü kısmen gerekli olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.2.3.11: Ankete katılanların kentsel dönüşüm sonrası sosyal dönüşüm görüşü tablosu

	Frekans	Yüzde
Çok değişiklik var	57	24,1
Kısmen değişiklik var	147	62,0
Bir değişiklik yok	33	13,9
Toplam	237	100,0

Ankete katılanlar %62 düzeyinde kentsel dönüşüm sonrası sosyal dönüşümde kısmen değişiklik olduğunu ve %24,1 i çok değişiklik olduğunu belirtmektedir.

Tablo 4.2.3.12: Ankete katılanların önceki komşuları ile bir arada oturma durumları tablosu

	Frekans	Yüzde
Evet	122	51,5
Hayır	115	48,5
Toplam	237	100,0

Ankete katılanların %51,5 i eski komşuları ile bir arada iken %48,5 i farklı yerlerde oturduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.2.3.13: Ankete katılanların kentsel dönüşümde arsalarına karşılık aldıkları ev sayısı ve aldıkları birden fazla evi değerlendirme biçimleri tablosu

		Frekans	Yüzde
Alınan ev sayısı	Kiracı	29	12,2
	1 ev	131	55,3
	2 ev	60	25,3
	3 ev	17	7,2
	Toplam	237	100,0
Değerlendirme biçimleri	Tek ev	130	54,9
	Sattım	6	2,5
	Kiraya verdim	46	19,4
	Yakınım oturuyor	20	8,4
	Kiracı	35	14,8
	Toplam	237	100,0

Kentsel dönüşüm sonrasında %55,3 lük bir kesim arsa karşılığında tek ev alırken, %25,3 lük bir kesim iki ev almıştır. Katılımcıların %12,2 si kiracı olduğunu belirtmiştir. Arsa karşılığı alınan evler ise %54,9 düzeyinde satılarak değerlendirilirken, %19,4 ü kiraya vererek değerlendirmiştir. %8,4 düzeyinde yakınım oturuyor cevabını verenlerin yakınlık düzeyi ise çoğunlukla kardeş ve çocuk şeklindedir.

Tablo 4.2.3.14: Ankete katılanların aldıkları ifadelere katılım tablosu

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Kentsel dönüşüm sonrası evimin maddi olarak daha değerli olmasından memnunum	151 %63,7	35 %14,8	31 %13,1	11 %4,6	9 %3,8
Kentsel dönüşüm sonrası evimin soba yerine merkezi ısınmasından memnunum	171 %72,2	51 %21,5	10 %4,2	2 %0,8	3 %1,3
Kentsel dönüşüm sonrası daha konforlu bir evde oturmaktan memnunum	167 %70,5	55 %23,2	14 %5,9	1 %0,4	0 %0
Kentsel dönüşüm sonrası komşuluk ilişkilerinden memnunum	102 %43,0	31 %13,1	57 %24,1	30 %12,7	17 %7,2
Kentsel dönüşüm sonrası evimin oda sayısının artmasından memnunum	151 %63,7	52 %26,2	6 %2,5	11 %4,6	7 %3,0
Kentsel dönüşüm sonrası apartman hayatından memnunum	116 %48,9	46 %19,4	46 %19,4	19 %8,0	10 %4,2
Kentsel dönüşüm sonrasında ekonomik düzeyim olumlu şekilde değişti	72 %30,4	28 %11,8	47 %19,8	43 %18,1	47 %19,8

Katılımcıların %6,7 si kentsel dönüşüm sonrası evlerinin maddi olarak değerlendirildiğini düşünmektedir. %72,2 si soba yerine merkezi sistem ısınma sisteminden, %70,5 i daha konforlu bir evde oturmaktan, %43,0 ü yeni komşuluk ilişkilerinden, %63,7 si artan oda sayısından, %48,9 u apartman hayatından memnun olduğunu belirtmiştir. Kentsel dönüşüm sonrası ekonomik gelişme ise %30,4 düzeyinde düşük bir memnuniyete sahiptir.

Tablo 4.2.3.15: Ankete katılanların genel olarak düşünceleri tablosu

	Frekans	Yüzde
Kentsel dönüşümden çok memnunum	202	85,2
Oda sayısı azaldı	8	3,4
Kentsel dönüşüme karşıyım	3	1,3
Ev fiyatlarını artırdı kiracılar için	10	4,2
Komsular değiştiği için üzgünüm	14	5,9
Toplam	237	100,0

Ankete katılan mahalle sakinleri %85,2 düzeyinde kentsel dönüşümden çok memnun olduklarını ve %5,9 u ise komşular değiştiği için üzgün olduklarını ifade etmektedir.

Tablo 4.2.3.16: Ankete katılanların yaşı ile kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi çapraz tablosu

		Kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi				
		Oldukça bilgiliyim	Bilgiliyim	Az bilgiliyim	Bilgim yok	Toplam
Yaş	18-24 yaş	4	10	4	0	18
	25-34 yaş	14	29	27	1	71
	35-44 yaş	5	44	29	6	84
	45-54 yaş	7	16	22	2	47
	55 yaş+	0	10	4	3	17
Toplam		30	109	86	12	237

Kentsel dönüşüm olgusu hakkında 18-34 yaş arası grubun bilgili olmasına karşın yaş faktörü arttıkça bilgi düzeyinin düştüğü görülmektedir. Bunda şüphesiz teknolojinin ve internet kullanımının payı büyüktür. Genç nüfus kentsel dönüşümün ne olduğu nasıl gerçekleştiği hakkında yaşlılara oranla daha bilgili olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2.3.17: Ankete katılanların öğrenim düzeyi ile kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi çapraz tablosu

		Kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi				
		Oldukça		Az		
		bilgiliyim	Bilgiliyim	bilgiliyim	Bilgim yok	Toplam
Öğrenim düzeyi	Okur yazar	0	0	1	0	1
	İlkokul	2	3	12	5	22
	Ortaokul	0	23	35	5	63
	Lise	12	47	18	2	79
	Lisans	16	31	20	0	67
	Yüksek lisans	0	5	0	0	5
Toplam		30	109	86	12	237

Kentsel dönüşümün ne olduğu hakkında eğitim düzeyi düşük olan kişilerin bilgi sahibi olmadığı ancak eğitim düzeyinin artması ile bilgi düzeyinin arttığı görülmektedir. Bu analizde dikkat edilecek bir diğer unsur da mevcut lisans mezunlarına kıyasla lise mezunlarının konuya dair daha bilgili olmasıdır. Bunun temel sebebini yaş faktörü ile incelersek daha sağlıklı bir sonuç olacaktır. Lise mezunu olan kitle mahallede uzun yıllardır yaşayan kitle olduğu için ve kentsel dönüşümü uzun süredir beledikleri için konuya dair algısal donanımlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.2.3.18: Ankete katılanların hanedeki yaşayan birey sayısı ile kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi çapraz tablosu

		Kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi				
		Oldukça		Az	Bilgim	
		bilgiliyim	Bilgiliyim	bilgiliyim	yok	Toplam
Hanedeki birey sayısı	1 kişi	1	3	1	0	5
	2 kişi	4	9	2	1	16
	3 kişi	6	17	15	0	38
	4 kişi	9	25	23	5	62
	5 kişi	7	31	24	3	65
	6 kişi	3	20	18	0	41
	7 kişi	0	4	2	3	9
	8 kişi	0	0	1	0	1
Toplam		30	109	86	12	237

Yüzdelik ifadeye vurduğumuzda görüldüğü ki hane sayısı 5 kişi ve 6 kişi olan ailelerde kentsel dönüşüm bilgi düzeyi yüksek olan kişi sayısı mevcutun %50 si bu durum da yine şartları kötü olan hanelerde kalabalık yaşamının verdiği zorluklar ve kentsel dönüşümü ihtiyaca binaen daha çok arzu etmeleridir.

Tablo 4.2.3.19: Ankete katılanların kentsel dönüşüm çağrışımı ile kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi çapraz tablosu

		Kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyi				Toplam
		Oldukça bilgiliyim	Bilgiliyim	Az bilgiliyim	Bilgim yok	
Kentsel dönüşüm	Yerinden etme	4	12	5	3	24
	Depreme dayanıklı binalar	6	24	29	6	65
	Rant elde etme	1	0	4	1	6
	Yenileme	6	23	14	1	44
	Sağlıklı yapılar	9	23	9	0	41
	Yıkım	3	0	3	1	7
	Soylulaştırma	0	1	0	0	1
	Modern binalar	1	26	22	0	49
	Toplam	30	109	86	12	237

Kentsel dönüşümün ne olduğuna dair bilgi düzeylerinin modern yapı, sağlıklı binalar ve yenileme beklentilerinde yükseldiği görülmektedir. Kentsel dönüşüm öncesinde sobalı, küçük ve olumsuz koşullara sahip evlerde ikamet eden mahalle sakinlerinin kentsel dönüşümden beklentileri kentsel dönüşümün bir an evvel gerçekleşmesini istemeleri odaklarını kentsel dönüşüm ile ilgili detaylara yoğunlaştırmıştır.

Tablo 4.2.3.20: Ankete katılanların yaşı ile kentsel dönüşüm gerekliliği hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu

		Kentsel dönüşüm gerekliliği hakkındaki düşünce				
		Kesinlikle gerekli	Kısmen gerekli	Gerekli değil	Fikrim yok	Toplam
Yaş	18-24 yaş	10	4	1	3	18
	25-34 yaş	30	31	4	6	71
	35-44 yaş	33	33	9	9	84
	45-54 yaş	26	16	2	3	47
	55 yaş ve üzeri	4	7	4	2	17
Toplam		103	91	20	23	237

Yaş faktörünün kentsel dönüşümün gerekliliği konusunda çok marjinal etkiler yaratmadığı saptanmıştır. Ancak 35-44 yaş grubunda kentsel dönüşümü isteyen kadar istemeyenin de olduğu tespit edilmiş. Bunun temel sebebinde mahalle ile yapılan mülakatlardan yola çıkarak fiziksel anlamda dönüşüme ve daha sağlıklı koşullara sahip evlerde yaşama fikrine kimse karşı değilken sosyal değişimlerin yaratacağı etkilerin tetiklediği bir kaygı durumu söz konusu olabilir.

Tablo 4.2.3.21: Ankete katılanların mesleği ile kentsel dönüşüm gerekliliği hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu

		Kentsel dönüşüm gerekliliği hakkındaki düşünce				
		Kesinlikle gerekli	Kısmen gerekli	Gerekli değil	Fikrim yok	Toplam
Meslek	Memur	6	8	1	6	21
	İşçi	5	7	1	6	19
	Esnaf	20	25	9	7	61
	Çiftçi	0	3	0	0	3
	Ev hanımı	18	20	2	0	40
	Doktor	2	0	0	0	2
	Şoför	2	3	0	2	7
	Öğretmen	18	8	4	0	30
	Mühendis	8	3	0	0	11
	Avukat	3	0	0	0	3
	Emekli	4	8	3	0	15
	Öğrenci	9	4	0	2	15
	Güvenlik görevlisi	6	2	0	0	8
	Hemşire	2	0	0	0	2
Toplam		103	91	20	23	237

Mahalle sakinlerinin mesleklere göre kentsel dönüşümün gerekliliğine sergiledikleri bakış açısı noktasında önemli olan detay 61 esnafın katılım sağladığı ankette 45 kişinin kesinlikle ve/ya kısmen gerekli demesidir. Bunda değişim ardından mahalle nüfusunun artacağı ve artan nüfusun tüketimi ve ihtiyaçları artıracığı mesajını vermektedir. Benzer çoğunluk ev hanımı sekmesinde de mevcut. Bu noktadaki etkende değişimin yaratacağı fiziksel koşulların etkisi büyüktür.

Tablo 4.2.3.22: Ankete katılanların oturdukları Bina yaşı ile kentsel dönüşüm gerekliliği hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu

		Kentsel dönüşüm gerekliliği hakkındaki düşünce				
		Kesinlikle gerekli	Kısmen gerekli	Gerekli değil	Fikrim yok	Toplam
Bina yaşı	1 yıllık bina	44	33	12	9	98
	2 yıllık bina	55	52	7	12	126
	3 yıllık bina	3	5	0	0	8
	4 yıllık bina	0	0	0	2	2
	8 yıllık bina	1	0	0	0	1
	17 yıllık bina	0	0	1	0	1
	20 yıllık bina	0	1	0	0	1
Toplam		103	91	20	23	237

Anket kentsel dönüşümü yaşayan hanelere uygulandığı için genel analizde çoğunluk oluşturan bir memnuniyet saptanmıştır.

Tablo 4.2.3.23: Ankete katılanların yaşı ile kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu

		Kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce			
		Çok değişiklik var	Kısmen değişiklik var	Bir değişiklik yok	Toplam
Yaş	18-24 yaş	6	11	1	18
	25-34 yaş	14	50	7	71
	35-44 yaş	18	51	15	84
	45-54 yaş	18	25	4	47
	55 ve üzeri	1	10	6	17
Toplam		57	147	33	237

Değişimin gençler üzerinde daha kalıcı etkiler yarattığı gözlenmiştir.

Tablo 4.2.3.24: Ankete katılanların kentsel dönüşümün gerekliliği hakkındaki düşünceleri ile kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu

		Kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce			
		Çok değişiklik var	Kısmen değişiklik var	Bir değişiklik yok	Toplam
Kentsel dönüşümün gerekliliği	Kesinlikle gerekli	37	60	6	103
	Kısmen gerekli	9	68	14	91
	Gerekli değil	8	4	8	20
	Fikrim yok	3	15	5	23
Toplam		57	147	33	237

Kentsel dönüşümün gerekliliği konusunda kısmen gerekli diyen 9 kişiyken sosyal değişiklikler konusunda kısmen değişiklik var diyen 68 kişinin bulunması sosyal değişimlerin düşünülenenden daha fazla gerçekleştiğini göstermektedir.

Tablo 4.2.3.25: Ankete katılanların kentsel dönüşüm hakkındaki bilgi düzeyleri ile kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu

		Kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce			
		Çok değişiklik var	Kısmen değişiklik var	Bir değişiklik yok	Toplam
Kentsel dönüşüm bilgi düzeyi	Oldukça bilgiliyim	16	12	2	30
	Bilgiliyim	18	82	9	109
	Az bilgiliyim	20	51	15	86
	Bilgim yok	3	2	7	12
Toplam		57	147	33	237

Kentsel dönüşüm bilgi düzeyi ile dönüşüm sonrası sosyal değişiklik hakkındaki düşünce analizinde dönüşüm hakkında az bilgili olduğunu söyleyen grubun değişimleri daha yoğun fark ettiği gözlenmiştir.

Tablo 4.2.3.26: Ankete katılanların kentsel dönüşüm sonrasında aldıkları ev sayısı ile kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce düzeyi çapraz tablosu

		Kentsel dönüşüm sonrasındaki sosyal değişiklik hakkındaki düşünce			
		Çok değişiklik var	Kısmen değişiklik var	Bir değişiklik yok	Toplam
Alınan ev sayısı	Kiracı	11	15	3	29
	1 ev	25	80	26	131
	2 ev	20	36	4	60
	3 ev	1	16	0	17
Toplam		57	147	33	237

Alınan ev sayısı ile sosyal değişiklikler hakkında düşünce kıyaslamasında marjinal bir bulguya rastlanmamıştır.

4.2.4. Nitel (Mülakat) Araştırma Bulguları

Araştırmanın bu aşamasında mahallede yaşayan yaşlı insanlar ve esnaf ile mülakat yapılarak alınan ses kayıtları çözümlenmiştir. Mülakat görüşmelerine ilişkin tüm detaylar Ekler kısmında verilmiştir.

Yüceyurt Mahallesi temelleri 93 Harbi sonrası göç ile gelen insanların kabataslak el yordamı ile evler inşa ederek atılmıştır. Mahalle sakinleri ile yapılan söyleşilere istinaden görülen o ki mahalle de komşuluk ilişkileri basit usul ilerleyen ilişkiler değildir. Komşular arasında kapı kilitlemenin ayıp sayıldığı herkesin aile kabul edildiği ve birbirlerinin çocuklarını kendi çocuklarından ayırmadıkları bir kültür fazlasıyla içselleşmiştir. Mahalle sakinleri hep bir arada büyümüş aynı okulda okumuş ve herkes birbirine arka çıkmış. Dönüşüm sadece fiziksel anlamda değil ilişkiler noktasında da ciddi değişikliklere sebep olmuş. Mahalleli ciddi bir kentsel dönüşüm fikrini kabul etmiyor. Kentsel dönüşümün tüm mahalleyi kapsayacağını ve evleri dönüşürken mahallenin park, bahçe, semt pazarı vs. gibi sosyal alanlarında da uygulanması gereken bir şey olduğunu düşünmekte. Oysa şuan mahallenin

yaşadığı kaderin bazı müteahhitlerin rant sağlamak için güçsüz ve muhtaç aileleri kullandığı hatta bazen mağdur ettiği yönünde birleşmiş durumda. Mahallede bir çok ev hisseli olduğu için ve evleri karşılığında aldıkları daireler mevcut ihtiyaçlara cevap vermediği için bazı aileler mahalleden ayrılmak zorunda kalmış. Gidenlerin ardından üzüntülerin devam ettiği söyleşilerden çok net anlaşılmakta ve bu durum bahsettikleri “Biz aileydik.” tezini desteklemekte. Bir diğer karamsarlıkları da gelecek nesillerin kendileri kadar şanslı olmayacağına inanmaları. Kendi çocukluklarının özgürce gezdikleri sokaklarda oyuna doyarak ve küçüğe sahip çıkmayı büyüğe saygı duymayı öğrenerek, geleneklere bağlı geçmesine karşın şimdiki çocukların bunlardan mahrum kaldığına inanıyorlar. Kendilerinin bile aynı apartmanda komşuları tanımıyor olmaları çocuklarının büyüdüğü çevrede kendi çocukluklarındaki kadar güvenilir bir yapının olmadığını düşünüyorlar.

Değişimden memnun oldukları noktalar da elbette var. Eskiden banyolarını “cağlık” adını verdikleri evlerinin bir köşesine kazılmış kuyularda yaptıklarını ya da mahallede bulunan hamamlara gittiklerini söyleyen mahalle sakinleri tuvalet ve banyolarının dışarda olması, evlerinin sobalı olması ve tüm hane sakinlerinin tek odada ikamet etmek zorunda kalmalarının da yaşam kalitelerini düşürdüğü noktasında hemfikirler. Yeni evler daha geniş ve daha konforlu yaşam alanları sunmuş ve soba ile ısınmanın yerine doğalgazın hayatlarında birçok şeyi değiştirmiş olması da değişimin diğer olumlu noktası. Ayrıca mülklerinin değerinin artmasından da oldukça memnun olan mahalle sakininin aslında tek sıkıntısı komşu kültüründen mahrum kalmaları. Eski komşu ilişkilerine özlem duymaları dışında hayatlarından mutlak memnuniyet sağlayabilmeleri için dönüşümü tamamlanmayan evlerin de biran evvel dönüşerek mahalledeki ikiliğe son verilmesi ortak arzularıdır.

Mahalle dokusunda net olarak gözlemlenen daha modern daha kaliteli bir hayata kimsenin hayır dememesine karşın, dönüşürken değişmemek istemeleri. Hangi şartta veya yapıda olursa olsun modernitenin ortak paydası değişmek ve değişirken gelişmektir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sürekli değişen ve gelişen çağda yaşadığımız toplumlar önemli değişim süreçleri yaşamaktadır. Kentleşme bu değişim süreçlerinin önemli parçalarından biridir. Kentlerin oluşum süreçleri değerlendirildiğinde, kentlerin insanların bir takım faaliyetleri yapmak amacıyla bir araya gelmeleri sebebiyle kurulduğu görülmektedir. Kentler sanayi üretimin ön planda olduğu mekanlardır. Kentlerin sanayi üretiminin yapıldığı alanlar olması kentlerde kontrol ve denetim sistemlerinin oluşmasını sağlamıştır. Ayrıca bu denetim sistemleri günümüz şartlarında oldukça hızlı bir şekilde artmaktadır. Kentlerin oluşum nedenlerinin arasında toplulukların gereksinimlerinin karşılanması bulunmaktadır. Bu neden aynı zamanda tarih sürecinde kentlerin oluşumuna katkı sağlamıştır. Fakat belirtilmesi gereken öge tarihin farklı dönemlerinde farklı gereksinimlerin olduğudur. Bu durum kentlerin oluşum sebeplerinin de farklılaşmasına neden olmuştur. Ancak kentlerin oluşumunda ana öge hep toplum gereksinimleridir.

Bu gereksinimlerin başında yaşam güvenliği, daha konforlu mekanlar, özel yaşam alanları yaratma gibi çabalar gelmektedir. Artan nüfus ve değişen koşullar / ihtiyaçlar bağlamında kişiler kolektif hayata bağımlı yaşarken öznel dünyalarında bireysel yaşam alanları yaratma çabasına girmiştir.

Kentsel Dönüşüm Projeleri Kapsamında Gecekonudan Site Hayatına Geçişte Saptanan Değişimler Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma: Yüceyurt (Çavuşbaşı) Mahallesi Örneği konulu bu çalışma, kentsel dönüşüm sürecinde olan mahallenin yaşadığı fiziksel ve sosyal değişimleri incelemek amacıyla bilimsel yonteme bağılı kalınarak kuramsal ve uygulamalı olmak üzere hazırlanmıştır. Kuramsal kısımda kent, kentleşme, gecekondu, Türkiye’de ve Sivas İlinde kentleşme kavramları incelenerek detaylı bir analiz ve mevcut doküman derlemesi yapılmıştır.

Uygulama kısmı kapsamında ise; mahallenin yaşadığı değişimin daha sağlıklı incelenmesi için mahalleyi daha yakından tanımanın yerinde olacağından dolayı anket tekniğı kullanılmıştır. Kentsel dönüşümü gerçekleştiren hane sayısı azlığından dolayı örneklem seçmek yerine tamsayım yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca insan

ilişkilerini anket yöntemi ile belli kalıplara sığdırmamak için mahallenin önemli isimleri ile mahalleye dair sorular içeren mülakat tekniği ile uygulama kısmı daha güçlü hale getirilmiştir.

Çalışmanın uygulama bölümü, bilimsel yöntemle hesaplanarak saptanan örneklem üzerinde gerçekleştirildi. Alanda elde edilen veriler SPSS 15.0 paket programı ile değerlendirildi ve düz tablo, çapraz tablo ilişkileri çıkarılarak, yorumları yapıldı. Analiz tekniği olarak **X² (ki-kare, chi-square)** analiz tekniği kullanılmıştır.

Yüceyurt (Çavuşbaşı) Mahallesi gelişi güzel seçilmiş bir mahalle değildir. Mahallenin oluşum şekli, komşuluk ilişkileri, mahalle sakinlerinin sosyo-ekonomik yapısı ve mahallenin kendine has kültürel yapısı bölgeyi sosyolojik bir araştırma konusu yapma gereği uyandırmıştır. Ayrıca mahallenin şehir merkezine oldukça yakın bir konumda olması bölgeyi cazibe haline dönüştürmüş ve birçok girişimcinin odağı haline getirmiştir. Uzun yıllarca birçok farklı koldan mahallenin dönüşümü için bir takım atılımlar yapılmış fakat büyük kısmı sonuca ulaşmamıştır. Şuanda yaşanan dönüşüm ise henüz tamamen bitmemekle beraber mahallenin çehresini değiştirmiş ve mevcut sosyal hayat büyük ölçüde etkilenmiş.

Temel amacın daha çağdaş bir mahalle yaratarak bütünsel anlamda kentleşme güdüsünün mutlak başarı sağlaması fikri hem mahalle sakinlerini hem de yetkilileri oldukça zorlarsa da mevcut çarpıklıkların; yasal, planlı, sağlıklı ve çağdaş bir yapıda yeniden planlanması, üretilmesi ve kente/kentliye kazandırılması temel amaç olmuştur. Mahalleli ile yapılan görüşmelerde mevcut mahalle kültürüne bağlılık ve asimile olmaya karşı sergilenen dirence karşın değişime herkesin sıcak bakması da bunun bir kanıtıdır. Ancak değişimin tamamlanmaması ve mahallenin bir kısmının şantiye alanına dönmesi dönüşüm sürecinin en sancılı aşaması olmuştur.

Dar bir yaşam alanında kalabalık ailelerin zor ve sağlıksız koşullarda idame ettikleri eski hayata oranla dönüşüm sonrası hem daha sağlıklı fiziksel koşullara ulaşılmış hem de birden fazla daire alan aileler için ekonomik bir refah ortamı sağlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Adanır, Oğuz. Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler. İstanbul: Hayal Et Kitap, 2008. academia.edu
- Aktaş Polat, Yeliz (2015). “Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Bütüncül Bir Bakış: Elazığ Örneği”, *FiratUniversityJournal of SocialSciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 25.1.
- Arıkan, Rauf, (2004). Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama, Ankara: Asil Yayın.
- Arslan, Hakan (2014). “Kentsel Dönüşüm Süreçlerinin Kentsel Haklar Temelinde Değerlendirilmesi Gerekliliği”, Yüksek Lisans Tezinden, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014, 33-41.
- Arslan, F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Şehirle Kurduğu Ekonomik ve Sosyal İlişkilerden Memnuniyet Analizi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği, İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ, Cilt: 5, Sayı: 4, Sayfa: 1103-1120
- Aslanoğlu, Rana, (1998). Kent, Kimlik ve Küreselleşme, Bursa: Asa Yayınları.
- Ataöv, A. (2005) Belediyelerde Stratejik Plan Hazırlanması (toplantı raporu), Türk Belediyeler Birliği ve Konrad Adenauer Stiftung, Ankara.
- Ataöv, A., & Osmay, S. (2007). Türkiye’de kentsel dönüşüme yöntemsel bir yaklaşım. *METU JFA*, 2, 57-82.
- Aydoğdu lke Bezen (2013). “Bilgi Kenti: Bir Değişimin Anatomisi”, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 8.2.
- Bal, Hüseyin, (1999). Kent Sosyolojisi, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Balcan, Ceren (2012). *Kentsel Yenileme ve İki Şehir Hikayesi: Tarlabası-Süleymaniye*, Yüksek Lisan Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bayraktar, Erdoğan (2006). “Gecekondu Ve Kentsel Yenileme”, Ankara: Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- Bektaş Yasin ve Yücel Ceyhan (2013). “Ankara-Altındağ Tepesi Gecekondu Bölgesi’nde Mekansal Ayrışmanın Gözlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *MEGARON*, 8.2: 115-129.
- Bumin, Kürşat, (1998). Demokrasi Arayışında Kent, İstanbul: İz Yayınları.

- Burgess, Ernst (1925), “The Growth of The City”, The City, London, The University of Chicago Press, 1925, s.47-65.
- Castells, Manuel. (1983), The City and the Grassroots, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, pp. 19-24, USA.
- Castells, Manuel. (1997), Kent, Sınıf, İktidar, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara. ÇINAR, Tayfun.
- Cantacuzino, S. (1990) A Policy for Architectural Conservation. A. H. Imamuddin, K. R. Longeteig (Editors).Architectural & Urban Conservation in the Islamic World. The Aga Khan Trust for Culture, Geneva. 12- 24.
- Cortina, J.M. (1993). What is coefficientalpha; An examination of theoryandapplications, Journal of AppliedPsychology.
- Çoban, Aykut Namık (2012). “Cumhuriyetin ilanından günümüze konut politikası”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67.03: 075-108
- Çakır Sabri (2011). Türkiye’de Göç, Kentleşme/ Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 23, 209-222.
- Danış, Didem, Demografi: Nüfus Meselelerine sosyolojik bir bakış, Erişim tarihi: 29.08.2016
<http://www.acikders.org.tr/mod/resource/view.php?id=3047&redirect=1>
- Dağ Halil ve ÖZBERK Selahattin (2012). “Eski Sanayi Kentlerinde ‘Kentsel Dönüşümden Kültürel Dönüşüme: Ruhr Bölgesi Örneği”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9.2.
- Dunnett, J. (2015), “Le Corbusier and The City Without Streets”, Modern City Revisited, T. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Vol/Cilt:2, No/Sayı:3, s. 57.
- Duru, B., Alkan, A. (2002), “Giriş: 20. Yüzyılda Kent ve Kentsel Düşünce”, Ankara : 20. Yüzyıl Kenti, İmge Kitabevi, ss. 7-25.
- Doğan, Hasan Hüseyin (2015). “Yerel Yönetimlerin Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sürecine Halkın Katılımı”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8.2.
- Ellin, Nan. Postmodern Urbanism, (1999), Princeton Architectural Press, , New York.

- Ergun Cem (2011). *Kentsel Dönüşüm Sürecine Dönüşüm Alanlarından Bakmak: İstanbul Maltepe (Başbüyük ve Gülsuyu mahallesi) örneği*, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Isparta
- Ertaş Mehmet (2011). “Kentsel dönüşüm Çalışmalarında Sosyal Boyutun İncelenmesi Ankara ve Londra Örnekleri”, *Selçuk Üniversitesi, Teknik Online Dergisi* C. 10, S.5.
- Gökçe, Birsen, (1988). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, Ankara: Savaş Yayınları.
- Gökulu, Gökhan. (2010), *Kent Güvenliği Kentleşme Ve Suç İlişkisi*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 1.
- Görgülü, Zekai (2009). *Kentsel dönüşüm ve ülkemiz*, TMMOB İzmir Kent Sempozyumu
- Göz, Ali Cem (2008). “Kentsel Dönüşümün Esasları Ve İskoçya “Whitfield Örneği””, *Yerel Siyaset*, Sayı 31.
- Güler, Mahmut (2011). “KENTSEL HAKLAR, KAPİTALİZM VE KATILIM”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66.01: 049-071
- Gülersoy, N. Z. (1997) *Şehirselleştirme Ders Notları* (Yayınlanmamış), İstanbul Teknik Üniversitesi, 11-53.
- Gün, T. (2013). *Kentsel Dönüşüm: Eskişehir Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Harvey, David, (1974), *Social Justice and City*, John Hopkins University Press, Baltimore. Harvey, David. (1997), *Postmodernliğin Durumu*. S. Savran. (Çev). İstanbul : Metis Yayınları.
- Harvey, David. (2003), “Contested Cities: Social Process and Spatial Form”, *City Reader*, (Ed. Richard T. LeGates and Frederic Stout), Urban Reader Series, Routledge, London, pp.227-234.
- Howard, Ebenezer, (1902). *Garden Cities of To-morrow*, Faber and Faber, London.
- İçli, Gönül (2015). KENTSEL DÖNÜŞÜME İLİŞKİN SOSYOLOJİK BİRDEĞERLENDİRME- DENİZLİ ÖRNEĞİ, *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*Cilt 3, No 1, 2011 ISSN: 1309-8012 (Online), 43.

- İMAR VE İskan Bakanlığı. (1969), Atina Anlaşması, Çev.: Ayda Yörükkan, İmar ve İskan Bakanlığı, Mesken Genel Müdürlüğü Sosyal Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara.
- İslamoğlu, Hamdi, (2003). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, İstanbul: Beta Basım.
- Kaptan, Saim, (1983). Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri, İstanbul: Beta Basım.
- Karasar, Niyazi, (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasu, M. A. (2008). Türkiye’de kentleşme dinamiklerinin suça etkisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(4), 255-281.
- Kartal, K. (1983): Kentleşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:16, Sayı:4, Aralık 1983.
- Kayasü Serap ve Yetişkul Emine (2013). “Bir Araştırma Çerçevesi: Soylulaştırma 2.0”, *Planning*, 23.3: 147-152
- Kaypak, Şafak (2013). “Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Markalaşması Ve “Marka Kentler””, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1.
- Keat, R. ve Urry, J. (2001), “Marx ve Realizm”, *Bilim Olarak Sosyal Teori*, İmge Kitabevi, Ankara, s. 157-190.
- Keleş, Ruşen, (1972), Şehirciliğin Kuramsal Temelleri, A.Ü.S.B.F. Yayınları, Ankara.
- Keleş, Ruşen, (1998), Yerinden Yönetim ve Siyaset, 3. Baskı, Cem Yayınevi, Ankara.
- Keleş, Ruşen (2012). *Kentleşme Politikası*, Ankara: İmge Yayınevi.
- Körlü, Elife (2015). *Kentsel Sağlıklaştırma Çalışmalarında Koruma Sorunlarına Kullanıcı Odaklı Yaklaşım “Osmaniye Rahime Hatun Meydanı” Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Konya
- Kurtuluş, Hatice (2008). “Kentsel dönüşümün politik ekonomisi”. *İktisat Dergisi*, Sayı:499.
- Le Corbusier, (1967), *The Radiant City*, The Orion Press, New York,
- Le Corbusier. (2003), “A Contemporary City”, *City Reader*, R. LeGates, F. Stout (Ed). *Urban Reader Series*, Routledge, London, pp. 317-324.

- Lefebvre, Henri, (1998), *Modern Dünyada Gündelik Hayat*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Lefebvre, Henri, (2002), *The Urban Revolution*, University of Minnesota Press, London. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Vol/Cilt:2, No/Sayı:3, 2015 58
- Lefebvre, Henri, (2002),‘*Work and Leisure in Everyday Life*’, *The Everyday Life Reader*, Rotledge, New York.
- Lefebvre, Henri, (2007), *The Production of Space*, Blackwell, U.S.A.
- Marcuse, Peter (2013). *Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları*, Çeviren: Belgin Çınar, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Lefebvre, Henri (2014). *Kentsel Devrim*, Çeviren: Selim Sezer, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Marks Karl, ve Engels Frederich (2008), *Alman İdeolojisi [Feuerbach]*, Çeviren: Sevim Belli, İstanbul: Sol Yayınları.
- Maybarskan, Fatih (2013). *Kentsel Mekanın Dönüşümü: 2000’li yıllarda Türkiye/İstanbul’da Gecekondulaşma*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Mazlum, A. (2010). *Kentleşme Sürecinde Toplumsal Farklılaşma ve Bütünleşme: Mersin ili Örneği*, Doktora Tezi, Sivas.
- Mumford, Lewis (2013), *Tarih Boyunca Kent*, Çeviren: Gürol Koca ve Tamer Tosun, İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Oruç, Gülden Demet (2015). *Şehir Eski Merkezlerinde Mekansal Değişim Ve Yeniden Canlandırma Stratejileri: İstanbul Tarihi Yarımada Eminönü Örneği*, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Öktem, Binnur (2007). “*Stratejik Mekânsal Planlama Ve Büyük Kentsel Projeler*”, *Ölçü Dergisi*.
- Özdamar, Kazım, (2002). *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özden, P. P. (2001). *Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü Üzerine Düşünceler ve İstanbul Örneği*. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (24), 255-270.

- Park, R. Burgess, E., Mckenzie, R.(1925), The City, Chicago University Press, Chicago. Park, Robert, (1915), “The City: Suggestions For The Investigation of Human Behaviour in City Environment”, American Journal of Sociology, 20, 5, pp. 577-612.
- Polat, S., Dostoğlu, N., (2007). Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine: Bursa’da Kükürtlü Ve Mudanya Örnekleri, Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, 61.
- Sadri, Hossein (2013). *Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sekmen, S., 2007, “Kentsel Dönüşüm Üzerine Bir Model Önerisi: İzmir Ferahlı Mahallesi Örneği” Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Sencer, Muzaffer, (1989). Toplum Bilimlerinde Yöntem, İstanbul: Beta Basım.
- Smith, Michael, (2001), Transnational Urbanism, Locating Globalization, Blackwell, Oxford.
- Sorkin, Michael. (2002),“See You in Disneyland”, Readings in Urban Theory, S. Fainstein, S. Campbell (Ed). Blackwell, Oxford, pp. 335-353.
- Sowers, Larry. “Sovyetler Birliği’nde ve Çin’de Kent Planlaması”, Mimarlık Dergisi, Çev: Erhan Gencer, 77/3.
- Şen, Mustafa (2014). Türkiye’de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi. *Calisma ve Toplum*, 40.1,
- Şengül, Mihriban (2007). Kentleşen Dünya, ‘Küreselleşme’ ve Yoksulluk: Türkiye Kentleşmesine Bir Bakış. *Kent ve Politika (Antik Kentten Dünya Kentine)*.
- Şengül, Tarık. (1994), “2000’li Yıllara Girerken Türk Kentleşme Yazımı Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, Dünyada ve Türkiye’de Güncel Sosyolojik Gelişmeler, Sosyoloji Derneđi, Ankara.
- Şengül, Tarık. (2001), “Sınıf Mücadelesi ve Kent Mekanı”, Praksis Kent ve Kapitalizm Özel Sayısı. Sayı:2, pp. 9-32.
- Şengül, Tarık. (2009), “Kentsel Çelişki ve Siyaset”, Kapitalist Kentleşme Süreçlerinin Eleştirisi, İmge Kitabevi, Ankara.

- Şişman A. ve Kibaroglu D. (2009). Dünyada Ve Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları, Tmmob Harita Ve Kadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel Ve Teknik Kurultayı. Ankara.
- Tekeli, İlhan (2009). Modernizm, Modernite Ve Türkiye’nin Kent Planlama Tarihi, (1. Baskı). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Tekeli, İ. (2002). Türkiye Kent Planlamasının Yeniden Kurumsallaşmasını Düzenlerken Düşünülmesi Gerekenler Üzerine, Planlama Dergisi 2002/1, Ankara.
- Tekeli, Kent (2014). Kentli Halkları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm, İstanbul, Türk Tarih Vakfı, Yurt Yayınları.
- Tiedsell, S., Oc, T., Heath, T. (1996) Revitalizing Historic Urban Quarters, Hartnolls Ltd. London, 234.
- Tokay Faruk (2011). *Türkiye’de kentsel Dönüşümün Gelişimi, Hukuki Yapı ve Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar*, Ankara.
- Torlak, S. E. (2003). “Gecekondulaşmanın gelişimi, imar afları ve ıslah imar planları”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 1(12), 64-73.
- Türk Dil Kurumu, Genel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5708e5ae027c13.71633526, erişim tarihi: 01.07.2016
- Turk, Süheyla, (2012). SustainabilityIn Urban Renewal: A Case Study Of TheOldestHistorical Business DistrictInBeyoglu, Istanbul, Turkey.
- TÜİK, www.tuik.gov.tr, 05.06.2017
- Türkün A. ve Yapıcı M. (2008) “Kentsel Dönüşüm Ve Yasaların Araçsallaşan Rolü”, *İktisat Dergisi*. Sayı.499, İstanbul.s
- Ulusoy, A., & Vural, T. (2001). Kentleşmenin Sosyo Ekonomik Etkileri. *Belediye Dergisi*, 7(12), 8-14.
- Üçer, Z., Yılmaz, G. “Kent Ütopyaları Kapsamında Konut Tipolojileri”, G.Ü. Fen Bilimleri Dergisi, , 17(4), ss.133-147.
- Vergin, Nur, (1977), Kentleşme ve Siyasal Yaşam, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul.
- Yazıcıoğlu, Yahşi ve Erdoğan, Samiye, (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Detay Yayıncılık.

- Yücel, Yasin (2014). “Bir Kentleşme Stratejisi Olarak Yasanın Kentsel Mekanı Dönüştürmedeki Etkisi: Ankara Örneği”, *Planlama*, 24.3: 157-172
- Yörükan, Ayda, (1968). *Şehir Sosyolojisinin Teorik Temelleri*, Mesken Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Ward, Stephen, (1992). *The Garden City, Past, Present and Future*, E&F Spon, London.
- Weber, Max, (2000). *Şehir, Modern Kentin Oluşumu*, M. Ceylan (Çev). Bakış, İstanbul. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Vol/Cilt:2, No/Sayı:3, 2015 59
- Wirth, Frank Lloyd, (1938). “Urbanism As a Way of Life”, *The American Journal Of Sociology*, Vol.44, No.1, pp.1-24.
- Wright, Frank Lloyd, (1935). “Broadacre City: A New Community Plan”, *Architectural Record*, 77,4, pp. 243-254
- Zheng J. (2013). “Creating urban imagesthroughglobalflows: Hong Kong realestatedevelopers in Shanghai’s urban redevelopment”, *City CultureandSociety* 4.
- Hayat Ağacı Sivas Kültür ve Sanat Dergisi, Bahar 2006, sayı: 5, Esform Ofset, Sivas.
<http://www.nufusu.com/il/sivas-nufusu>, 05.06.2017
<http://www.nufusu.com/il/sivas-nufusu>, 05.06.2017
<http://www.sivas.bel.tr/icerik/38/12/sivasimiz.aspx>, 01.03.2017

EK 1: Görüşme Formu

Bu çalışma Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü kapsamında bir yüksek lisans çalışması için yapılmakta olup hiçbir kurum/kuruluşa hizmet etmemekle birlikte akademik çalışma dışında hiçbir amaç barındırmamaktadır. Hassasiyetle bilginize sunar, çalışmanın sağlıklı veriler elde edebilmesi için gerçekçi cevaplar vermenizi rica ederim. Sizlerden kimlik bilgisi istenmeyecek ve verdiğiniz cevaplar kati suretle gizli tutulacak, herhangi bir kurum/kuruluş ya da zümre ile paylaşılmayacaktır. Şimdiden desteğiniz ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Mehtap TAMER ÖZER

1. Yaşınız.....
2. Öğrenim Düzeyiniz
() Okur yazar () İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora
3. Mesleğiniz
4. Hanenizdeki birey sayısı
5. Şu anki eviniz kentsel dönüşüm sonrası mı?
() Evet, kentsel dönüşüm geçirmiş bir konutta oturuyorum
() Hayır, eski bir evde oturuyorum
() Kentsel dönüşüm için anlaşmalar bitti ancak yeni bir ev henüz yapılmadı
6. Oturmakta olduğunuz binanın yaşı.....
7. Semtinizde yapılan kentsel dönüşüm projesi başlamadan önce size ilan edildi mi?
() Evet, ilan edildi () Hayır, bize bir duyuru vb yapılmadı.
8. İlan edildi ise; bu duyuru yapıldığında sizin mülkiyet durumunuz neydi?
() Kiracıydım () Ev Sahibiydim () Hisseli bir yapıda oturuyorum(Ortaklı arazi)
9. Kentsel dönüşüm hakkındaki ne düzeyde bilginiz?
() Oldukça bilgiliyim () Bilgiliyim () Az bilgiliyim () Bilgim yok
10. Kentsel dönüşüm öncesinde yerel yönetimler sizi yeterince bilgilendirdi mi?
() Çok yeterli () Yeterli () Yetersiz () Hiç bilgi verilmedi
11. Kentsel dönüşüm başlamadan önce konuyla ilgili sizinle nasıl iletişime geçildi?
() Muhtarlıkta toplantı yapıldı () Mahalleye danışma ofisi/masası kuruldu
() Belediye binasında bir danışma birimi () Komşunun evinde toplantı yapıldı
() Evimize bizzat ziyarete geldiler () Diğer
12. Kentsel dönüşüm süreci size ne çağırıştırıyor?
() Yerinden etme () Depreme dayanıklı konutlar () Rant elde etme
() Yenileme () Sağlıklı yapılar () Yıkım
() Soylulaştırma () Modern binalar () Diğer.....
13. Kentsel dönüşüm öncesi eviniz beklentinizi karşılıyor muydu?
() Evet () Hayır () Kısmen yeterliydi
14. Mahallenizde kentsel dönüşüm sizce ne düzeyde gerekli?
() Kesinlikle gerekli () Kısmen gerekli () Gerekli değil () Fikrim yok
15. Mahallenizde kentsel dönüşüm sonrası sosyal değişim sizce ne düzeyde?
() Çok değişiklik var () Kısmen değişiklik var () Bir değişiklik yok
16. Önceki komşularınızla bir arada mı oturuyorsunuz?
() Evet () Hayır
17. Kentsel dönüşüm sonrası arsanıza karşılık kaç ev aldınız?.....
(Birden fazla ise)Varsa diğer evleri nasıl değerlendirdiniz?
() Sattım () Kiraya verdim () Yakınım oturuyor (Yakınlık derecesi:.....)
() Diğer.....

18. Aşağıdaki ifadelere katılım durumunuzu belirtiniz.	Tamamen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Kentsel dönüşüm sonrası evimin maddi olarak daha değerli olmasından memnunum					
Kentsel dönüşüm sonrası evimin soba yerine merkezi ısınmasından memnunum					
Kentsel dönüşüm sonrası daha konforlu bir evde oturmaktan memnunum					
Kentsel dönüşüm sonrası komşuluk ilişkilerinden memnunum					
Kentsel dönüşüm sonrası evimin oda sayısının artmasından memnunum					
Kentsel dönüşüm sonrası apartman hayatından memnunum					
Kentsel dönüşüm sonrasında ekonomik düzeyim olumlu şekilde değişti					

19. Genel olarak düşüncelerinizi belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK 2: Mülakat Sonuçları

MÜLAKAT 1

SORU: Merhaba kendinizi tanıtır mısınız?

- Ben Mustafa Gözer. 1963 doğumluyum. Bu mahalle doğumluyum. Kısacası bu yani.

SORU: Mesleğiniz nedir?

-Mesleğim İnşaat Mühendisiyim ama farklı iş yapıyorum.

SORU: Kaç yıldır bu mahallede yaşıyorsunuz?

-Yaş 54. Gidip geldik ama nerden bakarsanız bakın 45 sene yaşamışızdır.

SORU: Çocukluğunuz bu mahallede mi geçti?

-Evet.

SORU: Çocukluğunuzda mahalledeki sosyal yaşam nasıldı? Biraz bahseder misiniz?

-Çok güzeldi, farklı bir şeydi. Çocukken saklambaç deriz bir oyun oynardık, herkes birbirinin evine girer saklanırdı rahatlıkla.

SORU: Komşuluk ilişkileri baya iyiydi yani şimdiki gibi değildi öyle mi?

-Tabi, yani çok iyiydi. O zaman komşuluktan ziyade aile gibiydi.

SORU: Bu güne kadar ki mahalle yapısı hakkında ne düşünüyorsunuz?

-Yapısı hakkında derken? Yani değişim olarak mı soruyorsunuz?

SORU: Kültür anlamında daha çok.

-Kültür anlamında aslında farklı farklı yerlerden gelen bir mahalle burası. Tabi ki yani şey değil burası yeni şehir bir mahalle değil. Göçmenleri var, Kafkasya'dan gelenler var, Gürcistan'dan gelenler var ama sonuçta kaynaşmış ortak bir kültüre dönüşmüş.

SORU: Kentsel dönüşüm mahallenizde ne zaman başladı?

-Kentsel dönüşüm derken yani bizim mahallede şuan kentsel dönüşüm yok. Kentsel dönüşüme girecek herhangi bir şey de yok. Burada kentsel dönüşüm yok.

SORU: Kentsel dönüşüm başlamış da burada 2014 yılından beri verilmiş artık evler falan. Şu yeni binalar yapılıyor.

-O kentsel dönüşüm ile alakalı değil. Yani normal şartlarda eskiden bu taraf beş kat olarak dönüyordu sonradan ana şekline döndürdüler. Ana şekline döndürülünce yani metrekaresi yükseldiği için ya tavana yayacaksınız ya üst tarafa çıkacaksınız. Kaskları farklı verdikleri için üst tarafa çıkıyorlar yana değil. Yani kentsel dönüşüm ile alakası yok benim bildiğim kadarıyla buranın. Yani kentsel dönüşüm genelde farklı yerlerde uygulanıyor. Yani nasıl söyleyeyim arazi olan yerlerde veya eski binaların çok fazla olduğu yerlerde yıkılmaya yüz tutmuş yerlerde uygulanıyor. Şu an da benim bildiğim kadarıyla Yüceyurtta kentsel dönüşüm yok.

SORU: Yeni yapılanma gibi olmuş artık binalar eski tek katlı evler yıkılıyor ve komşuluk ilişkileri yok oluyor bu konuda ne düşünüyorsunuz?

-Tabii tamamıyla, asansörde bile karşılaşırsanız ya merhaba diyorsunuz başka hiçbir şey yok kapınızı kapatıyorsunuz. Eskiden bu mahallede kapı kilitlenmezdi ama şimdi herkes içeri girdiği zaman kapısını kapattığı zaman komşusunda kavga bile çıksa karışmıyor.

SORU: Peki teşekkürler.

-Ben teşekkür ederim...

MÜLAKAT 2

SORU: Merhaba kendinizi tanıtır mısınız?

-Ben Mustafa Erdemir.

SORU: Kaç yaşındasınız?

-48 yaşındayım.

SORU: Kaç yıldır bu mahallede yaşıyorsunuz?

-Doğdum doğalı.

SORU: Çocukluğunuzda mahalledeki sosyal yaşam nasıldı biraz bahseder misiniz?

-Komşuluk ilişkileri olsun oyunlar, arkadaşlık ilişkileri olsun nasıldı?

Şimdiye göre çok farklı. Şimdinin çocuklarına göre bizim çocukluğumuz çok güzeldi. Bu mahallede oynardık. Aşık oynamalar, cimcik oynamalar...mesela bu mahalle dolu olurdu, trafik yoktu. İstedığı gibi komşulara gidilip gelinirdi, yemekler yapılırdı, kapıya yemek gönderilirdi şimdi ama öyle bir şey yok.

SORU: Kentsel dönüşüm mahallenizde ne zaman başladı?(yeni binalar olsun, yapılanma olsun).

-10 sene önce başladı.

SORU: İlk bakış açınız ne oldu?

-İlk bakış açımız güzel yöndeydi. Mahallemizde müteahhitler geldi. Toplu konut olmadığı için müteahhitlere peşkeş çekildi.

SORU: sanırım binalar 7-8 kattan fazla olmayacak, yüksek binalar olmayacak, mahallenin dokusu korunacak demişler ama sonradan yüksek yüksek binalar dikilmiş ihaleyi alan sözünde durmamış öyle mi?

-12'şer katlı binalar yapıldı. Sonuçta böyle oldu işte, müteahhitler bırakıp kaçtı, olan garibanlara oldu mahallenin. Yerlilerine oldu.

SORU: İlgili kurumlar kentsel dönüşüm ile ilgili bilgi verdi mi mahalleliye?

-Yok herhangi bir bilgi verilmedi sadece belediye kendi yandaşlarına peşkeş çekti tahminim öyle yani. Çünkü şurada 24-48 , 24 de şurada var. Toplamda 100 dairenin üstünde insanlar mağdur.

SORU: Kentsel dönüşümden sonra ne gibi değişiklikler oldu? Ya da sizin hayatınızda?

- Valla hayatımda benim pek değişen bir şey olmadı da çocuklarda oldu. Çocuklar kimseyi tanımıyor, mahalleli dağıldı, çocuklar dışarı çıkıp oyun oynamıyorlar, arkadaş bulamıyorlar.

SORU: Mağdur olan kişilerden bahseder misiniz?

-Valla çoğu yerlisi çoğu da para verip alan insanlar..

SORU: Mahallenin eski yapısı mı iyiydi yoksa şuan ki hali mi?

-Eski yapısı çok iyiydi.

SORU: Kentsel dönüşümün gelecekte genç nesillere ne gibi etkileri olabilir sizce?

-Valla çocuklarımızın sosyal ilişkileri biraz zayıflayacak bence.

SORU: Genel olarak baktığınızda kentsel dönüşüm doğru bir karar mı? Düşünceleriniz nedir?

-Normalde doğruydu ama işin içine rant girince değişti. Ama normalde doğruydu yani.

SORU: Peki teşekkür ederim.

-Rica ederim...

MÜLAKAT 3

SORU: Merhaba kendinizi tanıtır mısınız?

-Ben Yüceyurt mahalle sakinlerinden Turhan Akbaş. 1943 doğumluyum. Emekliyim. Yaşantıma burada devam ediyorum işte.

SORU: KAÇ yıldır bu mahallede yaşıyorsunuz?

-Doğdum doğalı buradayım. bu mahallede. Bu mahallede doğdum. Ailemde bu mahallede doğma.1876 Osmanlı-Rus savaşında eskilerin 93, miladi 3 olarak tabir ettikleri harbinde ailelerimiz buraya göç etmiştir.

SORU: Çocukluğunuzda mahalledeki sosyal yaşamdan biraz bahseder misiniz?

-Harpten buraya göçmen olarak geldikleri zaman yerli halk bunları kabul etmemiş, koymak istememiş bir çok sürtüşmeden sonra zamanın valisi araya girmiş, şehir merkezi eskiden meydan camisinin olduğu yermiş. Eskiden meydan camisine merdiven ile çıkılırmış, sonra da orası çukurda kalmış, şimdide merdiven ile iniliyor. Bir çok karşılıklı görüşmeden anlaşmadan sonra bu şu anda Yüceyurt Mahallesi yani Çavuşbaşı mahallesi olarak adledilen yere Kapakyadısı adı verilmiş. Burası bir bitkisiz yer demişler ki bu göçmenleri oraya isgan edelim demişler ve buraya gelmişler imc usulü yardımlaşma ile birbirlerine yardım ederek ancak başlarını sokacak birer ev yapmışlar. Bu mahalle böyle doğmuş yani.

SORU: Kentsel dönüşüm mahallenizde ne zaman başladı?

-Kentsel dönüşüm yakın zamanda başladı. Kentsel dönüşümde değil bireysel bir şeyler olmaya başladı yani. Belediyenin veya şehircilik bakanlığının koordinesinde dönüşüm yapılmadı. Birkaç arsa böyle birleştirilerek birkaç müteahhit ile anlaşılıp çok katlı binalar yapıldı , buralarında zemini çok sağlamdır,10-15 katı kaldıracabilecek güçtedir yani. Orda birleşenler kimisi anlaşmalı taşındı hala sürünce de olanlar var. Adamlar 5-6 senedir perişan. Müteahhitlere her türlü yasalar müsait istedikleri alavere dalavereyi yapıyorlar. Bir evi iki adama satıyorlar. Ve bir kişide ödemiyor ruhsatını alamıyor.7-8 senedir şu karşıdaki bina ve yanında ki binadaki insanlar hep mağdur oldu. Devlet koordinesiyile veya belediye koordinesiyile yaptığı bir kentsel dönüşüm diye bir olay yoktur. Kendiliğinden meydana gelmiştir. Muhitin cazibe merkezi olması ,şehre yakın olması, ulaşım sorunu yok. Tabi ki devlet daireleri hep merkezde toplanmış idi. 5 dakikada gidiyordu. Valilikte orda belediye de orda ptt de orda hastane burnun dibindeydi. Oldukça cazibe merkeziydi.

SORU: Bakışınız ne oldu bu binaların yeniden yapılmasına? İlk bakışı ne oldu mahallenin?

-İşte bir baskı olmadı yani. Herkes daha modern şehirciliğe uymak için modern yerler daha cazip geldi. Eski evlerimizde doğru dürüst bir banyo bile yoktu, eskiden çağlık derdik. orada yıkanırđık. Şimdiki gibi değildi. İçeride tuvalet yoktu, su yoktu, kuyulardan su çekerdik. Ve böyle modern binalar olunca birazda tabi cahilken 40-50 sene önceki anlayışta değışti. Özellikle Avrupa'ya giden orda çalışanlar hayatın böyle olmadığını daha başka türlü olduğunu, böyle yaşanmayacağını iyice öğrendiler ve geldiler. Bunu köylerde bile tatbik ediyorlar. Yani eskiden kadercilik vardı işte ya yol kapanır, bilmem bir gaz lambası ile ısınır, ırmaktan su içerdi. Şimdi herkes bir şeyler görünce gözü açıldı, vatandaşın da gözü açıldı. Bu devletin ya da belediyenin koordinesiyile değil kendiliğinden oluştu. Muhitin cazibe merkezi olması şehre yakın olması dolayısıyla herkes anlaştı müteahhitle üstte para verdi bilmem arsa karşılığında kat karşılığında oluştu bu işler yani.

SORU: Mahallenin eski yapısı mı iyiydi yoksa yeni hali mi daha iyiydi?

-Şimdi bunu tek taraflı yorumlamak pek mümkün değil. Eskinin de iyi tarafları var yeninin de iyi tarafları var. Dediğimiz gibi mesela biz küçükken iki oda bir sofa evimiz vardı.5 kardeşlik akşamleyin yatak serilirdi sırayla beşimiz bir balık istifi gibi

yatardık. Bir aile mahremiyeti de yoktu. Anne baba aynı odada yatardı. Önceden de komşuluk ilişkileri dayanışma daha iyiydi. Birbirlerine yardım eder iyi gününde kötü gününde... Mesela Ramazan ayı gelirdi o zamanlar böyle televizyon falan yoktu insanlar hemen akşamdan yatmak mecburiyetindeydi gaz lambasıyla yatıyor. Komşu komşuya söylerdi ki eğer biz sahurda uyanamazsak bizi uyandır...

derdi. Gider komşuyu uyandırırdı veya birinde değişik bir yemek pişse aman komşuda tatsın diye hiç değilse ona götürüp ona ikramda bulunurdu. Öyle dayanışma vardı ama şimdi bu işler Türkiye’de olduğu gibi burada nasibini aldı artık komşuluk ilişkileri bitti dayanışmada bitti.

SORU: Mahalledeki dönüşüm mahalleye ve genç nesillere nasıl yansır? İyi mi olur kötü mü olur gelecekte?

-Valla gelecekte iyi olur şöyle iyi olur; yaşantılar kolaylaşır, eskisi gibi ocak yak, soba yak, tezek yak, odun çıkar, kömür çıkar değil özellikle yaşlı kesimler artık ataerkil aile sistemi de kalktı, şimdi herkes tek başına yaşıyor. Adam yaşılanıyor artık kömür alayım, sobayı silkeleyeyim, bilmem ne derdi kalmadı. O açıdan rahatız yani. Mesela ben şahsım doğalgazın nimetleri çok büyük artık ben şimdi tek başıma yaşıyorum. Hanımım vefat etti, çocukların her biri bir yerlere dağıldı. Biri İzmir’de biri İngiltere’de biri Alanya’da. Şimdi ben yalnız yaşıyorum veya şimdi soba moba derdi olsaydı odunu kömürü nereye koyacaktım. katlara nasıl çıkaracaktım. Yani iyi tarafları var. Ama eski samimiyet, dayanışma, komşuluk ilişkileri açısından olumsuz bir yansıma var yani. Artık insanlar aynı apartman da oturup birbirini tanımıyor selamlaşmıyorlar, kapısını açmıyorlar.

SORU: Peki teşekkürler...

MÜLAKAT 4

SORU: Merhaba kendinizi tanıtır mısınız?

-Ahmet Cambaz..

SORU: Kaç yaşındasınız?

-50 yaşındayım.

SORU: Kaç yıldır bu mahallede yaşıyorsunuz?

-50 yıldır. Doğdum doğal.

SORU: Mahalledeki sosyal yaşamdan biraz bahseder misiniz?

-Çok güzel ilişkiler vardı. Şu an onları göremiyoruz yani. Birlik beraberlik vardı. Komşuluk vardı şimdi kimse kimseyi tanımıyor.

SORU: Kentsel dönüşüm mahallenizde ne zaman başladı?

-10 sene falan oldu yani.

SORU: kentsel dönüşüme ilk bakış açınız ne oldu?

-İlk bakış açımız güzel oldu yani beğendik de sonrası gelmedi yarım kaldı.

SORU: Bu olayda mağdur olanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

-Çok mağdur olan oldu. Ben de mağdur kaldım. Ama 4 yıl sonra piyango vurdu da kurtardık yani.

SORU: Olay nasıl oldu anlatır mısınız?

-Batak müteahhitten aldı. Öbür müteahhit kurtardı yani. Kendi müteahhitti öbür müteahhitte veriydi oda batacağını öğrenince elinden geri aldı.

SORU: İlgili kurumlar hiç bilgi verdi mi?

-Vermedi. Sadece müteahhit geldi oda bildiği için aldı kurtardı bizi.

SORU: Kentsel dönüşümden sonra hayatınızda ne gibi değişiklikler oldu?

-Hiçbir değişiklik yok mahalle aynı mahalle yani. Kültür nasıl değişti işte sobalı evden kaloriferli eve çıktık. Başka bir kültür yok aynı kültür devam ediyor yani.

SORU: Mahallenin eski yapısı mı daha iyi yoksa şimdiki hali mi daha iyi?

-Şimdi ki güzel tabi. Eskiden virandı.

SORU: Kentsel dönüşüm gelecekte size ve genç nesillere ne gibi etkileri olur sizce?

-Çok güzel olur yani. En azından mahalle belli bir mahalle olur yani.

SORU: peki teşekkürler.

MÜLAKAT 5

SORU: Merhaba kendinizi tanıtır mısınız?

-...

SORU: Yaşınız kaç?

-48.

SORU: Kaç yıldır bu mahallede yaşıyorsunuz?

-Doğdum doğalı bu mahallede yaşıyorum.

SORU: Çocukluğunuzda mahalledeki sosyal yaşamı biraz anlatır mısınız?

-Komşuluklar arkadaşlık ilişkileri dört dörtlüktü. Herkes birbirine yardım eder, herkes düğününü cenazesini her şeyini bilir, yardımlaşmayı bilirdi. Her şey çok iyiydi. Şimdiye nazaran çok iyiydi.

SORU: mahallenize kentsel dönüşüm ne zaman geldi?

-Buraya 12 yıl falan oldu.

SORU: Bu durumda kentsel dönüşüme ilk bakış açınız oldu?

-Valla iyi olur dedik ama hepimiz yandık, kandırıldık.

SORU: İlgili kurumlar bu konuda açıklama yaptı mı?

-Yok! Hiçbir açıklama maçıklma yapılmadı. Bırakan kaçtı müteahhitler geldi iflas ettik dedi gitti milleti mağdur ettiler. Binalara gelsin baksınlar. Binalar mahallede öylece duruyor.

SORU: Kentsel dönüşümden sonra hayatınızda ne gibi değişiklikler oldu?

-Valla ne gibi değişimler; komşuluk bitti, eş dost arkadaş muhabbet oramı bitti. Herkes dağıldı. Evlerini yıkan gitti. yıkıldı yani evler mahallenin yerlisi kalmadı. Eşlik, dostluk, arkadaşlık, hısım, akrabalık her şey öldü.

SORU: Mahallenin eski yapısı mı iyiydi şimdiki hali mi iyi?

-Eski yapısına kurban olayım.

SORU: Kentsel dönüşüm gelecekte genç nesillere nasıl yansır?

-Valla yapılsa, dürüstçe yapılsa, güzel. Dürüst olsun, dürüst insanlar gelsin yapsın. İnsanlar ister ki illaki güzel yerlerde oturmak ama sahtekarlığa geldiği zaman mahalle böyle mort.

SORU: Genel olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

-Valla ne diyekgardaş Eskiye göre şimdi kötü yani mahallemizin durumu iyi değil. Çöplük halinde çöplük gibi bir şey. Her taraf moloz yığınlarıyla dolu. Şu oturduğumuz kahvede kapanırsa artık kimse kimseyi tanımaz.

SORU: peki teşekkürler.

-Rica ederim...

MÜLAKAT 6

SORU: Merhaba kendini tanıtır mısınız?

-Ben İlyas Koç. Sivas Yüceyurt Mahallesinde doğma büyüme.63 yaşındayım. Şu ana kadarda mahallemizde gördüğüm yaşadığım şeyi göre hiçbir değişiklik görmedim.

SORU: Kaç yıldır bu mahallede yaşıyorsunuz?

-63 yıldır bu mahalledeyim.

SORU: Çocukluğunuzda mahallede sosyal yaşam nasıldı biraz bahseder misiniz?

-Çocukluğumuzda sosyal yaşamın en güzel şeyi şuydu; komşuluk vardı, dostluk vardı. Mesela bir cenaze olsa sabaha kadar başında beklenirdi, hastaya ayırdı, yok olan kişiye yardım çok güzeldi. O zamanki komşuluk kalmadı. Eski komşularımızda hep gitti. Yeni gelenlerle de biz bağdaşmadık yani tanışmadık. Örnek işte şimdi geldik burada ne güzel konuşuyoruz bu olmadı işte.

SORU: Kentsel dönüşüm mahallenizde ne zaman başladı?

-10-15 yıl önce başladı.

SORU: eski evlerin yıkılıp yeni evlerin yapılmasına ek bakış açınız ne oldu?

-Eski evlerin yıkılmasındaki olay şu; Küçük yeri olan oraya bir engel tanıdı, büyük yeri olan istediğini alamadı. Bundan dolayı bazı inşaatlar böylece bu şekilde kaldı. Mahallemize gelince hiçbir bakım yok. Belediyemiz olsun bürokratlar olsun mahallemizle ilgilenen yok.

SORU: İlgili kurumlar kentsel dönüşüm hakkında açıklama yaptı mı?

-Buraya geldiler, açıklama yaptılar. Belediye başkanları yaptı. Dedi ki; ya İdris dedi senin evine şunu verdim, sana bunu vereceğim fakat hiçbirini memnun edecek şekilde yatırım yapılmadı.

SORU: Belediye kendi mi aldı?

-Yok. Kendi de almadı. Yapılacak dedi.

SORU: Kentsel dönüşümden sonra hayatınızda ne gibi değişiklikler oldu?

-Hayatımızdaki değişikliği benim yaşıma göre yani şöyle bir komşuluk bakımından ele alıyorum uzaklaştık hep birbirimizden. Kentsel dönüşümde uzaklaştık birbirimizden.

SORU: Eski yapısı mı iyiydi mahallenin şimdiki yapısı mı?

-Eski yapısı tabi ki iyi değildi şimdiki yapılara göre şimdinin yapısı daha iyiydi. Ama eskileri hiç bulamazsın.

SORU: Gelecekte bu kentsel dönüşüm size ve genç nesillere nasıl yansır?

-Bizim çocukluğumuzda bahçede top oynardık en azından. Kentsel dönüşümde böyle alanlar yaratılır mı yaratılmaz mı bunu bilemeyiz değil mi?

SORU: peki teşekkürler.

-Rica ederim.

MÜLAKAT 7

SORU: merhaba kendinizi tanıtır mısınız?

-Ben Fehmi Kurtar. Esnaflık yapıyorum. Burada ikamet ediyorum.

SORU: Kaç yaşındasınız?

-58 yaşındayım.

SORU: Kaç yıldır bu mahallede yaşıyorsunuz?

-58 yıldır.

SORU: Çocukluğunuzda mahallenizdeki sosyal yaşam nasıldı?

-Şimdi Komşuluk ilişkileri dört dörtlüktü. Oyunlardan da işte çelik çomak oynardık. Sabah çıkar akşam girerdik eve. Okul döneminde okula giderdik okuldan çıkınca

oyun oynardık. Ortaokula heves ettik okula gidemeyince de esnaflık yapmaya başladım.28 yıl esnaflık yaptım emekli oldum. Şuanda geziyorum.

SORU: Kentsel dönüşüm ne zaman başladı bu mahallede?

-10 yıl oldu.

SORU: İlk bakış açınız ne oldu kentsel dönüşüme?

-Tabi çevre düzenlemesi bizim için daha iyi olurdu bizim için.

SORU: Kentsel dönüşüm olacağı ilgili kurumlar size bilgi verdi mi?

-Öyle genel bir açıklama yapılmadı.

SORU: Kentsel dönüşüm ile ilgili hayatınızda ne gibi değişiklikler yaşandı?

-Eski zamanla yeni zaman bir olur mu? Eskiden evlerde tuvalet banyo yoktu. O zamanlarda tuvaletler dışarıdaydı. Şimdi her şey dört dörtlük oldu. Eskiden gençler banyo yapacağı zaman söyleyemiyorlardı. Şimdi herkesin banyosunda bornozu var havlusu var.

SORU: Genel olarak bir değerlendirme yaptığımızda mahallenin eski hali mi yeni hali mi? ---- Kentsel dönüşümün avantaj ve dezavantajları nedir?

Yani şimdi dediğim gibi dezavantajı gençlerin burunları kalktı. Eskiden gençler banyo yapmak için hamama giderlerdi ama şimdi artık öyle bir derterleri yok. Her şey dört dörtlük. Eskiden evimizde 6 tane soba yanardı hem de şimdiki sobalardan değil tuğlalı sobalardı. Şimdi doğalgaz oldu ama hayat; maddi durumu iyi olanlar için kolaylaştı.

SORU: Peki teşekkür ederim.

-Rica ederim canım.

MÜLAKAT 8

SORU: Merhaba kendinizi tanıtır mısınız?

-İsmim Fikri Tekir.

SORU: Kaç yaşındasınız?

-Yaşım 74.

SORU: Kaç yıldır bu mahallede yaşıyorsunuz?

-Ben bu mahallenin eskilerindenim de şu anda burada oturmuyorum. Çocukluğum falan burada geçti. Sene 53 doğumluyum.65'te buradan ayrıldım.

SORU: Çocukluğunuzda mahalledeki sosyal yaşam nasıldı?

-Valla gardaş eskiden çok komşularımız vardı şimdi düzen değişti. Komşuluk ilişkileri kalmadı. Biz bir komşuya gidip geldiğimizde dana altında buzağı ara derler ya o mevzular oluyor. Babanın oğula, oğlun babaya güveni kalmadı. Görüyorsun işte maddiyat için evlat anayı babayı öldürüyor.

SORU: Kentsel dönüşüm mahalleye ne zaman geldi?

-Buraya kentsel dönüşüm gelmedi ki! Yeni binalar kentsel dönüşüm değil. Arsasını alıyor, evini yıkıyor yeniden yapıyor. Kentsel dönüşüm değil yani eski binaları yıkıyorlar yeni binaları yapıyorlar.

SORU: Bu duruma bakış açınız ne oldu? İyi mi oldu kötü mü oldu?

-Valla burada işte komşuluk bitti. Hani komşu bir yandaki eve gider gelirdi şimdi aynı apartmanda oturuyor, mesela burada birçok ev 12 kat her katta 4 daire var birbirini tanımıyorlar. Şimdi sorsan ki Ahmet'in evi nerde kimse bilmiyor.

SORU: Sizin çocukluğunuza kıyasla gelecekteki durum nasıl olur?

-Eski mahallelerde bu komşuluk devam ediyor. Yeni yapılan yerlerde mesela TOKİ bina yaptı benim kardeşim orda şuanda. Oradakilere gidiyorum kardeşimin evine, kardeşimin hanımı bile diyor ki buda hiç komşuluk yok. Kimse kimseyi tanımıyor, gidip gelmiyor. Sonra gitsem ne olacak gardaş adamın huyunu suyunu bilmezsin, öğrenene kadar da zaman geçiyor.

SORU: Peki teşekkür ederim...

MÜLAKAT 9 (MUHTAR)

SORU: Merhaba kendinizi tanıtır mısınız?

-Tabi ben Yüceyurt Mahalle Muhtarı Cemil Gözen. 1961 doğumluyum. 56 yıldır ben Yüceyurt Mahallesi'nde birazına da Çavuşbaşı derler buranın belli yerine. Çavuşbaşı Mahallesi'nde ikamet ediyorum. Üniversite terk, 4 çocuklu bir aileye reislik yapıyorum, babalık yapıyorum.

SORU: Mesleğiniz nedir?

-Ben memuriyetlikte yaptım, esnafılıkta yaptım. Bağkur emeklisiyim ben. Bağkur emekliliğinden sonra ikinci dönemlik muhtarım. Mahallemizin geçmişiyle de isterseniz ben size kısa bir bilgi vereyim ondan sonra sizin sorularınıza cevap vereyim. Bu mahalle Yüceyurt Mahallesi 130 yıllık bir mahalle, mahallenin kuruluşu Kapakyadısı dediğimiz bölgeye 1293-93 muhaciri dediğimiz Kars göçmenlerden oluşan ailelerin kurduğu bir mahalledir. 1877-78 Osmanlı-Rus harbinden sonra Kars ve Erzurum'dan gelen göçmenlerin 150 hane kadar göçmenlerin muhacirlerin bu mahalleye gelip bu mevkide Kapakyadısı dediğimiz alanda yerleşim yeri kurmasıyla Yüceyurt Mahallesi oluşmuştur.

SORU: Çocukluğunuzda mahalle yaşamı nasıldı?

-Yüceyurt Mahallesi'nde bizim çocukluğumuz aslında hani derler ya mum yakıp arasak bulacağımız şey değil. Bu mahalle böyle bir şeydi. Herkes herkesi tanır, biz çocukluğumuzda sokakta oyun oynadığımız zaman yemek vakti geldiğinde annemiz şöyle derdi; hadi çocuklar sofraya. Yani sırf beni seslemezdi, kimle oyun oynuyorsak o anki herkesi çağırırdı. Tabi bunu benim annem yapardı başka bir öğünde de başka Adile teyzemiz yapardı, Kadriye ablamız yapardı. Yani burada dayanışma vardı. Dayanışma halen mevcutta var. Kentleşmeyle birlikte mahallemizde 18 imar uygulaması yapıldı, o 18 imar uygulamasıyla eski mahalle dokusu, Yüceyurt Mahallesi veya da Çavuşbaşı mahallesi olma özelliği yavaş yavaş kayboluyor. Hem beton binaların oluşmasıyla birlikte kentsel dönüşüme bir nevi ayak uyduruluyor bir de yeni gelen insanlar var. Bu mahallenin geçmişini bilmez, komşuluk münasebetleri burada başka bir yere oranla biraz daha sağlam ilişkiler var. Bir acılı gün olur, ölüm vs. olur, bu acıyı paylaşmak bir nevi imc usulü ile komşular birbiriyle kenetlenir, kaynaşır bu acıyı paylaşmak için. Düğünlerimiz bir başka olurdu. Yüceyurt Mahallesinin kendine has bir özelliği de vardı yani. Bu mahalle eskiden belki böyle külhanbeylerin oluştuğu çıktığı bir mahalleydi. Diğer mahalle sakinleri buradan geçerken biraz çekinirlerdi. Eskiden böyleydi Çavuşbaşı Mahallesi denildiğinde yani yolu değiştirirlerdi, kenardan giderlerdi. Çavuşbaşı'nın tam içerisinden geçmezlerdi. Ondan dolayıdır belki bir korku salınmış, Çavuşbaşı çocuğu işte biraz daha kavgacı sert mizaçlı bilinir.

SORU: İlk Kentsel dönüşüm geldiğinde ne düşündünüz? Mahallenin yapısı değişir diye -düşündünüz mü?

-Kentsel dönüşüm geldiğinde kimisi sevindi kimisi de ya bu eski komşuluk ilişkilerimiz olmayacak, mahalleye artık yabancılar gelecek, yabancı insanlar gelince diyaloglar azalacak, komşuluk ilişkileri azalacak diye düşünenlerde vardı. Bu arada mahalle sakinlerinden olsun şehrimiz, semtimiz, muhitimiz güzelleşsin diye düşünenlerde vardı. Farklı farklıydı yani tekdüze bir düşünce yoktu.

SORU: Eski evlerin hatırası var deyip vermek istemeyenler oluyor bu konuda ne düşünüyorsunuz?

-Tabi bu şimdi kentsel dönüşüm derken Yüceyurt Mahallesi'nde 18 imar uygulandı yani kentsel dönüşüm burada yavaş yavaş uygulanırken yıkılan yerler her evin her yerin kendisine özgü bir anısı vardır. Acısı vardır tatlısı vardır. Anlatsak belki bir kitap olur. Yüceyurt Mahallesi dediğimiz gibi köklü bir mahalledir.

SORU: Yetkililer kentsel dönüşüm hakkında bilgi verdi mi?

-İlk toplantıya gittiğimizde Yüceyurt Mahallesi sayın belediye başkanımız Osman Seçilmiş Bey ile bir iki toplantı yapmıştık. Onların yaptığı toplantıda kentsel dönüşümü şöyle 8 katlı olarak şık, nizam yapılacağını söylemişlerdi mahallenin dokusunu bozmadan bir nevi ama şimdi gelin görün ki yapılan binaların kimisi 10 kimisi 12 kat yükseklik var.

... Belediyemizin uyguladığı kaks ve taks diyorlar teknik açıdan yükseklik oranında binanın inşaatının alanı bunları hesap ediyorlar ama YüceyurtMahallesi artık eski Çavuşbaşı ne kültürü eskisi gibi kaldı ne de insanların eski diyalogu kalmadı. Eskiden şunlardan bunlardan denilirdi herkes birbirini tanırdı çünkü burası köklü bir mahalledir. Yabancı birisi geçmiş olsa buradan bir defaya mahsus geçerdi tekrar geçeceği zaman mahallenin ağır ağabeyleri delikanlıları hemen çevirirdi ne oluyor ne dolanıyorsun buralarda derlerdi. Herkes mahallede istediği gibi gezemezdi.

SORU: Eskiye bakarak şimdiki mahalle nasıl sizce?

-Şimdi daha farklı. Bir nevi artık bunlar silindi. Aynı apartmanda tanıdığımız insanlar bile artık selam vermez oldu. Benim kaldığım bina öyle değil ama bazı binalarda arkadan gelen aynı binanın insanı ama bir an evvel onu görmeden ben

asansörle çıkayım düşünceleri de var. Ben dışardan öyle görüyorum. Muhtar olarak bunları yaşıyoruz. ama tabi genel yapılan binalarda kentsel dönüşüm ile alakalı mahalle sakinlerimiz, eski sakinlerimizin %30 u ancak bu mahallede kaldı. Çünkü veraset intikal ettiğinden dolayı çoğu da ya imkanları yoktu büyük bir aile önceden 40 metrekare bir evde kalabiliyordu ama artık bu mümkün değil. Mahallemizin %30 u anca yapılan binalarda kalabiliyor. Geri kalanlar başka yerlere gitti, göçtü. Şimdi yeni insanlar var.

SORU: Sizce bu mahalleye kentsel dönüşüm uygulanması doğru bir karar mıydı?

-Sürdürülebilir bir yaşam beraberinde bazı şeyler de getirir mutlaka. Elbette bazı şeylerin yıkılması gerekiyordu. Çünkü şahıs burada oturuyor ama veraset intikal etmiş bir 100 metrekarelik bir arsa belki 50 kişiye bölüştürülmüş. Mahalle olarak şehre yakınız ama imarında da eksikliklerimiz var. Çünkü kendi bütçesine göre taştan yapmış, pirketten yapmış, tuğladan yapmış bazıları da yeni binayı istiyor ama her şey betonlaşmayla, yeni binayla olmuyor. İhtiyaçlar mutlaka var. Söylenenler yapılmış olsaydı mahalle dokusu korunmuş olacaktı. Gelin görün ki mahallede çocuklar var çocukların nefes alabileceği bir oyun alanı yok. Parkımız, bahçemiz yok, yeşil alanımız yoktur, yaşlılarımızın dinlenebileceği bir sent parkımız yoktur.

SORU: Kentsel dönüşümden sonra bunlar yapılacak mı?

-Binaların sadece kendi yeşil alanı, bahçesi var yoksa diğer yerlerde yoktur. İnşallah umarım bu hastanenin bulunduğu yerde belki semt parkı olabilir, yeşillik alan olabilir. Oraya cami falan da düşünüyorlar ama tabi en son şeyi bilmiyoruz. Burada en azından mahallemize ait birde futbol kulübümüz var, spor kulübümüz. Bu kulübün bende 3 yıllık başkanlığını yaptım. Çocuklarımızın top oynayacağı, spor yapabileceği bir alanımızda yoktur koca bir mahallede. Bazı yerlerde var ama bizim Yüceyurt'ta kentsel dönüşümde bunu da düşünülmesi lazımdı. Bir semt pazarımız yok, bunun da olması lazım.

SORU: Kentsel dönüşüm gelecekte sizlere ve genç nesillere ne gibi etkileri olur?

-Kentsel dönüşüm belki işte temiz bir alan, temiz bir yer... önceden sokakların bazı yerleri dardı ama güzel olan yerleri mutlaka var, yanları var ama bence çağın hastalığı şu; kuşaklar arasındaki diyalogu gittikçe makası açılıyor, arası açılıyor. Mesela önceden komşuluk ilişkileri akrabalık ilişkileri kadar önemliydi. Mahallede

biz bir büyüğümüzü gördüğümüzde elimizde sigara varsa bir kilometre uzaktan da görsek elimizdeki sigarayı atardık. Valla şimdi öyle bir saygı falan yok. Eskiden mesela bir kavga falan olduğunda şahıs önce kendi evladına bir tokat vururdu, oradan da kendi evladına vururdu hadi gidin bakiyim tamam bir şey yok derdi. Şimdi değil öyle bir şey yapmak okullarda bile bir öğrencinin yanlışlıkla öğretmeni kulağının memesinden tutmuş, ebeveyn, veli doğru okulu boyluyor. Ne var efendim sen nasıl benim çocuğumun kulağını nasıl böyle bükersin de nasıl böyle yaparsın? Bizim anamız babamız derdi ki eti de senin kemiği de senin bitti! Valla biraz da modernleşmeye, çağa ayak uydurduğumuzdan dolayı bazı şeylerimiz; bizdeki bu kültür düşüncemiz, dokumuz, mahallenin dokusu komple değişiyor.

SORU: Peki teşekkür ederim..

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Mehtap TAMER ÖZER
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 27.11.1985/Sivas
e-posta : mehtaptamerozer@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	2008
Yüksek Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı	KPDS (-)	ÜDS (-)	TOEFL (-)	EILTS (-)
-------------------	----------	---------	-----------	-----------